

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI YAYINLARI • 6906
BİLİM VE KÜLTÜR ESERLERİ DİZİSİ • 1669

DİVÂN-I HİKMET'TEN SEÇMELER

HOCA AHMET YESEVİ

Hazırlayan *Dr. Hayati Bice*

Yayın Yönetmeni *Hüseyin Burak Fettahoğlu*

Yayın Koordinatörü *Hikmet Azer*

Yayın Sorumlusu *Huri Dursun Özkan*

Tashih *Huri Dursun Özkan - Sergül Erkene Madencioğlu*

Kapak Tasarımı *Ekrem Acar*

Dizgi *Pınar Balkış*

Baskı *Önka Kağıt Ürünleri İml. Matb. Yay. Amb. Paz. San. Tic. Ltd. Şti.*
Zübeyde Hanım Mah. Sebzebahçeleri Cad. No:80/32-33 İskitler Altındağ/ANKARA
Sertifika No 20419

Türkçe yayın hakları MEB, 2019

Tüm yayın hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında,
yayının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz ve kullanılamaz.

1. Baskı 2019 (3000 Adet)

ISBN 978-975-11-4868-1

KÜLTÜR YAYINLARI
TÜRK EDEBİYATI

İdare Yeri *MEB Destek Hizmetleri Genel Müdürlüğü*

Ders Kitapları ve Yayınlar Daire Başkanlığı, Kültür Yayınları Şubesi

MEB Beşevler Yerleşkesi 1 Blok 06560, Yenimahalle/ANKARA

Tel. 0312 413 36 48 • Belgegeçer 0312 222 40 85 • E-posta kulturyayinlari@meb.gov.tr

Satış Yeri *MEB Döner Sermaye İşletmesi Müdürlüğü*

Atatürk Bulvarı Milli Müdafaa Cad. No.: 6 Kat: 1 Kızılay/ANKARA

Tel. 0312 413 42 03 • Belgegeçer 0 312 419 20 14 • E-posta mebdose@meb.gov.tr

E-satış kultureserleri.meb.gov.tr

Hoca Ahmet Yesevi

Divân-ı Hikmet'ten
Seçmeler

Hazırlayan
Dr. Hayati Bice

Dr. Hayati BİCE

1959 yılında Tokat'ta dünyaya geldi. Aslen Kafkasya Karaçay Türklerindedir.

1982 yılında Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesini bitirdi, uzmanlık eğitimini aynı fakültenin çocuk sağlığı ve hastalıkları kliniğinde 1989 yılında tamamladı.

1994-1995 öğretim yılında Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesinde öğretim görevlisi olarak çalıştı. Hâlen bir kamu kurumunda görev yapmaktadır.

"Annenin Rehberi", "Kafkasya'dan Anadolu'ya Göçler" ve Hoca Ahmet Yesevi'ye ait şiirlerin bugünkü Türkçe'ye aktarılmasıyla oluşan "Divân-ı Hikmet" adlı eserleri Türkiye Diyanet Vakfı Yayınevi tarafından basılmıştır.

Türk lehçeleri ile İngilizce bilen Dr. Hayati Bice, evli ve üç çocuk babasıdır.

TAKDİM

2016 yılının vefatının 850. yıl dönümü vesilesi ile Hoca Ahmet Yesevi yılı olarak kutlanması, Birleşmiş Milletler Eğitim Bilim ve Kültür Teşkilatı (UNESCO) tarafından kabul edildi. UNESCO Türk Milli Komisyonu tarafından sunulan ve örgütün idari işler, bütçe, insan kaynakları ve dış ilişkiler komisyonunda onaylanan öneriye göre Ahmet Yesevi, ölümünün 850. yıl dönümünde dünya çapında anıldı.

Bu vesile ile 2016 yılının ilk günlerinden itibaren ülkemizde de pek çok kurum ve kuruluş tarafından Hoca Ahmet Yesevi'nin anılması, tanıtılması ve eseri olan Divân-ı Hikmet'in geniş kitlelere duyurulması yolunda çalışmalar yapıldı.

Hazret-i Sultan Pir-i Türkistan Hoca Ahmet Yesevi'nin tanıtılması için ortaöğrenim çağındaki gençlere yönelik olarak hazırlanan bu eser ile bu konuda üzerimize düşen görevi ifa etmeye çalıştık.

Divân-ı Hikmet'teki hikmetlerden seçmeler olarak hazırlanan bu eserin elinize ulaşması için Türkiye Türkçesine aktardığı Yesevi hikmetlerinin yayımına izin veren ve kitabın başlangıç kısmındaki metni de kaleme alan Dr. Hayati Bice'ye teşekkür ederim.

Bu eseri okuyup, mesajlarını hazmederek Hazret-i Pir-i Türkistan Hoca Ahmet Yesevi'nin yolunda yürüme azmini gösterecek gençlerimize, çıkacakları yolculukta yararlı olması, ıfık tutması dileklerimle...

İÇİNDEKİLER

Söz Başı.....	7
Giriş.....	8
1. Ahmet Yesevi'nin Hayatı	11
2. Yesevi'nin Divân-ı Hikmet Eseri	17
3. Divân-ı Hikmet'teki Temel Kavramlar	25
4. Divân-ı Hikmet'ten Seçmeler	31
5. Münacat	235
Kaynaklar	243

Söz Başı

Türkiye Türkçesi ile yayına hazırladığım ve Türkiye Diyanet Vakfı tarafından ilk kez 1993 yılında basılan Divân-ı Hikmet, ilim ve kültür çevrelerinde büyük bir ilgi ile karşılandı; birçok akademik çalışmada referans alınıp kaynak kitap olarak değerlendirildi.

Kitabımızın başında Ahmet Yesevi'nin hayatı hakkındaki bir bölüme yer verilmesi uygun görülmüştür. Bunun ardından Ahmet Yesevi'nin ölümsüz eseri Divân-ı Hikmet'i tanıtan sayfalar gelmektedir. Son olarak da Pir-i Türkistan Hoca Ahmet Yesevi'nin bilgelik mesajları yüklü şiirlerinden seçilen bazı hikmetler sunulmuştur.

Sözün bu noktasında bu eserin ortaya çıkmasındaki pay sahibi olan Sn. Bakan Prof. Dr. Ziya Selçuk'a özellikle teşekkür ederim. Bu eser üzerinden, Yesevi hikmetlerinin günümüz insanlarına ulaştırılması ile Hazret-i Türkistan Ahmet Yesevi'nin yeni nesiller tarafından öğrenilmesi Türk kültürüne büyük bir hizmettir.

Bu vesile ile Divân-ı Hikmet'ten bazı hikmetlerin gönüllere ulaşmasını sağlayan, kitabın kaliteli bir şekilde tasarımı ve basımı noktasındaki çabaları için T.C. Millî Eğitim Bakanlığı çalışanlarına şükran borçluyum.

Divân-ı Hikmet'in gençlik için hazırlanan bu kısıtlı baskısının Hoca Ahmet Yesevi'nin kimliğinin ve ölümsüz eserinin değerinin bilinmesine katkısının bu kitaba emeği geçen tüm insanlar için ebediyete kadar açık kalacak bir dua kapısı ve iki cihanda Hazret-i Pir-i Türkistan'ın himmetlerine vesile olması niyazımla...

Dr. Hayati Bice
Ankara, 1 Mart 2019

GİRİŞ

Hoca Ahmet Yesevi Türk dünyasının manevi hayatında asırlardır tasarrufu devam eden ve “Pir-i Türkistan”, “Hazret-i Türkistan” olarak anılan büyük bir Türk mutasavvıfı, bir müşid-i kâmindir. Sufi bir şair ve tarikat sahibi bir müşid olarak kendi adıyla anılan Yeseviye tarikatının esaslarını belirlemiş ve bugün bütün dünyada büyük bir yaygınlığa sahip Nakşibendiye tarikatı ile Kübreviye, Çiştîye gibi daha yerel kalmış tarikatları da derinden derine etkilemiştir.

Ahmet Yesevi’ye atfedilen menkıbelerde yaşayan kerametleri Kaşgar’dan Balkanlara kadar bütün Türk yurtlarında yayılıp benimsenmiştir. Ahmet Yesevi kadar değişik coğrafyalarda yaşayan Türk toplulukları arasında yaygın şöhreti olan bir başka veli yoktur. Bütün Türk coğrafyasında, asırlardır “Hazret-i Pir-i Türkistan” ve “Hazret-i Sultan” gibi yüceltici unvanlar ile tanınması dahi bu şöhretinin kanıtıdır. Kazakistan’ın tarihî ismi Yesi olan ancak Sovyet döneminde Türkistan adı verilen şehrinde yer alan türbesi, bugün de tüm Türkistan’ın manevi merkezi olarak kabul edilmektedir.

Ahmet Yesevi Batı Türkistan’da, bugünkü Kazakistan Cumhuriyetinin güneyindeki Çimkent şehri yakınlarında -7 km mesafede- bulunan Sayram kasabasında dünyaya gelmiştir. Zaten bizzat kendisi de Ahmet Yesevi’den intikal eden şiirleri bir araya getiren “Divân-ı Hikmet”te yer alan iki ayrı hikmetinde doğum yeri ve yurdunu Türkistan olarak bildirmektedir. Sayram kasabası, Ahmet Yesevi’nin küçük bir çocukken geldikten sonra hayatının önemli bir kısmını geçirdiği ve ünlü Türk destanının kahramanı Oğuz Han’ın idare merkezi olduğu bilinen Yesi (Türkistan) kentine yaklaşık 150 km’lik bir mesafededir.

Ahmet Yesevi’nin Divân-ı Hikmet’inde neredeyse bin yıldır Türk’ün gönül gözünü ışıtan bir ışık saklıdır. Bu ışığın hüzmeleri her bir hikmetin satırları arasından süzülerek ruh dünyamızı aydınlatmaya uzun bir zulmet devrinden sonra bütün Türk yurtlarında yeniden başlamıştır.

Hoca Ahmet Yesevi’den neredeyse dokuz yüzyıl sonra bize kadar ulaşan “Hikmetler” Türkler arasında İslam etrafında örgütlenen bir iman birliğinin oluşmasına hizmet etmesi yönüyle Türk dünyasının manevi hayatında çok önemli bir yere sahiptir. Hazret-i Türkistan’ın dilinden dökülen hikmetleri okurken yüzyıllar önce bu mesajları ilk defa işiten atalarınızdan

biri yerine koyun kendinizi... İşte o zaman Yesevi'nin büyüklüğünü daha iyi idrak edeceksiniz.

Hoca Ahmet Yesevi, dün olduğu gibi bugün de dünya Türklüğünü dizleri dibinde bir araya getiren manevi yol göstericimiz olmaya devam etmektedir. Hoca Ahmet Yesevi'yi, gerçek kimliğiyle tanımamız Türkiye ve Türkistan Türklerinin kardeşliğini güçlendirecek ve ortak manevi atamız durumundaki Hoca Ahmet Yesevi'nin dergâhında kucaklaşmamızı da sağlayacaktır. O dergâh, Orhun'dan Tuna'ya kadar uzanan bütün Türk yurtlarını içine alacak genişliktedir.

1. AHMET YESEVİ'NİN HAYATI

Ahmet Yesevi, Türk tasavvuf tarihinin en önemli simasıdır. Ahmet Yesevi'nin hayat hikâyesi hakkındaki gerçeklik unsurlarını taşıyan ve tarikatının temel unsurlarını yansıtan en önemli yazılı kaynak, hayatının çeşitli kesitlerini dile getiren şiirleri de içeren Divân-ı Hikmet'tir. Diğer önemli kaynaklar ise Yeseviye yolunda Ahmet Yesevi'nin mirasçısı olan Süleyman Hakîm Ata, Sufi Muhammet Danişment, Hüsameddin Sıgnaki, Safiyyüddin Orunkoylakî, Sultan Ahmet Hazini gibi sûfilere atfedilen eserlerdir.

Ahmet Yesevi'nin hayat hikâyesini konu edinen tüm metinler temelde halk arasında söylenegelmiş menkıbelere dayanır. Bu menkıbelerin asırlar içerisinde bazı hayalî unsurlarla genişletilerek -ve hatta gerçek hikâyeden saptırılarak- yazılı metinlere dönüştürülmüş olması konuya eleştiri gözlüğü ile bakanlar tarafından öne çıkarılmaktadır. Oysa halk söylenceleri konusunda uzman bütün bilim insanlarının ortak kanaati, halk muhayyilesinde anonim olarak oluşturulan menkıbelerin tamamında daima hakikat unsurunun gizlenmiş hâlde -şu veya bu oranda ancak mutlaka- varlığını sürdürdüğüdür. Bu açıdan bakıldığında menkıbeler, Ahmet Yesevi gibi asırlarca önce yeryüzünden ayak çekmiş herhangi bir tarihî şahsiyetin veya Abdulkerim Satuk Buğra Han'ın Müslüman oluşu gibi bir vakıanın millî vicdana akseden görüntüsünü yansıtır.

Hazret-i Sultan Yesevi, bütün Türkistan coğrafyasında Hazret-i Türkistan, Pir-i Türkistan olarak bilinir. Yesevi'nin Pir-i Türkistan unvanının bir yakıştırma olmadığını gösteren bir rivayeti "Mantıku't-Tayr" kitabında kayda geçiren ve böylece tarihe not düşen ünlü sufi yazar Feridüddin Attar'dır.

Sadece menkıbeler değil, dönemin tarihî kaynakları da Hoca Ahmet Yesevî'nin büyüklüğünü yansıtan ibareler ile doludur. Bir örnek vermek gerekirse Türkistan kültür tarihinin en önemli isimlerinden Ali Şîr Nevai, Hazret-i Sultan Yesevî'den şöyle bahseder: “Türkistan ülkesinin Şeyhu'l-meşâyıhdır. Onun mezarı, Türkistan'da Yesi denen yerde olup Türkistan halkının kible-i duâsıdır.”

Hacegân hanedanı olarak bilinen Nakşibendiye tarikatının müritlerini konu alan Reşahat kitabının ilk kısmında Ahmet Yesevi ve takipçilerine yer verilmesi dikkat çekicidir. Ahmet Yesevi, bu tarihî eserde “ser-halka-i meşâyıh-ı Türk” (Türk velilerinin kolbaşçısı) olarak tarif edilir.

Ahmet Yesevi, Batı Türkistan'da, -bugünkü Kazakistan Cumhuriyeti'nin güneyindeki- Çimkent şehri yakınlarındaki Sayram kasabasında dünyaya gelmiştir. Ahmet Yesevî'nin doğduğu yıllarda Sayram, Batı Karahanlılarının egemenliği altında idi. Ahmet Yesevi, “Divân-ı Hikmet”te yer alan iki ayrı hikmetinde doğum yeri ve yurdunu Türkistan olarak bildirmektedir.

Ahmet Yesevî'nin doğum yılı kesin olarak bilinmemekle birlikte kendisine izafe edilen “Fakr-nâme” adlı risalede yer alan 73 yıl yaşadığı ve 1166 yılında öldüğü şeklindeki bilgiler gözüne alındığında 1093 yılında doğduğu kabul edilebilir. Yusuf Hemedani'ye (1049-1140) intisabı ve halifelerinden üçüncüsü olduğu şeklindeki tarihî veriler de dikkate alınırsa miladın 11. yüzyılının ikinci yarısında doğduğuna işaret eden 1093 yılında doğmasının 120-125 yıl yaşadığı (dolayısıyla 1041-1046 yıllarında doğduğu) şeklindeki rivayetlere göre daha fazla gerçeklik payı olduğu görülür.

Kazakistan'da Emirbek Kurbanoğlu Müminov ile Zikiriya Zamanhanoglu Candarbekov'un kaleme aldığı bir Nesebnâme Risalesi'nde; Hazret-i Sultan Yesevî'nin soy kütüğü net olarak ortaya konulmuştur. Bu şecere Ahmet Yesevî'nin ağabeyi Sadreddin Şeyh'in öz torunu olan ve Ahmet Yesevî'nin vefatından sonra bir

süre de Yeseviye tarikatının merkez dergâhının post makamında mürşit olarak oturan Safiyyüddin Orun-Koylaci tarafından on üçüncü asrın ilk yarısında hazırlanmış ve nesilden nesile aktararak günümüze kadar ulaşmıştır. Bu şecereye göre Hazret-i Sultan Yesevi'nin şeceresi Hz. Ali'nin (r.a.) oğlu İmam Muhammedü'l-Hanefî b. Aliyyü'l-Murtaza'ya kadar ulaşmaktadır. Hazîni ise Menbâü'ul Ebbâr kitabında Yeseviliği Hz. Ebubekir'den gelen bir tarikat olarak gösterir ve silsilesini şu şekilde verir:

Hz. Ali > Muhammet Hanefî > Abdul-Fettah > Abdul-Cebbar > Abdul-Kahhar > Abdur-Rahman > Kutb-ı Türkistan Hoca İshâk Bâb > Harun Şeyh > Mü'min Şeyh > Musa Şeyh > İsmail Şeyh > Hasan Şeyh > Hüseyin Şeyh > Osman Şeyh > Ömer Şeyh > Muhammet Şeyh > İftihar Şeyh > Mahmud Şeyh > İlyas Şeyh > İbrahim Şeyh > Hazret-i Sultanü'l Arifin Hoca Ahmet Yesevi...

Kaynakların üzerinde ittifak edip birleştiği bir rivayete göre Ahmet Yesevi, daha çocuk denilecek kadar küçük bir yaşta iken anne ve babasını kaybederek hem öksüz hem de yetim kalmıştır. Neseb-nâme tercümesi, menkıbe tarzında bir anlatım ile Ahmet Yesevi'nin soy ağacı ve ataları hakkında benzeri bilgileri vermektedir.

Ahmet Yesevi ilk eğitimini kendisi altı yaşlarında iken vefatına kadar babası İbrahim Şeyh'ten ve Sayram'ın önde gelen âlimi Şehabeddin İsficabî'den almıştır. Divân-ı Hikmet'teki bazı hikmetlere ve bütün menakıp kitaplarına göre Ahmet Yesevi'nin tasavvuf yolundaki ilk mürşidi Arslan Babadır. Arslan Baba, babası İbrahim Şeyh öldükten sonra Sayram'dan Yesi'ye geldiğinde, yedi yaşında yetim kalan Ahmet Yesevi'nin hem mürşidi hem de manevi babası olmuştur. Arslan Baba'nın, bu görevi Hz. Rasûlullah'ın (s.a.v.) manevi işaretleriyle üstlendiği de nakledilir.

Ahmet Yesevi, bir yıl süre ile kendisini eğiten Arslan Baba'nın verdiği işaretle Buhara'ya giderek tanınmış mürşit Şeyh Yusuf Hemedani'ye intisap etmiştir. Ahmet Yesevi, Hemedani'nin ruhanî

eğitimi altına girdiği esnada -hikmetlerinden çıkardığımız bir hüküm ile- yirmi yedi yaşındadır. Abdul Hâlık Gucduvni'nin, Makmt-ı Yusuf Hemedani adlı risalesinde sadece fiziki siması ile değil menkibelere yansıyan ruhanı derinliğiyle de görülür.

Ahmet Yesevi'nin gerek kendi hikmetlerinde gerekse çeşitli kaynaklarda manevi feyz aldığı kaynaklar arasında Hazret-i Hızır (aleyhi's-selam -buradan sonra a.s. olarak kısaltılacaktır-) da zikredilir.

şeyh Yusuf Hemedani, Ali şir Nevai 'nin Nesyimu'l- Mahabbe min şemyimi'l-Ftvve adlı eserinde, zhir ve bâtın ilimlerine sahib zl-cenaheyn" bir âlim, rif-i billah, ihsan makamına yükselmiş bir ermiş, kerametleri zahir ve manevi makm sahibi bir mürşit olarak gösterilmiştir.

Yeseviye tarikatının temelinde yer alan kuralların, Hazret-i Sultan Yesevi'yle ilişkisi ve seyr  slk eğitimi konusundaki özel iliğisi belgelenen Yusuf Hemedani tarafından belirlendiği kabul edilebilir. Yusuf Hemedani'nin Haceğn silsilesi de denilen Nakşibendiye silsilesinde de yer aldığı düşünülürse Yeseviye ve Nakşibendiye'nin "ortak kurucu Piri" olarak adlandırılması mümkündür. İlim ehli bir zat olan Yusuf Hemedani'nin bir tavsiyesi bugün de geçerlidir. Sufi yazar Feridüddin Attar, riflerin hâlleri ve sözlerine dair Tezki-ret'l-Evliya adlı kitabının n sözünde kitabı yazış sebebini Yusuf Hemedani'nin aynı sözlerini naklederek açıklar: "...İmam Yusuf Hemedaniye sordular: Bugnler geçerse ve bu taife yüzlerine perde çekip gerse selamette kalmak için ne yapalım?" Dedi ki: "Onların sözlerinden her gün sekiz varak okuyunuz!"

Hemedani'nin ölümünü müteakip ilk iki halifesi Abdullah Bera-ki (lm: 1161) ve Hasan Endaki'nin (1073-1157) vefatından sonra Hazret-i Sultan Yesevi bir süre Buhara'da derghın sorumlusu olarak irşat makamında bulundu. Yesevi'nin Buharalı sufilere rehberlik ve Maveraünnehir'deki irşat döneminin ne kadar sürdüğü bilinmemektedir. Buhara'da halkın tasavvufi yönden irşadı ile

meşgul olan Yesevi bir süre sonra sonra, bütün dervişlerini halefi Abdul-Hâlık Gucduvânî'ye ısmarlayarak ata yurdu Türkistan'a dönmüş ve Yesi'ye gelmiştir. Hazret-i Sultan Yesevi'nin ata yurduna dönüşünün hangi tarihe rastladığına dair kesin bilgimiz yoktur. O tarihten itibaren Türkistan bozkırlarına ruh verecek irşat faaliyetini Yesi merkezli olarak sürdürecektir.

Menkıbeye ve hikmetlerine göre Ahmet Yesevi hicri takvim ile 63 yaşından sonraki hayatını vefat tarihi olan 1166 yılına kadar bir yer altı hücreinde uzlet hâlinde geçirmiştir.

Hazret-i Sultan Yesevi'nin ölüm tarihi, muhtelif menakıp ve tabakat kitaplarının ortak verilerine göre H 562'dir (M. 1166). Ahmet Yesevi, vefatından sonra dinî aktivitesinin merkezi olan ve hayatının büyük bir kısmını geçirdiği Yesi şehrinde bulunan dergâhının bahçesinde defnedilmiş ve üzerine mütevazı bir kabir yapılmıştır. Hazret-i Sultan Yesevi'nin vefatından asırlar sonra bu küçük makamın yerinde Emir Timur tarafından bugün bütün Asya'nın en görkemli anıt-mezarı olan Yesevi Külliyesi inşa edilmiştir.

2. YESEVİ'NİN DİVÂN-I HİKMET ESERİ

Türk edebiyatı tarihinde Divân-ı Hikmet'in önemi, İslam'ın kabulünden sonraki Türk edebiyatının daha önce yazılan Kutadgu Bilig'den sonraki bilinen en eski örneklerinden biri ve tasavvufi Türk edebiyatının ilk eseri oluşundan daha fazla Türk yurtlarında meydana getirdiği etkiye dayanır.

Ahmet Yesevi, İslam'ın Türkler arasında yayıldığı asırlarda "hikmet" adı verilen şiirleri ile ilk tasavvufi ekolü oluşturarak bütün dünyada yaşayan Türk soyundan insanların gönül tahtında asırlardır hüküm sürmeye devam etmektedir. 'Yesevi Hikmetleri' Türkler arasında bir iman birliğinin teşekkül etmesine hizmet etmesi bakımından çok önemlidir.

İslami zahir ve batın ilmine vakıf olan Ahmet Yesevi, büyük çoğunluğu bozkırlarda dağınık bir hâlde yaşayan Türk soylu halklara Allah'a iman ve İslam'ın esaslarını, şeriat hükümlerini ve tarikatının adap ve erkânını öğretmek gayesiyle sade bir dil ile genellikle hece vezninde şiirler söylemiştir. Divân-ı Hikmet'in asırlara karşı böylesine dirençli ve etkin oluşunda öncelikle "ilahi yardım" olmakla birlikte zahiri olarak hikmetlerdeki dil ve şiiriyet özellikleri de etkili olmuştur. Vezinli-kafiyeli "ozan sagularına" aşına Türk obalarının yine vezinli-kafiyeli ve hatta ilave olarak müzikal makamlarla okunan hikmetleri benimsemesi çok kolay olmuştur.

Yapılan araştırmalara göre hemen tamamı Ahmet Yesevi'nin yer altında uzlete çekildiği dönemde ilk kez dile getirilen bu hikmetli mısralar, halvet yerinde yanında bulunan bazı Yesevi dervişleri tarafından yazıya geçirilmiştir. Ahmet Yesevi'nin tarikatını, süluk adabını Arapça ve Farsça bilmeyen Türk dervişlerine anlatmak için

Türk halk edebiyatından alınmış şekillerle hece vezninde söylediği bu şiirler, daha sonra Türkistan edebiyatı ürünü diğer şiirlerden ayırt edici özgün bir isim olarak “hikmet” adı ile tanınıp “Divân-ı Hikmet” adı verilen kitaplarda bir araya getirilecektir. Tarihî süreç içinde Yesevi yolunun ebediyet kazanmasında etkili olan mürşid-i kâmil kadrosu kadar önem kazanan ve Ahmet Yesevi’nin ismini ölümsüzleştiren miras, hikmetlerini bir araya getiren Divân-ı Hikmet külliyatıdır.

Türk edebiyatında tasavvufi şiir geleneğini başlatan sufi olması yanında, müritlerin eğitiminde makam ile söyleneğelen “hikmetlerini” vasıta olarak kullanarak tasavvufi irşatta edebî ve müzikal yöntemleri öne çıkarıp yepyeni bir çığır açan ilk mürşit de Ahmet Yesevi’dir. Çevresinde İslam ile yeni tanışmış ancak yeni inançlarına çok güçlü olarak bağlanmış saf gönüllü Türkler halkalandığından Ahmet Yesevi, Arap ve Fars edebiyatını çok iyi bildiği hâlde, uzlete çekildiği çilehanesinde ziyaretine gelenlere kolayca anlayabilecekleri Türk dili ile hitap etmeyi tercih etmiştir. Bugün bile hikmet odaklı bu şifahi kültürün son temsilcilerine bütün Türkistan coğrafyasında rastlamak mümkündür. Divân-ı Hikmet’te yer alan şiirler eski devirlerin “kam-ozan-baksı”larından hemen hiç farkları olmayan Yesevi Han müritler tarafından, yüzyıllar boyu her türlü toplum faaliyetinde okunmuş, dillendirilmiştir. Hatta büyük bir kültürel kırılma ile hem Batı Türkistan’dan hem de tüm Türk yurtlarından ayrıştırılan Çin işgalindeki Doğu Türkistan’da bile Yesevi Han geleneğinin sürdüğü bilinmektedir. Bunun somut bir kanıtı olarak 2010 yılında İstanbul’da düzenlenen Uluslararası Ahmet Yesevi Sempozyumu’na getirilen bir bildiri kapsamındaki yeni kaydedilmiş bir video ile Doğu Türkistan’da kadın bir Yesevi Han’ın okuduğu hikmetler izleyicilere sunulmuştur.

Ahmet Yesevi’nin, tasavvufi görüşlerini ve tarikatının esaslarını Türkçe olarak ifade etmesi ile açılan çığırda giden sufilere de katkısı ile Türk dili, en karmaşık ibareleri, soyut kavramları ifa-

de edebilme gücüne sahip olması gereken tasavvuf dili mertebesine yükseldi. Oysa Yesevi'nin hikmetlerini dillendirdiği devirde Türkistan'daki diğer sufi müşitler ve medrese âlimleri eserlerini çağın popüler ilim dilleri olarak kabul edilen Arapça ile yazıyorlardı. Mürşidi Yusuf Hemedani'nin ana dili olan Farsça ise edebî dil olarak ön plana çıkmış ve Horasan'dan Maverâünnehir'e doğru yayılan tasavvuf edebiyatının temel eserlerinin dili hâline gelmişti. İşte böyle bir ortamda Hazret-i Sultan Yesevi'nin Türkçeyi tebliğ dili olarak tercih etmesi Türk dili tarihi yönünden hayati bir önem arz eder. Bu önem günümüzde bütün Türkologların tespit ettiği bir husustur. Burada dikkat edilmesi gereken bir husus da Divân-ı Hikmet'te her ne kadar konusu gereği pek çok Arapça-Farsça kelime yer alsan bile metnin temelde Türkçe oluşudur. Öyle ki devrin yaygın edebî dili olan Farsçaya rağmen ve -kendi ifadesi ile- Farsçayı da iyi bildiği hâlde Hazret-i Sultan Yesevi, mesajının iletilmesini öncelendiği için Türkçe kullanımında ısrarlı olmuştur. Ahmet Yesevi hikmetleriyle halkın manevi eğitimini hedef aldığı için kolay akılda kalabilecek şekilde ritmik, basit ve akıcı bir söyleyişi tercih etmiştir. Yesevi'den sonra Farsçanın nüfuzu Türkistan'da yayılırken Yusuf Hemedani'nin haleflerinin etkisiyle bölgede güçlenen ve -daha sonra Nakşibendiye adını alacak- Hâcegâniyye tarikatının dili de Farsça hâline gelecektir. Farsçanın öne çıktığı bu dönemde bile Yesevi dervişlerinin Türkçe hikmet geleneğini sürdürmeleri sayesinde Türkçenin tasavvuf dili olarak yaşayabilmesi mümkün olabilmiştir.

Gerek "Divân-ı Hikmet"teki Ahmet Yesevi'ye ait şiirler gerekse Ahmet Yesevi'nin hikmetlerine benzetilerek diğer Yesevi dervişleri tarafından söylenen/yazılan eserler, İslam dininin ve tasavvuf kültürünün halk arasında yayılmasına hizmet etmiştir. Türkmen sahasının büyük şairi Mahtumkulu da Yesevi silsilesine intisabı kanıtlanmış olmamakla beraber Yesevi geleneğinin Hazar ötesi Türkmenler arasındaki temsilcisi olarak kabul edilebilir. Yesevilik yolunun esaslarından şiirlerle tasavvufî tebliğin Anadolu coğraf-

yasındaki temsilcileri olan Âşık Paşa, Yunus Emre, Azîz Mahmut Hüdai, Niyazi Mısrî, Ahmet Kuddusi ve hatta, çağımız âşıklarından Âşık Veysel gibi isimleri de Yesevi geleneğinin takipçileri olarak saymak mümkündür.

Ahmet Yesevi, hikmetlerinde birçok kez dalgıç gibi mana denizlerine dalarak hakikat incileri derlemekten söz eder. Bu değerlendirmeyi Divân-ı Hikmet için de yapmak ve bir mana denizi olarak vasıflandırmak mümkündür. Her bir hikmette yer alan, her bir mısra insanı bazen uçsuz-bucaksız bir okyanusun kenarına kadar götürür ve hatta okur bir anda sırlar okyanusuna dalar, gider. Divân-ı Hikmet, bu özelliği ile sayfalara basılan satırlar yanında yüzyıllardır dilden dile; gönülden gönüle aktarılıp -sözlü bir gelenek teşkil ederek- Türkistan bozkırlarında asırlardır yaşatılmış ve bugün de yaşatılmaktadır.

Ahmet Yesevi hikmetleri analiz edildiğinde satırlarının derinliklerinde milli idealizmin yattığı ve Allah'a aşk ile bağlılıkla yücelmiş Türk ruhunun buram buram tüttüğü fark edilir. Ahmet Yesevi anlayışının devlet yöneticilerine etkisi ile asırlar içerisinde -mesela 16. yüzyılda Şeybânî Han ve Ubeydullah Han döneminde- halk ile devlet adamları ilişkisinin belirleyici bir faktörü hâline geldiği de ileri sürülmüştür.

Nadirhan Hasan tarafından ilim dünyasına tanıtılan ve “Hikmet-i Hoca Ahmet Yesevi” diye başlayan 1887 yılında istinsah edilmiş olup tamamı 168 varak olan Divân-ı Hikmet’in yazma bir nüshasındaki mukaddime hikmetlerin niçin yazıldığı hakkında önemli bilgiler içermektedir. Bu mukaddimede Ahmet Yesevi hikmetlerinin temelde Kur’an-ı Kerim ayetleri ve Hz. Rasulullah’ın hadislerine dayandığı belirtilmekte, tarikat önderleri ve arif zatlının, sohbet ve nasihatleriyle zenginleştirilmiş bu hikmetlerin, halk üzerinde çok etkili olduğu beyan edilmektedir. Mukaddimede Yesevi hikmetlerini ihlas ile sabah-akşam okuyup zihninde tutan veya

yanında taşıyan, sevabını da Ahmet Yesevi'nin mübarek ruhuna armağan eden, Hak'tan muradını dileyen kişilerin maksadına erişeceği de kaydedilmiştir. 1887 yılında istinsah edilen bu mukaddimede Yesevi yolunun muhlis dervişleri ve muhiplerinin, Hazret-i Sultan Sultanu'l-Arifin Ahmet Yesevi'nin Türkistan'daki mübarek türbesini ziyaret edip "kabrinin tozlarını gözlerine sürme gibi sürdürdükleri" ifade edilmiştir.

Divân-ı Hikmet El Yazmaları

Hazret-i Sultan Yesevi'nin hikmetleri yakın dairedeki müritler tarafından kaydedildikten sonra zaman içerisinde bu hikmetleri bir kitab hâline getirmek düşünülmüş olmalıdır. Bu şekilde ilk el yazması ürünü "Divân-ı Hikmet"ler ortaya çıkmıştır. Teorik olan bu düşünceyi kanıtlayacak veriler, el yazması Divân-ı Hikmet nüshalarının bulunup istinsah tarihlerinin belirlenmesi ile ortaya konulabilir. Divân-ı Hikmet'in en eski el yazması nüshası, Macar Akademisi el yazmalar koleksiyonunda bulunan 1712 tarihli bir nüshadır. Daha sonra istinsah edilen Divân-ı Hikmet nüshaları değişik kütüphane envanterlerinde mevcut olup genellikle 19. yüzyıl ürünüdürler. Yapılacak ayrıntılı araştırmalar ile el yazması koleksiyonu bulunan dünya kütüphanelerinin taranarak Divân-ı Hikmet'in daha 1712'den daha erken tarihlerde yazılmış el yazması nüshalarının ortaya çıkması ihtimal dâhilindedir.

Divân-ı Hikmet Baskıları

Yesevi dergâhındaki zikir meclislerinde seslendirilen hikmetleri ezberleyen Yesevi dervişlerinin dili ile bu hikemli külliyat, en uzak Türk obalarına kadar ulaştırılmıştır. Divân-ı Hikmet'te yer alan şiirler önceleri küçük hacimli yazma risaleler şeklinde elle 19. yüzyıldan sonra da matbaa baskısı ile çoğaltılmıştır. Şifahi kaynaklardan yararlanılarak kâğıda dökülen hikmetlerin yazıldığı risaleler bir araya getirilerek "Divân-ı Hikmet" adı ile bilinen el yazması nüshalar ortaya çıkmıştır. 19. yüzyıla kadar yazılan ve Yesevi hik-

metlerini içeren el yazmaları, -işin tabiatı gereği zorunlu bir şekilde sınırlı sayıda kaldığı için- hikmetlerin halk arasında yayılmasında sözlü gelenek kadar etkili olamamıştır. Hikmetler 19. asır sonlarına kadar dar bir muhit içinde, dergâhlarda Yesevi müritleri tarafından okunsa da halk hikmetlerden uzak kalmaktaydı. Divân-ı Hikmet adı ile kitap hâlinde basılan hikmetlerin çoğalmasi ile Yesevi düşüncesinin halk arasında daha da yaygınlaştığı tahmin edilebilir.

Divân-ı Hikmet, ilk kez 1878 yılında Tataristan'ın Kazan şehrinde, 1880'de Taşkent'te, 1881'de İstanbul'da matbaalarda basılmıştır. Üç yıl içinde Türk dünyasının üç önemli kültür merkezinde Divân-ı Hikmet'in seri olarak basılışı sayesinde hikmetleri kâğıt üzerinden okuyanların sayısı çoğalmıştır. Bilindiği kadarıyla geçen iki yüz yıl içinde on yedi kez Taşkent'te, dokuz kez İstanbul'da, beş kez Kazan'da ve birer kere de Buhara ve Kagan'da matbu olarak değişik sayıda hikmet içeren Divân-ı Hikmet baskıları yayınlanmıştır. 19. asır sonlarında Divân-ı Hikmet'in basılan nüshalarının sayısı 10.000'e yaklaştığı tahmin edilmektedir. 20. yüzyıl başından itibaren yayınlanan hikmetlerin sayısı da basılan Divân-ı Hikmet kitabı tirajları da artış gösterir. Bir örnek olarak Kazan'daki 1878 tarihli ilk baskının 65 hikmetten oluşan bir derleme olarak 1200 tirajla yapılırken 1905 yılı Kazan baskısında 159 hikmet içeren bir Divân-ı Hikmet baskısının 10.000 tiraja ulaşması gösterilebilir.

Divân-ı Hikmet'in Türkistan halkı nezdindeki değerini ve hikmetlerin yaygınlığını gösteren bir notu kaydeden Arminius Vambery, bir derviş kılığına girerek yaptığı Türkistan gezisi sonrasında kaleme aldığı Hatırat'ında "Uğradığım her obada Hazret-i Sultan-ül Ârifin Hoca Ahmet Yesevi'nin şiirlerini vecd ile okuyan kadınlara ve erkeklere rastladım." sözleriyle Türkistan'da uğradığı her obada Hazret-i Sultan Yesevi ile karşılaştığını dile getirmektedir.

Osmanlı döneminde, 1909 yılında Divân-ı Hikmet'in Türki-

tan Çağatay Türkçesinden İstanbul Türkçesine aktararak basılması son derece önemlidir. Osmanlı'nın son zamanlarında lehçe farkından kaynaklanan anlaşılma sorununun aşılması maksadı ile tanınmış bir Nakşi-Halidi müürşidi olan Şeyh Muhammet Kudsi Konevi tarafından müüridi Hacı Hasan Şükrü Efendi'ye Pir-i Türkistan Hazret-i Sultan Yesevi hikmetlerinin, Divân-ı Hikmet'in Çağatay Türkçesinden İstanbul Türkçesine aktarılması görevi verildi.

Prof. Dr. Ahmet Turan Arslan tarafından sunulan bir sempozyum bildirisi sayesinde kamuoyuna ulaşan bu haber bile tek başına Hazret-i Sultan Yesevi'nin öneminin farkında olan Osmanlı sufi çevrelerinin bulunduğu anlamına gelmektedir. Hasan Şükrü Efendi'nin bu kutlu görevi yerine getirdiği ve Türkistan lehçesinden İstanbul Türkçesine aktardığı hikmetlerin matbu olarak çoğaltıldığı da tesbit edilmiştir. Bu değerli bilgi, Osmanlı tasavvuf çevrelerinin ismini daima büyük bir saygı ile andıkları Yesevi'nin Osmanlı bilim çevrelerinde bilinmezliği hakkındaki fikirleri de tashih etmelidir.

Prof. Dr. M. Fuad Köprülü'nün 1918 yılında yayınlanan ve Yesevilik araştırmalarının vazgeçilmez klasiği olma niteliğini hâlen de koruyan "Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar" eserinin ilk yarısını Ahmet Yesevi'ye ayırması ile Türkiye ilim çevreleri ve daha kısıtlı bir çerçevede genel kamuoyu Hazret-i Sultan Yesevi hakkında bir fikir sahibi olabilmiş ise de bu ilginin yeterli olduğunu söyleyebilmek mümkün değildir. Türkiye'de yakın tarihlerde Divân-ı Hikmet'ten bazı şiirler "Divân-ı Hikmet'ten Seçmeler" adı ile basılmıştır. Yetmiş adet hikmetten oluşan bu eserde şiirlerin anlamları Prof. Dr. Kemal Eraslan tarafından verilmiştir. Eserin Latin alfabesi ile T.C. Kültür Bakanlığı tarafından iki kez yayınlanması Yesevilik kültürünün tanınması yolunda yeni bir dönemin başlangıcı olmuştur. Son olarak yeni bulunan hikmetlerin de eklenmesi ile en zengin içerikli bir Divân-ı Hikmet baskısının 2009 yılında yapılması da güzel bir

gelişmedir. Bu satırların yazarı tarafından hazırlanan bu eserde 217 (iki yüz on yedi) adet hikmet ve bir de münacat yer almaktadır.

Son dönemde Divân-ı Hikmet'in Özbekistan'dan Kırgızistan'a, Kazakistan'dan Türkmenistan'a, bütün Türk cumhuriyetlerinde arka arkaya yeni baskılarının -yüz binlerce nüshaya ulaşacak şekilde- yapıldığı ve böylelikle Türkistan topraklarında Pir-i Türkistan adına yeni bir irşat çığırını açıldığı da bilinmektedir.

3. DİVÂN-I HİKMET’TEKİ TEMEL KAVRAMLAR

Divân-ı Hikmet, Ahmet Yesevi’nin hayat hikâyesi hakkında ipuçlarını taşıyan ve tarikatının temel unsurlarını yansıtan en önemli yazılı kaynaktır. Divân-ı Hikmet’ten anlaşıldığına göre Yesevi hikmetleri ilahi ilham ile Ahmet Yesevi’nin dilinden dökülmüş ve yanındaki dervişleri tarafından kâğıt üzerine kaydedilerek tespit edilmiştir.

Yesevilik ile ilgili akademik çalışmalar -neredeyse tamamen- Divân-ı Hikmet araştırmalarına dayanır. Ahmet Yesevi, hikmetlerinde birçok kez dalgıç gibi mana denizlerine dalarak hakikat incileri derlemekten söz eder. Bu değerlendirmeyi Divân-ı Hikmet için de yapmak ve eseri bir mana denizi olarak vasıflandırmak mümkündür. Hikmetlerde yer alan mısra, insanı bazen uçsuz-bucaksız bir okyanusun kenarına kadar götürür ve hatta okur bir anda sırlar okyanusuna dalar, gider. Divân-ı Hikmet, yüzyıllardır dilden dile; gönülden gönüle aktarılıp Türkistan bozkırlarında asırlarca yaşatılmış ve bugün de yaşatılmaktadır. Prof. Dr. M. Fuad Köprülü’ye göre “halk velileri olan Yesevi takipçilerinde eski Türk “kam-ozanlarının” İslamlaşmış şeklini görmek din tarihçisi için bir zorunluluktur.

Yesevilik hakkındaki kaynaklar incelendiğinde Yesevi etkisinin dünya üzerinde başlıca üç Türk sahasında yayıldığı görülmektedir: Hazar Denizi’nin Doğu kıyılarında Çin Seddi’ne kadar uzanan uçsuz bucaksız Türkistan bozkırları, Doğu Türkistan sahasının kuzeyinde İdil boyunca uzanarak Kazan etrafına kadar giden Kıpçak sahası ve Hazar’ın batısında Azerbaycan’dan başlayıp Anadolu’yu boydan boya içine alarak Rumeli’ye atlayan Oğuz sahası. Bu du-

rum aynı zamanda bugün üzerinde Türk topluluğu yaşayan hiçbir yeryüzü parçasının Yesevi etkisinden uzakta kalmadığını da ifade eder.

Yesevîlik yolunun tasavvufî uygulamaları Mir'âtü'l-Kulûb adlı risalede özetlenmiştir. Bu makalede ise Divân-ı Hikmet'ten yola çıkarak Ahmet Yesevî'nin öncelik ve önem verdiği sufîlik esaslarını ele alacağız. Öncelikle tasavvuf teorisinin temel kavramları olan şeriat ile tarikat-hakikat-marifet makamlarının ilişkisi, sufîlik eğitiminde mürşit-mürîit kavramlarına Yesevî'nin nasıl yaklaştığı ele alınacaktır. Tasavvufta kemale erdirmeye yöntemlerinin birincisi olan zikir kavramı da bir alt başlık olarak işlenmiştir. Dinin tebliğ dilinin Türkçe olmasını savunan ve eleştiri içeren bir hikmetten sonra maneviyat yolunun en büyük engeli sahte mürşitler ve sufiler konusunda Yesevî'nin uyarıları verilecek ve son olarak da Divân-ı Hikmet'te kendilerinden söz edilen kişiler gösterilecektir.

A) Yesevî Hikmetlerinde Şeriat-Tarikat-Hakikat-Marifet Kavramları

Tasavvufun anlatımında ilahî gerçeklerin tanımları yapılırken dört aşamalı bir şema kullanılmıştır. Bu aşamalardan geçilmeden Allah'ı tanıma anlamındaki irfan makamına ulaşamaz. Yesevîlikte bu aşamaların ayrıntıları Fakr-Nâme adlı risalede özetlenmiştir. Fakr-nâme 19. asır sonlarından itibaren matbu olarak basılan Divân-ı Hikmet nüshalarının baş kısmına eklenerek yaygınlık kazanmıştır.

Tasavvuf yolcusunun yaşayıp geçmesi gereken şeriat-tarikat-hakikat-marifet aşamaları, Yesevî hikmetlerinde de büyük bir yer tutar. Bunu göstermek üzere Divân-ı Hikmet'te bu kavramların yer alış sayıları da verilmiştir.

1) Yesevî Hikmetlerinde “Şeriat”: Sözlükte “bir yöne doğru açılarak uzayıp gitmek, açık olmak, açık hâle getirmek” anlamların-

daki şer‘ kökünden türeyen şeriat (çoğulu şerâi‘) ve şir‘at kelimeleri “insanların ya da hayvanların su içtiği, açıkta olan ve kesilmeyen akarsu; bu suya giden yollar” manalarına gelmektedir. Zamanla “açık ve doğru kurallar, yerleşik davranış biçimi (âdet)” ve “bir semavi dine dayanan hükümler bütünü” anlamlarında da kullanılmıştır.

2) Yesevi Hikmetlerinde “Tarikat”: Sözlükte “gidilecek yol, izlenecek usul, hâl ve gidiş” anlamı verilen tarikat, (çoğulu taraik) terim olarak “Allah’a ulaşmak isteyenlere mahsus âdet, hâl ve davranış” demektir. Sözlükte yine “yol” anlamına gelen ve Allah’ın farz kıldığı, ruhsata yer olmayan hükümleri ve merasimleri ifade eden tarik de (çoğulu turuk) tasavvuf kaynaklarında genellikle tarikatla aynı anlamda kullanılmaktadır. Ayrıca Allah’a varan yolların “yıldızların sayısınca” ya da “yaratıkların nefesleri adedince” olduğu da kaydedilmiştir. Tarikat karşılığı olarak “taife” kelimesi de kullanılmıştır. Farsçada “yol, âdet, kanun, din” manalarına gelen “râh” da Osmanlı Türkçesi metinlerinde “yol, usul”, manaları yanında “tarikat” anlamında da kullanılmaktadır.

Tarikatı “saliki hakikate götüren yol” şeklinde tanımlayan sufiler, dinin zahirî ve şekli kısmı olan şeriatın kurallarına uyulmadan tarikatla hakikate ulaşamayacağını vurgulamıştır.

3) Yesevi Hikmetlerinde “Hakikat”: Sözlükte “gerçek, sabit ve doğru olmak, gerekmek, bir şeyi gerçekleştirmek” gibi anlamlara gelen “hak” kökünden türetilmiştir. Hakikat terimi, tasavvuf-ta “zahirin ardındaki örtülü ve gizli mana, dinî hayatın en yüksek seviyede yaşanarak ilahi sırlara aşına olunması” gibi anlamlar ifade eder. İlk sufiler hakikat terimini daha çok “ilahi gerçeklere ve sırlara aşına olmak, Hakk’ın tecellilerini temaşa etmek” anlamında kullanmışlardır.

4) Yesevi Hikmetlerinde “Marifet”: Allah hakkında manevi tecrübeyle doğrudan elde edilen bilgi anlamında bir tasavvuf teri-

midir. Bu bilgiler Allah'ın sıfatları, fiilleri, isimleri ve tecellileri ile ilgili olabilir. Sözlükte “bilmek, tanımak, ikrar etmek” ve isim olarak “bilgi” anlamına gelen marifet (irfan) kelimesi ilimle eş anlamlı gibi kullanılmakla birlikte aralarında bazı farklar vardır. İlim genel nitelikteki bilgileri, marifet özel bilgileri ifade eder. İlmin karşıtı cehl, marifetin karşıtı inkârdır. Bu sebeple ilim kelimesi her zaman marifetin yerini tutamaz.

B) Divân-ı Hikmet'te Mürşit, Mürit

Tasavvufi geleneğin nesilden nesile intikalinde insandan insana eğitim esastır. Öğretici pozisyonundaki mürşit ile çevresinde hal-kanan müritler tasavvuf yolundaki eğitimin ana unsurlarıdır. “Yaşlı kimse” anlamındaki şeyh kelimesi de (çoğulu şüyuh, meşayih) tasavvuf terminolojisinde “mürşit” ile eş anlamlı olarak kullanılmıştır. “Mürşit” Arapça, doğru yolu gösteren irşat eden anlamında bir sözdür. “Mürşit” tasavvufta salike Hak yolunda rehberlik yapan kimse, veli, er, eren, ermiş, pir anlamına gelir.

Sözlükte “iradesi, isteği olan kişi” manasındaki mürit kelimesi, tasavvuf yolunu tutmaya veya tarikata girmeye karar veren yahut bir şeyhe bağlı bulunan kişi anlamına gelir. “Mürit” terimi, tasavvuf tarihinde ve çeşitli tasavvufi zümreler arasında farklı anlamlarda kullanılmış, ilk sufiler mürit terimini “Hakk'a giden yolda kararlı ve sağlam bir irade ortaya koyan kişi” anlamının yanı sıra “iradesi olmayan kul” manasında da kullanmış ve müritten çok irade kavramı üzerinde durmuşlar, iradenin mürit ve murat terimleriyle ilişkisini göstermeye çalışmışlardır. Tasavvuf kaynaklarında, ilk dönemlerde daha çok talip, muhip, fakir, salih, müttaki, zahid, abit, salik ve arif gibi kelimeler mürit ile eş anlamlı kullanılmıştır. Mürit terimi, “Hakk'a giden yolda kararlı ve sağlam bir irade ortaya koyan kişi” anlamının yanı sıra “iradesi olmayan kul” karşılığı verilerek de kullanılmıştır. Bazı sufiler müritliğin (irade sahibi olmanın) aslında

Allah'ın bir sıfatı olduğuna dikkat çekmişler ve gerçek müridin ancak Allah olduğunu vurgulamışlardır.

C) Divân-ı Hikmet'te Zikir-Zakir-Mezkûr

Arapça bir kelime olan zikir (zıkr) kelimesi (çoğulu zükûr, ez-kâr) “bir şeyi anma, hatırlama” anlamına gelir ve tasavvufi literatürde “Allah'ı anmak ve unutmamak suretiyle gafletten ve nisyandan kurtuluş” anlamında kullanılır. Zikrin belirli bir vakti yoktur.

Zikir, dil veya kalp ya da her ikisiyle beraber yapılır; bu ise ya unutulmuş bir şeyi hatırlama ya da hatırdaki olanı muhafaza etme şeklinde olur. Kur'an'da turevleriyle birlikte birçok ayette geçen zikir Allah'ı dille hamt, tesbih ve tekbir şeklinde övmek; nimetlerini anmak, bunları kalple hissetmek ve tefekkür etmek; kulluğun gereklerini akıl, beden ve mal ile yerine getirmek; namaz kılmak, dua ve istiğfarda bulunmak, kevnî ayetler üzerinde düşünmek şeklindeki manalarının yanı sıra Kur'an, önceki kutsal kitaplar, levh-i mahfuz, vahiy, ilim, haber, beyan, ikaz, nasihat, şeref, ayıp ve unutmanın zıddı gibi anlamlarda da kullanılmıştır.

İbadetlerin sıhhati için belli şartlar gerektiği hâlde zikir için hiçbir şart ileri sürülmemiştir; gece-gündüz; ayakta, oturarak, yatarak, abdestli-abdestsiz zikir yapılabilir. En faziletli zikir kalp ve lisanla birlikte yapılandır yani dilin kalpte olanı ortaya koymasıdır. Daha sonra kalp ile, ardından da dil ile yapılan zikir gelir. Ayrıca Allah'ı tesbih ve tazime, hamt ve şükre dair sözleri söylemek dilin zikri, Allah'a inanmak, onun zat ve sıfatlarına delalet eden delilleri, emir ve yasaklarının mana ve hikmetlerini, yaratıklarının sırlarını düşünmek kalbin ve aklın zikri, emredileni yerine getirip yasaklardan kaçınmak da organların zikri kabul edilmiştir. Muhakkik sufiler dil ve kalpten sonra gelen zikrin son aşamasına zıkr-i hakiki derler ve ancak Allah'tan başka her şeyi unutmak ve masıvayı terk etmekle gerçekleşir.

Allah'ın “Mezkûr” (zikredilen) olduğu zikir eyleminde tasavvuf yolcusu zakir (zikreden, anan, hatırlayan anlamında) aktif rol alır. Kalp ile yapılan zikir mezkûrun kalpte bulunması durumudur yani Allah'ı müşahede etmeye engel olan perdelerden kurtularak onun huzurunda olma bilincini sürdürme hâlidir. Yeseviliğe özel bir zikir tarzı olarak “zikr-i erre” diye adlandırılan bir zikir uygulaması da söz konusudur.

Tasavvufta manevî eğitimin temel aracı Zikir'dir. Dil ile icra edilecek zikir yerine, zamanına ve kişilerin durumuna göre sesli ve sessiz olarak her iki şekilde de yapılabilir.

D) Eleştiri İçeren Hikmetler

1) Teorik Eleştiriler: Tasavvuf ile ilgili eleştirilerin önemli bir kısmı, tasavvufi eserlerin eleştirel bir bakıştan yoksunluğu ve çokça seslendirilen bir söylemle sadece “gül-bülbül” edebiyatı olması ile ilgilidir. Yesevi hikmetleri arasında yer alan 71. hikmet, Yesevi'nin Türkçe hikmet söyleme duyarlılığına yönelen eleştirilere verilen bir yanıt olarak dikkat çekicidir. Bu hikmet aynı zamanda dinî söylemlerin, muhatabın aklına hitap etmemesi hâlinde faydalı olamayacağına işaret edişi ile de önem taşır. 72. hikmette ise devlet yöneticileri ve âlimler arasındaki ilişkinin bozulmasına dikkat çekilmekte ve bu durum bir kıyamet alameti olarak tasvir edilmektedir.

2) Divân-ı Hikmet'te Bir Eleştiri Hedefi Olarak “Sahte Şeyh” ve “Sahte Sûfi”ler: Tasavvuf literatüründe “maneviyat yolunun istismar” cıısı olan kötü örneklerden hiç söz edilmediği iddiası da kayda değer bir konudur. Günümüzde de manevi istismarın, -araçları değişse bile- olanca şiddetiyle devam etmesi, konunun önemini ortaya koyar. Divân-ı Hikmet eleştirel içerikli bir söylemi taşıdığı gibi, Yesevi hikmetlerinde insanların manevi duygularını sömüren sahtekârlara yönelik mısralar önemli bir hacim teşkil eder.

4. DİVÂN-I HİKMET'TEN SEÇMELER

1. HİKMET

Bismillah deyip beyan ederek hikmet söyleyip
Talep edenlere inci, cevher saçtım ben işte.
Riyazeti sıkı çekip, kanlar yutup
“İkinci defter”in sözlerini açtım ben işte.

Sözü söyledim, her kim olsa cemale talip
Canı cana bağlayıp, damarı damara ekleyip,
Garip, yetim, fakirlerin gönlünü okşayıp
Gönlü kırık olmayan kişilerden kaçtım ben işte.

Nerde görsen gönlü kırık, merhem ol sen,
Öyle mazlum yolda kalsa yoldaşı ol sen,
Mahşer günü dergâhına yakın ol sen,
Ben-benlik güden kişilerden kaçtım ben işte.

Garip, fakir, yetimleri Resul sordu
O gece Mîraç'a çıkıp Hak cemalini gördü
Geri gelip indiğinde fakirlerin hâlini sordu
Gariplerin izini arayıp indim ben işte.

Ümmet olsan gariplere uyar ol sen,
Ayet ve hadisi her kim dese duyar ol sen,
Rızık ve nasip her ne verse tok gözlü ol sen,
Tok gözlü olup şevk şarabını içtim ben işte.

Medine'ye Resul varıp garip oldu,
Gariplikte sıkıntı çekip sevgili oldu,
Cefa çekip Yaradan'a yakın oldu,
Garip olup menzillerden geçtim ben işte.

Akıllı isen gariplerin gönlünü avla,
Mustafa gibi yurdunu gezip yetim ara,
Dünyaya tapan soysuzlardan yüzünü çevir,
Yüz çevirerek derya olup taşım ben işte.

Aşk kapısını Mevla'm açınca bana değdi,
Toprak eyleyip "Hazır ol!" diye boynumu eğdi,
Yağmur gibi melametini oku değdi,
Ok saplanıp yürek, bağrımı deştim ben işte.

Gönlüm katı, dilim acı, özüm zalim;
Kur'an okuyup amel kılmıyor sahte âlim,
Garip canımı harcayayım, yoktur malım,
Hak'tan korkup ateşe düşmeden piştim ben işte.

Altmış üçe yaşım ulaştı, geçtim gafil;
Hak emrini sıkı tutmadım, kendim cahil;
Oruç-namaz kazaya bırakıp oldum ergin;
Kötüyü izleyip iyilerden geçtim ben işte.

Vah ne yazık, sevgi kadehini içmeden,
Çoluk çocuk, ev barktan tam geçmeden,
Suç ve isyan düğümünü burada çözmeden,
Şeytan galip, can verirken şaştım ben işte.

İmanıma çengel vurup gamlı kıldı,
Mürşid-i kâmil “Hazır ol!” deyip koku saçtı,
Lanetli şeytan benden kaçıp kirli gitti,
Allah’a hamdolsun, iman nuru açtım ben işte.

Mürşid-i kâmil hizmetinde gidip yürüdüm;
Hizmet kılıp göz yummadan hazır durdum;
Yardım etti, şeytanı kovalayıp sürdüm;
Ondan sonra kanat çırpıp uçtum ben işte.

Garip, fakir, yetimleri sevindiresin;
Parçalayıp aziz canını eyle kurban,
Yiyecek bulsan canın ile misafir,
Hak’tan işitip bu sözleri dedim ben işte.

Garip, fakir, yetimleri her kim sorar,
Râzı olur o kulundan Rahim Allah.
Ey habersiz, sen bir sebep, Zât'ı saklar;
Hak Mustafa öğüdünü işitip dedim ben işte.

Yedi yaşta Arslan Baba'ya verdim selam,
“Hak Mustafa emanetini eyleyin armağan”
İşte o anda binbir zikrini eyledim tamam
Nefsim ölüp lamekâna yükseldim ben işte.

Hurma verip, başımı okşayıp nazar eyledi,
Bir fırsatta ahirete doğru sefer eyledi,
“Elveda” deyip bu âlemden göç eyledi,
Medreseye varıp, kaynayıp çoşup taşıdım ben işte.

Sünnet imiş, kâfir de olsa verme zarar,
Gönlü katı, gönül incitciden Allah şikâyetçi,
Allah şahit, öyle kula “Siccîn” hazır,
Ariflerden işitip bu sözü, söyledim ben işte.

Sünnetlerini sıkı tutup ümmet oldum,
Yer altına yalnız girip nurla doldum,
Hakk'a tapanlar makamına mahrem oldum,
Batın mızrağı ile nefsi deştim ben işte.

Nefsim beni yoldan çıkarıp hakir eyledi,
Çırpındırıp halka ağlamaklı eyledi,
Zikr söyletmeyip şeytan ile dost eyledi;
Hazırsın, deyip nefs başını deldim ben işte.

Kul Hoca Ahmet, gaflet ile ömrün geçti,
Vah ne hasret, gözden, dizden kuvvet gitti,
Vah ne yazık, pişmanlığın vakti yetişti;
Amel kılmadan kervan olup göçtüm ben işte.

2. HİKMET

Ey dostlar, kulak verin söylediğime,
Ne sebepten altmış üçte girdim yere?
Mirâç sırasında Hak Mustafa ruhumu gördü,
O nedenle altmış üçte girdim yere.

Hak Mustafa Cebrail'den eyledi sual:
“Bu nasıl ruh, bedene girmeden buldu kemal?”
Gözü yaşlı, önderi halkın, bedeni hilal;
O nedenle altmış üçte girdim yere.

Cebrail dedi: “Ümmet işi tam hakkıdır,
Göge çıkıp ders alır meleklerden
Feryadına feryat eder yedi kat gök...”
O nedenle altmış üçte girdim yere.

Önce “Elestü bi Rabbiküm?” dedi bil Hak,
“Kalı bela.” dedi ruhum, ders aldı;
“Hak Mustafa oğul.” dedi, bilin mutlak
O nedenle altmış üçte girdim yere.

“Evladım” deyip Hak Mustafa eyledi kelam,
Ondan sonra bütün ruhlar eyledi selam,
Rahmet denizi dolup taş, diye yetişti haber,
O nedenle altmış üçte girdim yere.

Rahîm içinde belirdim, ses geldi,
“Zikir söyle!” dedi, organlarım titreyiverdi,
Ruhum girdi, kemiklerim “Allah!” dedi;
O nedenle altmış üçte girdim yere.

Dört yüz yıldan sonra çıkıp ümmet olacak,
Nice yıllar dolaşıp halka yol gösterecek,
On dört bin âlimler hizmet eyleyecek,
O nedenle altmış üçte girdim yere.

Dokuz ay ve dokuz günde yere düştüm;
Dokuz saat duramadım, göğe uçtum;
Arş ve kürsü derecesini varıp kucakladım;
O nedenle altmış üçte girdim yere.

“İnna fetehnâ”yı* okuyup anlam sordum;
Işık saldı, kendimden geçip cemal gördüm;
Hacem vurup “Sus!” dedi, bakıp durdum;
Yaşımı saçıp, çaresiz olup durdum ben işte.

“Ey cahil, gerçek bu!” diye söyledi, bildim;
Ondan sonra çöller gezip Hakk’ı sordum;
Nasip etti, şeytanı tutup bindim;
Kararlı olup, belini basıp ezdim ben işte.

Zikrini tamam eyleyip döndüm divaneye,
Hak'tan başka bir şey demeyip bilmeyene,
Mumunu arayıp çırak girdim pervaneye,
Kor ateş olup, kavrulup yanıp söndüm ben işte.

Nam ve nişan hiç kalmadı, "La... La..." oldum;
Allah zikrini diye diye "...illa..." oldum;
Halis olup, muhlis olup "...Lillah" oldum;
"Fenafillah" makamına geçtim ben işte.

Arş üstünde namaz kılıp dizimi büktüm;
Dileğimi deyip, Hakk'a bakıp yaşımı döktüm;
Yalancı âşık, sahte sufi gördüm, kötüledim;
O nedenle altmış üçte girdim yere.

Candan geçmeden "Hu-Hu" demek tam bir yalan,
Bu arsızdan sormayın sual, yolda kalan;
Hakk'ı bulanın özü gizli, sözü gizli;
O nedenle altmış üçte girdim yere.

Bir yaşımda ruhlar bana pay verdi;
İki yaşta peygamberler gelip gördü;
Üç yaşımda Kırklar gelip hâlimi sordu;
O nedenle altmış üçte girdim yere.

Dört yaşında Hak Mustafa verdi hurma.
Yol gösterdim, yola girdi, nice günahkâr
Nereye varsam Hızır Baba'm bana yoldaş
O nedenle altmış üçte girdim yere.

Beş yaşında belimi bağlayıp ibadet eyledim,
Nafile oruç tutup âdet eyledim,
Gece gündüz zikrini deyip rahat eyledim,
O nedenle altmış üçte girdim yere.

Altı yaşta durmadan kaçtım insanlardan
Göge çıkıp ders öğrendim meleklerden;
İlgimi kesip bütün tanıdık bağlardan;
O nedenle altmış üçte girdim yere.

Yedi yaşta Arslan Baba'm arayıp buldu,
Her sırrı görüp perde ile sarıp kapadı;
"Allah'a hamdolsun, gördüm." dedi, izimi öptü;
O nedenle altmış üçte girdim yere.

Azrail gelip Arslan Baba'mın canını aldı,
Huriler gelip ipek kumaştan kefen eyledi,
Yetmiş bin melek toplanıp geldi.
O nedenle altmış üçte girdim yere.

Namazını kılıp yerden kaldırdılar
Bir anda cennet içine ulaştırdılar,
Ruhunu alıp “İlliyyîn” cennetine girdirdiler
O nedenle altmış üçte girdim yere.

Allah, Allah yer altında vatan eyledi
Münker-Nekir “Rabbin kim?” deyip soru sordu;
Arslan Baba’m İslam’ından beyan eyledi
O nedenle altmış üçte girdim yere.

Akıllı isen erenlere hizmet eyle,
Emr-i maruf kılanları aziz eyle,
Nehy-i münker kılanları hürmetli eyle
O nedenle altmış üçte girdim yere.

Sekizimde sekiz yandan yol açıldı;
“Hikmet söyle!” diye başıma nur saçıldı;
Allah’a hamdolsun, pir-i kâmil mey içirdi;
O nedenle altmış üçte girdim yere.

Pir-i kâmil Hak Mustafa, şüphesiz bilin,
Nereye varsan vasfını söyleyip saygı gösterin,
Salat-selam deyip Mustafa’ya ümmet olun;
O nedenle altmış üçte girdim yere.

Dokuzumda dolanmadım doğru yola,
Teberrük deyip, alıp yürüdü elden ele;
Sevinmedim bu sözlere kaçtım çöle,
O nedenle altmış üçte girdim yere.

On yaşında delikanlı oldun Kul Hoca Ahmet;
Hocalığa bina koyup, ibadet eylemeden,
“Hocayım.” deyip yolda kalsan yazık sana,
O nedenle altmış üçte girdim yere.

(*) Fetih Suresi

3. HİKMET

Her sabah vakti ses geldi kulağıma,
“Zikr söyle!” dedi, zikrini söyleyip yürüdüm ben işte.
Aşksızları gördüm ise yolda kaldı;
O nedenle aşk dükkânını kurdum ben işte.

On birimde rahmet deryası dolup taşı;
“Allah!” dedim, şeytan benden uzak kaçtı;
Hay u heves, ben-bencillik durmayıp göçtü;
On ikide bu sırları gördüm ben işte.

On üçümde nefsanî arzuları ele aldım,
Nefs başına yüz bin bela sarıp saldı,
Kibirlenmeyi ayak altında basıp aldım;
On dördümde toprak gibi oldum ben işte.

On beşimde huri ve gılman karşı geldi,
Başını eğip, el bağlayıp saygı gösterdi,
Firdevs adlı cennetinden haberci geldi,
Cemali için hepsini terk ettim ben işte.

On altımda bütün ruhlar pay verdi,
“Hay-hay size mübarek olsun.” deyip Âdem geldi,
“Evladım!” deyip boynuma sarılıp gönlümü aldı;
On yedimde Türkistan’da durdum ben işte.

On sekizde Kırklar ile şarap içtim;
Zikrini söyleyip, hazır durup göğsümü deştim;
Nasip kıldı, cennet gezip huriler kucakladım;
Hak Mustafa cemallerini gördüm ben işte.

On dokuzda yetmiş makam açığa çıkarıldı,
Zikrini söyleyip iç ve dışım temizlendi;
Nereye varsam Hızır Baba'm hazır oldu;
“Gavslar gavısı” mey içirdi, doydum ben işte.

Yaşım yetti yirmiye, geçtim makam;
Allah'a hamdolsun, pir hizmetini tam eyledim
Dünyadaki kurt ve kuşlar eyledi selam
O nedenle Hakk'a yakın oldum ben işte.

Mümin değil, hikmet işitip ağlamıyor,
Erenlerin söylediği sözü dinlemiyor,
Ayet ile hadis, Kur'an'ı anlamıyor,
Bu rivayeti arş üstünde gördüm ben işte.

Rivayeti görüp Hak'la söyleştim ben,
Yüz bin türlü melekle yüzleştim ben,
O nedenle Hakk'ı söyleyip izleştim ben,
Can ve gönlümü ona feda kıldım ben işte.

Kul Hoca Ahmet yaşın ulaştı yirmi bire,
Neyleyeceksin, günahların dağdan ağır;
Kıyamet günü gazap eylese Rabbim Kadir;
Ey dostlar, nasıl cevap söyleyim ben işte?

4. HİKMET

Hoş gaipten kulağıma ilham geldi,
O nedenle Hakk'a sığınıp geldim ben işte.
Bütün ulular toplanıp gelip armağan verdi,
O nedenle Hakk'a sığınıp geldim ben işte.

Ben yirmi iki yaşta fâni oldum;
Merhem olup gerçek dertliye deva oldum;
Sahte âşık-gerçek âşığa tanık oldum;
O nedenle Hakk'a sığınıp geldim ben işte.

Ey dostlar, yaşım yetti yirmi üçe,
Yalan dava, ibadetlerim tamamı boş,
Kıyamet günü çıplak, şaşsı neyleyim,
O nedenle Hakk'a sığınıp geldim ben işte.

Ben yirmi dörde girdim, Hak'tan uzak,
Ahirete varır olsam nerede hazırlık,
Öldüğümde toplanıp vurun yüz bin değnek,
O nedenle Hakk'a sığınıp geldim ben işte.

Cenazemin arkasından taşlar atın,
Ayağımdan tutup sürüyerek kabre götürün,
“Hakk'a kulluk kılmadın.” deyip çekiştirip tepin,
O nedenle Hakk'a sığınıp geldim ben işte.

Günah ile yaşım yetti yirmi beşe,
Sübhan Rabb'im, zıkr öğretip göğsümü deş;
Göğsümdeki düğümleri sen kendin çöz;
O nedenle Hakk'a sığınıp geldim ben işte.

Ben yirmi altı yaşta sevda eyledim,
Mansur gibi cemal için kavga eyledim,
Pirsiz yürüyüp dert ve sıkıntı peyda eyledim,
O nedenle Hakk'a sığınıp geldim ben işte.

Ben yirmi yedi yaşta piri buldum;
Her ne gördüm perde ile sırrı örttüm,
Eşiğine yaslanarak izini öptüm;
O nedenle Hakk'a sığınıp geldim ben işte.

Ben yirmi sekiz yaşta âşık oldum
Gece yatmayıp, mihnet çekip sadık oldum;
Ondan sonra dergâhına layık oldum;
O nedenle Hakk'a sığınıp geldim ben işte.

Yirmi dokuz yaşa girdim, hâlim harap
Aşk yolunda olamadım misali toprak
Hâlim harap, bağrım kebab, gözüm dolu yaş
O nedenle Hakk'a sığınıp geldim ben işte.

Otuz yaşta odun eyleyip yandırdılar,
Bütün ulular toplanıp dünyayı bıraktırdılar,
Vurup, çekiştirip dünya derdini unutturdular,
O nedenle Hakk'a sığınıp geldim ben işte.

Kul Hoca Ahmet dünyayı bıraksan işin biter,
Göğsündeki çıkan ahın arşa yeter;
Can verirken Hak Mustafa elini tutar,
O nedenle Hakk'a sığınıp geldim ben işte.

5. HİKMET

Birdenbire durduğum yerde bütün ulular,
Hak aşkını gönlüm içine saldı dostlar,
Hızır Baba'm hazır olup lutfederek,
Yardım edip, elim tutup aldı dostlar.

Otuz birde Hızır Baba'm mey içirdi;
Vücudumdan şeytanı temiz kaçırdı;
Sevdalandım, günahlarımı Hak affetti,
Ondan sonra Hak yoluna saldı dostlar.

Otuz iki yaşta ulaştı Hak'tan ferman,
Kulluğa kabul eyledim, olma mahzun,
Can verirken vereyim sana, iman nuru,
Garip canım mutlu olup güldü dostlar.

Halık'ımdan haber eriştı, şükreden oldum;
Her kim çekiştirdi, belki tepti, sabreden oldum;
Bu âlemde hiç uyumayıp hazır oldum;
Hay u heves, ben-bencillik gitti dostlar.

Otuz üçte saki olup mey paylaştırdım,
Şarap kadehini ele alıp doyasıya içtim,
Ordu hazırlayıp şeytan ile ben vuruştum,
Allah'a hamdolsun, iki nefsim öldü dostlar.

Otuz dörtte âlim olup arif oldum;
“Hikmet söyle!” dedi Rabb'im, söyler oldum;
Kırklar ile şarap içtim, yoldaş oldum;
İç ve dışım Hak nuruyla doldu dostlar.

Otuz beşte mescide girip devran sürdürdüm,
İsteklilere aşk dükkânını dopdolu kurdum;
Eğri yola her kim girdi, çekiştirdim, vurdum;
Âşıklara Hak'tan müjde ulaştı dostlar.

Otuz altı yaşta oldum kemal sahibi,
Hak Mustafa gösterdiler bana cemal;
O nedenle gözüm yaşlı, bedenim bükük,
Aşk hançeri yürek-bağrımı dildi dostlar.

Otuz yedi yaşa girdim, uyanmadım;
İnsaf kılıp Allah'a doğru yola koyulmadım,
Seher vakti ağlayarak inlemedim;
Tövbe ettim, Rabb'im kabul eyledi dostlar.

Otuz sekiz yaşa girdim, ömrüm geçti;
Ağlamayım mı, öleceğim vaktim yakınlaştı;
Ecel gelip kadehini bana tuttu;
Bilmeden kaldım, ömrüm sonu oldu dostlar.

Otuz dokuz yaşa girdim, kıldım hasret;
Vah ne yazık, geçti ömrüm, hani ibadet,
İbadet edenler Hak karşısında hoş mutlulukta,
Kızıl yüzüm ibadet eylemeyip soldu dostlar.

Saçım-sakalım hep ağardı, gönlüm kara,
Mahşer günü rahmet etmesen perişan hâlim,
Sana açıktır, amelsizim, çoktur günahım;
Bütün melekler günahlarımı bildi dostlar.

Pir-i kâmil içkisinden damla tattım;
Yol bulayım, deyip başım ile geceleri dondum,
Allah'a hamdolsun, lutf eyledi, nura battım;
Gönül kuşu Lamekan'a ulaştı dostlar.

Kıyametin şiddetinden aklım şaşkın,
Gönlüm korkmuş, canım yorgun, yıkık evim,
Sırat adlı köprüsünden paramparça gönlüm,
Aklım gidip, deli olup kaldım dostlar.

Kul Hoca Ahmet, kırka girdin nefsini kır;
Burada ağlayıp ahirette ol tertemiz,
İman postu şeriattir, aslı tarikattır,
Tarikata giren Hak'tan pay aldı dostlar.

6. HİKMET

Ya İlah'im, hamdın ile hikmet söyledim;
Zatı ulu Rabb'im, sığınıp geldim sana.
Tövbe kılıp günahımdan korkup döndüm;
Zatı ulu Rabb'im, sığınıp geldim sana.

Kırk birimde ihlas eyledim, yol bulayım deyip,
Erenlerden gördüğüm her sırrı, örteyim deyip,
Pir-i kâmil izini alıp, öpeyim deyip,
Zatı ulu Rabb'im, sığınıp geldim sana.

Kırk ikimde istekli olup yola girdim,
İhlas eyleyip yalnız Hakk'a gönül verdim;
Arş, Kürsü, Levh'ten geçip Kalem'i gezdim;
Zatı ulu Rabb'im, sığınıp geldim sana.

Kırk üçümde Hakk'ı arayıp feryat eyledim,
Gözyaşımı akıtarak pınar eyledim,
Kırlarda gezip kendimi divane eyledim;
Zatı ulu Rabb'im, sığınıp geldim sana.

Kırk dördümde muhabbetin pazarında,
Yakamı tutup, ağlayıp yürüdüm gül bahçesinde,
Mansur gibi başımı verip aşk darağacında;
Zatı ulu Rabb'im, sığınıp geldim sana.

Kırk beşimde senden hacet dileyip geldim,
Tövbe eyledim, her iş yaptım, hata eyledim,
Ya İlah'ım, rahmetini ulu bildim;
Zatı ulu Rabb'im, sığınıp geldim sana.

Kırk altımda zevk ve şevkim dolup taşıtı;
Rahmetinden bir damla düştü, şeytan kaçtı,
Hak'tan ilham arkadaş olup kapısını açtı;
Zatı ulu Rabb'im, sığınıp geldim sana.

Kırk yedimde yedi yönden ilham ulaştı,
Saki olup şarap kadehini pirim tuttu,
Şeytan gelip nefis ve hevayı kendisi yuttu,
Zatı ulu Rabb'im, sığınıp geldim sana.

Kırk sekizde aziz candan, şikâyetçi oldum;
Günah derdi sakat kıldı, hasta oldum,
O nedenle Hak'tan korkup uyumaz oldum,
Zatı ulu Rabb'im, sığınıp geldim sana.

Kırk dokuzda aşkın düştü, tutuşup yandım,
Mansur gibi eş ve dosttan kaçıp kayboldum,
Türlü türlü cefa değdi, boyun eğdim,
Zatı ulu Rabb'im, sığınıp geldim sana.

Elli yaşıta “Yiğidim!” dedim, amelim zayıf;
Kan dökmedim gözlerimden, bağırımı ezip;
Nefsim için yürür idim, it gibi gezip,
Zatı ulu Rabb'im, sığınıp geldim sana.

Kul Hoca Ahmet, er olmasan ölmesi iyi,
Kızıl yüzünün kara yerde solması iyi,
Toprak gibi yer altında olması iyi,
Zatı ulu Rabb'im, sığınıp geldim sana.

7. HİKMET

“Kul huvallah, süphanallah”ı vird eylesem

Bir ve Var’ı cemalini görür müyüm?

Baştan ayağa hasretinde feryat eylesem,

Bir ve Var’ım, cemalini görür müyüm?

Elli birde kırları gezip, otlar yedim;

Dağlara çıkıp, taat kılıp gözümü oydu;

Cemalini göremedim, candan doydum;

Bir ve Var’ım, cemalini görür müyüm?

Elli iki yaşta geçtim ev barktan,

Ev barkım ne demek, belki candan;

Baştan geçtim, candan geçtim, hem imandan,

Bir ve Var’ım, cemalini görür müyüm?

Elli üçte vahdet şarabından nasip eyledi,

Yoldan azan günahkâr idim, yola saldı;

“Allah!..” dedim, “Lebbeyk!” diyerek elimi aldı,

Bir ve Var’ım, cemalini görür müyüm?

Elli dörtte bedenlerimi ağlar eyledim,

Marifetin meydanında gezindim,

İsmail gibi aziz canımı kurban eyledim,

Bir ve Var’ım, cemalini görür müyüm?

Elli beşte cemal için dilenci oldum,
Kavruldum, yandım, gül gibi ta ki yok oldum,
Allah'a hamdolsun cemal arayıp eda oldum,
Bir ve Var'ım, cemalini görür müyüm?

Elli altı yaşa ulaştı dertli başım,
Tövbe eyledim, akar mı ki gözden yaşım;
Erenlerden nasip almadan taş gönlüm,
Bir ve Var'ım, cemalini görür müyüm?

Elli yedi yaşta ömrüm yel gibi geçti,
Ey dostlar, amelsizim, başım kurudu;
Allah'a hamd olsun, pir-i kâmil elimi tuttu;
Bir ve Var'ım, cemalini görür müyüm?

Elli sekiz yaşa girdim, ben habersiz,
Kahhar Melik'im nefsimi eyle zir ü zeber,
Himmat versen, kötü nefsim vursam teber,
Bir ve Var'ım, cemalini görür müyüm?

Elli dokuz yaşa ulaştım, feryat ve figan,
Can verirken cananımı akla getirmediim.
Ne yüz ile sana söyleyeyim, eyle azat,
Bir ve Var'ım, cemalini görür müyüm?

Gözümü yumup da açınca erişti altmış,
Bel bağlayıp ben eylemedim bir iyi iş;
Gece gündüz gamsız yürüdüm ben, yaz ve kış;
Bir ve Var'ım, cemalini görür müyüm?

Altmış birde pişmanım günahımdan
Ey dostlar, çok korkuyorum İlah'ımdan;
Candan geçip kurtuluş dileyim Allah'ımdan
Bir ve Var'ım, cemalini görür müyüm?

Altmış iki yaşta Allah ışıık saldı,
Baştan ayağa gaffetlerim yok eyledi,
Canım, gönlüm, aklım, şuurum "Allah!" dedi
Bir ve Var'ım, cemalini görür müyüm?

Altmış üçte çağrı geldi: "Kul yere gir!
Hem canınımı, cananını, canını ver,
Hu kılıcını ele alıp nefsini kır..."
Bir ve Var'ım, cemalini görür müyüm?

Kul Hoca Ahmet, nefsi teptim, nefsi teptim,
Ondan sonra cananımı arayıp buldum,
Ölmeden önce can vermenin derdini çektim,
Bir ve Var'ım, cemalini görür müyüm ?

8. HİKMET

Sabah erken, pazartesi günü yere girdim,
Mustafa'ya matem tutup girdim ben işte.
Altmış üçte "Sünnet." dedi, işitip bildim,
Mustafa'ya matem tutup girdim ben işte.

Yer üstünde dostlarım matem tuttu,
Bütün âlem "Sultanım!" deyip nara attı,
Hakk'ı bulan gerçek sufiler kanlar yuttu,
Mustafa'ya matem tutup girdim ben işte.

"Elveda!" deyip yer altına ayak bastım,
Aydın dünyayı haram kılıp Hakk'ı sevdim,
Zikrini söyleyip yalnız olup yalnız yandım,
Mustafa'ya matem tutup girdim ben işte.

"Taha" okuyup akşam ve geceler kaim oldum,
Gece namaz, gündüzleri oruçlu oldum,
Bu hâl ile yer altında daim oldum,
Mustafa'ya matem tutup girdim ben işte.

Altmış gece, altmış gündüz bir kez yemek;
Tan atana kadar namaz kılıp bir kez selam,
Altmış üçte oldu ömrüm sonunda tamam,
Mustafa'ya matem tutup girdim ben işte.

Hak Mustafa ruhu gelip imam oldu,
Bütün varlık yer altında köle oldu,
Çok ağladım, Hak Mustafa müjde verdi,
Mustafa'ya matem tutup girdim ben işte.

Miraç gecesi "Gözümün nuru evlat!" dedi,
Elimi tutup "Ümmetimsin ümmet." dedi,
"Sünnetimi sıkı tutasın gönüldaşım." dedi,
Mustafa'ya matem tutup girdim ben işte.

"Kıyamette yol kaybedersen yola salayım,
Muhammet deyip susamış olsan elini tutayım,
Evladım deyip elini tutup cennete girdireyim."
Mustafa'ya matem tutup girdim ben işte.

Ey dostlar bu sözü işitip şevkim arttı,
"Ümmet!" dedi, iç ve dışım nura battı,
Nurunu salıp cemalini Hak gösterdi,
Mustafa'ya matem tutup girdim ben işte.

Cemalini görüp ruhum uçup arşa kondu,
Musa gibi varlığım tutuştu yandı,
Mecnun gibi eş ve dosttan kaçıp saklandı,
Mustafa'ya matem tutup girdim ben işte.

Yer altında çok eziyet, zorluk çektim,
Döşek yastık taştan yapıp sıkıntı çektim;
Ey dostlar bu dünyada dinlenmek yok,
Mustafa'ya matem tutup girdim ben işte.

Böyle zorluk çekmedikçe vuslatı nerede?
Hizmet kılmadan peyda olmaz hâl derdi,
Can ve gönlnü kılmadıkça Hakk'a tutkulu,
Mustafa'ya matem tutup girdim ben işte.

Yer altına girmek ile nefsimden geçtim,
Gözümü açınca Mustafa'yı hazır gördüm,
İsyan eden, cefa veren, ümmetlerin hâlini sordum,
Mustafa'ya matem tutup girdim ben işte.

Ey evlat, benden sorsan "Ümmet hani?"
"Ümmet" dedi göğsüm dolarak hasret yarası,
"Ümmetimin için çekiyorum Hak'tan çok külfet"
Mustafa'ya matem tutup girdim ben işte.

"Ümmetlerimin günahlarını her cuma affet..."
Alıp geleyim ya Muhammet, sen bunu ayır,
"Ta ki ağlayıp secde eyleyim Rabb'im affet..."
Mustafa'ya matem tutup girdim ben işte.

“Her cuma affet ümmetlerin günahını...”
Alıp geleyim ya Muhammet, sen bunu gör,
“Ahmet ümmetlerin neler eyler senin?”
Mustafa’ya matem tutup girdim ben işte.

“Ben melekten utanç duyarım, ey ümmetim...”
Yaratan’dan korkmaz mısın düşük himmetim,
Gece yatmadan ibadet etsen hoş devletim,
Mustafa’ya matem tutup girdim ben işte.

Yer altına iradesiz olarak girdim, dostlar,
“Âmin” deyiniz âl ve ashap ve çehar-yâr,
Ümmetlerin suçunu Allah’ım bağışla,
Mustafa’ya matem tutup girdim ben işte.

Kul Hoca Ahmet ben ‘ikinci defter’i söyledim,
İki âlem eğlencelerini toptan sattım,
Ölmeden önce can acısının zehrini tattım,
Mustafa’ya matem tutup girdim ben işte.

9. HİKMET

Hoş gaipten yetiştî, güzel sözüm teberrük;
Âşık olsan ey talip riyazette belini bük.
Geceleri uyumayıp yaş yerine kanını dök;
Arslan Baba'm sözlerini işitiniz teberrük.

Arslan Baba'm dediler: "Taliplerde yok ihlas;
Pirin hazır olduğunda ne gerek Hızır İlyas?
Pire adım attığında anmayın Gavsul-gıyas;
Arslan Baba'm sözlerini işitiniz teberrük.

"Talibim." deyip söylerler, vallah, billah insafsız
Namahreme bakarlar, gözleri de insafsız;
Kişi malını yerler çünkü gönülleri saf değil,
Arslan Baba'm sözlerini işitiniz teberrük.

"Pir hizmetini kıldık" ve "talibim." deyip yürürler;
Yiyip haram-mekruhu, torbalarına vururlar,
Gözlerinde yaş yok, halka içine girerler,
Arslan Baba'm sözlerini işitiniz teberrük.

Zakirim deyip ağlar, çıkmaz gözünden yaş,
Gönüllerinde gamı yok, her an ağrıya başı,
Oyun-hile kırlarlar, malum Hüda'ya işi;
Arslan Baba'm sözlerini işitiniz teberrük.

Talibim deyip söylerler, gönlünde yok zerre nur,
Gerçek talibi sorarsanız içi dışı inci-gevher,
Hakk'a açık sırları, yedikleri safa-nur,
Arslan Baba'm sözlerini işitiniz teberrük.

Görünüü sufiye benzer, kıyametten korkmazlar,
Günah ve haram hasılı, günahlardan ürkmezler,
Riya tesbihi elinde, ağlayıp yaşını dökmezler;
Arslan Baba'm sözlerini işitiniz teberrük.

Riya tesbihi elinde zünnar, iyi bilseniz;
Hak rızası budur aşk derdini eyleseniz,
Aşkını alıp mahşerde rezil olup dursanız,
Arslan Baba'm sözlerini işitiniz teberrük.

Aşka adım atanlar, Hak cemalini görürler;
Musa gibi mahşerde Hak'tan sual sorarlar;
Sarhoş olup vuslatıyla, Hu zikrini kurarlar;
Arslan Babam sözlerini işitiniz teberrük.

İnşallah işiteni Hak'tan dileyip alırım,
Şeytan yolundan alıp Hak yoluna salarım;
Yardım etse Mustafa, günahlarını dilerim;
Arslan Baba'm sözlerini işitiniz teberrük.

Arslan Baba'mı sorsanız, Peygamber'e saygılı,
Sahabeler ulusu, Rabb'in seçkin kulu,
Yattığı yer perişan, bir diken kulübesi;
Arslan Baba'm sözlerini işitiniz teberrük.

Çarşamba günü işitip ansızın Hazret vardılar;
Arslan Baba'nın evine o gün misafir oldular,
Yattığı yeri perişan görüp şaşkın kaldılar;
Arslan Baba'm sözlerini işitiniz teberrük.

O Muhammet Mustafa durup dua eylediler,
Melekler "Âmin" deyip el açarak durdular,
"Şöyle ümmet verdin." deyip Hak şükürünü eylediler,
Arslan Baba'm sözlerini işitiniz teberrük.

Sahabeler dediler: "Arslan Baba'dır adınız,
Arapların ulusu, tertemizdir zatınız."
"Nefs terbiyesi farz." dedi, parça salıp yattınız;
Arslan Baba'm sözlerini işitiniz teberrük.

Ahir zaman ümmetleri süslerler evlerini,
Nefs hevaya sevinip bozar hep huylarını,
Şan ve şefkatler ile dik tutar boyunlarını,
Arslan Baba'm sözlerini işitiniz teberrük.

Ahir zaman ümmetleri, dünya fâni, bilmezler,
Gidenleri görerek ondan ibret almazlar,
Erenlerin yaptığını görüp göze iliştiirmezler,
Arslan Baba'm sözlerini işitiniz teberrük.

İyi yollardan sapıp kötü yola savuşan,
Lanetli şeytan "Pirim!" deyip eteğine yapışan,
Şeytana "Pirim!" deyip sabah akşam görüşen;
Arslan Baba'm sözlerini işitiniz teberrük.

İman-İslam'ını alıp, ölmem deyip gülüşen,
Ölmem deyip dünyada Mevla'm ile vuruşan,
Gafillik ile her an ömrünü boşa geçiren;
Arslan Baba'm sözlerini işitiniz teberrük.

Vakti gelse, Azrail, "Emaneti ver!" diyecek,
Lanetli şeytan "Pirim!" diye, can verirken göreünecek,
İmanını dinini alıp gönül hâlini sormayacak,
Arslan Baba'm sözlerini işitiniz teberrük.

Tövbe kılrsa tövbesini Mevla'm kabul kılmayacak,
Allah dese Rabbi elini tutup almayacak,
Cürüm ve isyan düğümünü pire varıp çözmeyecek,
Arslan Baba'm sözlerini işitiniz teberrük.

Yedi yaşta Arslan Baba Türkistan'a geldiler,
Başımı koyup ağladım, hâlimi görüp güldüler,
Binbir zikrini öğretip merhamet eylediler,
Arslan Baba'm sözlerini işitiniz teberrük.

Söz eyledim hurmadan, bana hiddetlendiler,
“Ey edepsiz çocuk!” deyip asa alıp kovdular,
Hiddetinden korkmadım, bana bakıp durdular,
Arslan Baba'm sözlerini işitiniz teberrük.

“Ağzını aç ey çocuk, emanetini vereyim,
Özünü yutmadım, aç ağzına koyayım,
Hak Resulün buyruğunu ümmet olsam işleyeyim.”
Arslan Baba'm sözlerini işitiniz teberrük.

Ağzımı açtım, koydular, hurma kokusu eyledi mest,
İki dünyadan geçip vallah oldum Hakperest;
Şeyh-molla toplandı, yürüdüler elele verip
Arslan Baba'm sözlerini işitiniz teberrük.

Babam dedi: “Ey oğlum, zorluk vermedin bana,
Beş yüz yıldır damakta saklar idim ben sana.”
“Özünü siz alıp kabuğunu verdiniz bana...”
Arslan Baba'm sözlerini işitiniz teberrük.

Babam dedi: “Ey yavrum, karşımda dur, öleyim;
Namazımı kılıp göm, canı tasadduk eyleyeyim,
Yardım eylese Mustafa, İlliyyin cennetine gireyim”
Arslan Baba’m sözlerini işitiniz teberrük.

Ağlayarak dedim: “Ey Baba, genç çocuğum bilemem;
Kabrinizi kazsalar ben götürüp de koyamam,
Hak Mustafa sünnetini, bir çocuğum, bilemem...”
Arslan Baba’m sözlerini işitiniz teberrük.

Babam dedi: “Ey yavrum, melekler toplanacak,
Cebrail imam olup diğerleri tabi olacak;
Mikail ve İsrail kaldırıp kabre koyacak...”
Arslan Baba’m sözlerini işitiniz teberrük.

Kul Hoca Ahmet, sözünü cahillere söyleme,
Söz söyleyip cahile, değersiz pula satma,
Açlıktan ölsen bile namertten minnet çekme asla.
Arslan Baba’m sözlerini işitiniz teberrük.

10. HİKMET

Ariflerin sohbetinden behre alan,
Hüda'sına yakın oldu, bildim ben işte.
Pir-i kâmil mükemmile hizmet eyleyip
İhlas ile sır-esrarın bildim ben işte.

Sır-esrarın bilenlere, ola rahmet nimeti,
“Has kulum.” deyip Hak salmış bin yol selam,
Ondan sonra Hak'tan gelince kula haber,
Hazır durup arş üstünde gördüm ben işte.

Arş üstünde namaz kılıp dizim büktüm,
Niyazımı deyip Hakk'a bakıp yaşım döktüm,
Sahte âşık, sahte sufi gördüm, yerdim,
Maşukuma binbir sual kıldım ben işte.

Sualime Hak'tan geldi güzel cevap,
Mahşer günü amelini kılmam hesap,
Kudret ile yazanlar yazıp verdi hitap,
Hak “Kul!” dedi, tazim ile okudum ben işte.

Yolsuz idim, Uluğ Baba'm kıldı medet,
Dua kılıp, has büyükler verdi kuvvet,
Hızır Baba'm hazır olup kıldı şefkat,
Şefkatinden erdemler gördüm ben işte.

Erdemi size söyleyim cihanın halkı,
Kuluna nida geldi, Hak'tan pinhan,
“Gel kulum!” deyip seherde sesler Halim Allah,
Koşup, yürüyüp erenlerden sordum ben işte.

Hangi talip hikmetimi tutsa aziz,
Nereye ulaşa başı aziz, sözü leziz,
Yahşi sözü anlayamaz her terbiyesiz,
O sebepten arifi izleyip yürüdüm ben işte.

Meyhaneye giren bilir mey kadrini,
Aşktan haber alan bilir ney kadrini,
Her soysuzdan sorsan bilmez aşk kadrini,
Aşk kadrini bilenlerden sordum ben işte.

Ben “ikinci defter”i dedim, ver kulak dinle,
Kan-yaş döküp ağlamazlar bulak misali,
Bende olsan dünya derdini talak eyle,
Talak eyleyip didarını gördüm ben işte.

Hak Teala âşıklara verdi aşkını,
Taliplere tuhfe verdi şevk ve zevkini,
Yalancılara şeytan verdi riya telkini,
Riyalıyı sözler ile vurdum ben işte.

Riya kılan şeyhi gördüm, bizar oldum,
Zerre payı değdi bana, hasta oldum,
Hak yolunda sermest idim, huşyar oldum,
Onun için düşman tutup yürüdüm ben işte.

Kul Hoca Ahmet, taat kılsan, pinhan kıl,
Leb namahrem, dem namahrem, özünü bil,
Belki gönül hem namahremdir, hazır ol,
Hak'tan özge talepleri sordum ben işte.

11. HİKMET

Azim zikri yüce zikirdir, söyler olsam
Ballar gibi tatlı olur dilim benim.
Kendim fakir, ikrar eyledim, oldum hakir
Kanat çırpıp uçar, kuş gibi gönlüm benim.

Türlü aşım, türlü işim, dertli başım,
Ayrıldı canım, gitti şuurum, aktı yaşım,
Günah ile doldu bütün içim ve dışım;
Niyazsızım, açıversin yolumu benim.

Gözüm düştü, gönlüm uçtu, arşı aştı;
Ömrüm geçti, nefsim kaçtı, denizim taştı,
Kervan göçtü, menzil aştı, yorulup düştü,
Sır ulaştı, nasıl olacak hâlim benim?

Suret burada, siret orada, kudretinde;
Uzun gecede, aydınlık günde, gönlüm orada;
Yürür gecede, olup kul, hepsi nerede,
Sorsa orada, günahkârdır dilim benim.

İçtim şarap, oldum harap, aslım toprak,
Geldim koşarak, gönlüm hayran, aşka susamış
Hak'tan hitap gelse görmez kullar azap,
Pınar gibi akar gözden yaşım benim.

Düştüm uzar, Burak tozar, gitse pazar;
Dünya pazar, içine girip kullar azar;
Başım dertli, yaşım sızar, kanım tozar;
Kul Hoca Ahmet ismim, Türkistan'dır ilim benim.

12. HİKMET

Vah ne yazık, nasıl eyleyim gariplikte,
Gariplikte gurbet içinde kaldım ben işte.
Horasan ile Şam ve Irak'a niyet eyleyip,
Garipliğin çok değerini bildim ben işte.

Neler gelse görmek gerek o Hüda'dan;
Yusuf'unu ayırdılar o Kenan'dan;
Doğduğum yer o kutlu Türkistan'dan,
Bağırırma taşı vurup geldim ben işte.

Gurbet değdi Mustafa gibi erenlere,
Otuz üç bin sahabe ve arkadaşlara,
Ebu Bekir, Ömer, Osman, Murtaza'ya,
Gurbet değdi onlara hem, söyleyeyim ben işte.

Gurbet değse pişkin eyler çok hamları,
Bilge eyler, hem seçkin eyler çok sıradanları,
Giyer çul elbise, bulsa yer yemekleri,
Onun için Türkistan'a geldim ben işte.

Gariplikte yüz yıl dursa misafirdir,
Tahtı, bahtı, bağları zindandır,
Gariplikte kul oldu o Mahmut Sultan;
Ey arkadaşlar, gurbet içinde yandım ben işte!

Gariplikte Arslan Baba'm arayıp buldu,
Gördüğü sırları perde ile sarıp örttü,
"Allah'a hamdolsun, gördüm." dedi, izimi öptü;
Bu sırları görüp hayran kaldım ben işte.

Arzuluyum akrabalık ve dostluğa,
Ulu babamın türbesi o Ak Türbe'ye,
Babamın ruhu saldı beni bu gurbete;
Hiç bilmem, nasıl kusur eyledim ben işte.

Kul Hoca Ahmet, söylediği Hakk'ın yâdı,
İşitmeyen dostlarına kalsın öğüdü,
Gurbete düşüp öz şehrine döndü yine,
Türkistan'da mezar olup kaldım ben işte.

13. HİKMET

Allah Teala âşıklara verdi aşkını,
Şükreden olup tutuşup yandım ben işte.
İki âlem gözlerime sanki haşhaş tanesi,
Görünmedi yalnız Hakk'ı sevdim ben işte.

Candan geçip yalnız Hakk'ı cana kattım,
Ondan sonra derya olup dolup taşıttım,
Lamekan'ı seyrederek makam aşttım,
Dünya ardında yüz bin talak koydum ben işte.

Hak önünde en üstün akıl bile duramaz,
Aşk şiddeti çoşsa bir an durmaz,
Kelebek gibi kor hâline gelip kendini bilmez,
Bu sırları Sevgili'den duydum ben işte.

Tarikatın yollarının ötesi çok,
Temiz aşkını ele almadan yürüyüp olmaz;
Cemalini görse olmaz gece gündüz uyuyup,
Hiç uyumadan cemalini gördüm ben işte.

Tarikatın yolu çetin sonsuz şaşttım,
Başım kurudu Pir-i Kâmil'e kaçttım,
Pir eteğin tutup batın gözünü açttım,
Rezil olup yollar gezip yürüdüm ben işte.

Tarikatın yollarıdır çetin azap,
Bu yollarda nice âşık oldu toprak,
Aşk yoluna her kim girse hâli harap,
Erenlerden yolu sorup yürüdüm ben işte.

Tarikatın yollarıdır sonsuz yüce,
Nasip kılan kuluna oldu yakın,
Zerresine dayanamaz yedi cehennem,
Ey dostlar aziz candan doydum ben işte.

Hakikatın anlamına yeten kişi,
Şaşkın tutuşup yanar içi dışı,
Kanlar akar gözlerinden akan yaşı,
Gözyaşımı armağan eyleyip vardım ben işte.

Şeriattır âşıkların efsanesi,
Arif âşık tarikatın inci tanesi,
Nereye gitse sevgilisi, evde evdeşi,
Bu sırları arş üstünde gördüm ben işte.

Aşkın bağınyı gezmeden âşık olunmaz,
Horlanma, ağlama olmadıkça nefsin ölmez,
Bir damlaya razı olmadan o inci olmaz,
Razı olup has cevherinden aldım ben işte.

Aşk ateşine yanan âşğın rengi uçar,
Ahirete doğru çekip alıp burada geçer,
Burada olan düğümlemlerini orada açar,
Resul “Dünya leştir.” dedi bıraktım ben işte.

Gerçek âşıkların rengi soluk,
Aynaya göz atsa ondan parlak,
Özü şaşkın, gönölü viran gözü yaşlı,
Kudretine hayran olup kaldım ben işte.

Allah dedi: “Çok ağlasan göresin beni,
Ağlayıp inlesen “Kulum!” deyip söyleyim seni,
Candan geçip beni isteyen âşık hani...”
İlham geldi gerçek kulağa aldım ben işte.

Tam gönölünden yananlara cemel armağan,
Yalancı âşık yola girse yanlış her şey,
Gerçek âşğın gözü yaşlı, bükük beli,
Belimi büküp yer altına girdim ben işte.

Hakikatli gerçek âşığa armağan vereyim,
Mahşer günü “Nasılsın?” deyip hâlini sorayım,
Şefaatchi olup şefaati kendim kılayım,
Rahmetinden ümit tutup geldim ben işte.

Kul Hoca Ahmet Hak zikrini söyle daima,
Hak'tan korkup dinmeden ağla boyuna,
Namaz kılıp oruç tutup her sabah akşam,
Böyle yapıp muradıma erdim ben işte.

14. HİKMET

Ey dostlar temiz aşkını ele aldım,
Bu dünyayı düşman tutup yürüdüm ben işte.
Yakam tutup Hazret'ine sığınıp geldim,
Aşk kapısında Mansur gibi oldum ben işte.

Aşk yolunda âşık olup Mansur geçti,
Belini bağlayıp Hak işini sıkı tuttu,
Melametler ihanetler çok işitti,
Ey müminler, hem Mansur oldum ben işte!

Âşık Mansur “Enel Hakk”ı dile getirdi,
Cebrail gelerek “Enel Hakk”ı beraber söyledi,
Cebrail gelerek “Başın ver.” deyip yola saldı,
Darağacına asılıp cemalini gördüm ben işte.

Mansur gelince darağacı eğilip kendi aldı,
Batın gözü açık olanlar hayran kaldı,
Işık salıp Allah kendisi nazar eyledi,
Ey sevgili, deyip cemalini gördüm ben işte.

Nida geldi o darağacına “Çok boğma!” diye,
“Sıkı dur her yana bakıp sen ağma!” diye,
Taşa dedi: “Emrimi tutup sen değmeyesin!”
Levh-i Mahfuz tahtasında gördüm ben işte.

Üç yüz molla yığılıp yazdı çok rivayet,
Şeriatdır ben de yazayım bir rivayet,
Tarikatta hakikatta himaye etmek haktır,
Başımı verip Hak sırrını bildim ben işte.

“Enel Hakk”ın anlamını bilmez cahil,
Arif gerek bu yollarda, mertler denizi,
Akıllı kullar Hak yâdına “sevgili” dedi,
Candan geçip Sevgili’yi sevdim ben işte.

İma eyledim arif olsa ibret alsın,
Zahir ilminden yazıp söyledim işaret kalsın,
İnci-gevher sözlerimi gönlüne koysun,
Hâlden deyip âşıklara verdim ben işte.

Sahipsiz Mansur hor görülmekle tam oldu,
Bir söz ile dostlardan ayrı kaldı,
Kalp hâlini hiç kimse bilmez, tanık Rabb’im,
Kanlar yutup ben hem tanık oldum ben işte.

Şeyh Mansur’un “Enel Hakk”ı yersiz değil,
Yolu bulan bize benzer günahkâr değil,
Bütün soysuzlar bu sözlerden haberli değil,
Haberli olup Hak kokusu aldım ben işte.

Bir gece seherde garip Mansur çok ağladı,
Işık salıp Allah kendisi rahmet eyledi,
Ondan sonra Kırklar bakarak şarap verdi,
Bilgelere bu sözleri dedim ben işte.

Cahillere değil sözüm, dolu hikmet,
İnsanım deyip belini bağlar, hani himmet?
Dünya için birbirine eylemez şefkat,
Zalimlere esir olup öldüm ben işte.

Zalimlerde had ne ola, bizde günah,
Dervişlerin huyu kötü, geçmez dua,
O nedenle sultan kılar, bize cefa,
Ayet hadis anlamından söyledim ben işte.

Zalim eğer cefa eylese “Allah!..” de,
Elini açıp dua eyleyip sabreyle,
Hak yardımına yetişmez endişe eyle,
Hak’tan işitip bu sözleri söyledim ben işte.

“Zalim eğer zulmeylese bana ağla,
Yaşını saçarak bana sığınıp belini bağla,
Haram şüphe terk ederek yürek dağla...”
Zalimlere yüz bin bela verdim ben işte.

“Zalimlerin yakınlığı nedir ben Yaradan;
Yaradan’ı aklına getirmeden sen unutan,
Benden vazgeçip zalimlerin elini tutan...”
Zalimlere kendim kıymet verdim ben işte.

Sana ceza, Yaradan’a yalvarmadın,
“Allah” deyip geceleri kalkıp inlemedin,
Gerçeklerden sözler söyledim, işitmedin,
“Zalimlerin elini uzun kıldım ben işte.”

Ey habersiz Hakk’a gönül yürütmedin,
Dünya haram, ondan gönül soğutmadın,
Nefsten geçip Allah’a doğru yönelmedin,
Bu nefis için ağlamaklı ve şaşkın oldum ben işte.

“Zalimleri şikâyet etme, zalim kendin,
Huyun riya, etki etmez halka sözün,
Dünya malını dolu verdim doymaz gözün,
Harisleri “Siccin” içine saldım ben işte.”

Kızıl dudağı hareketlenip seni söyledi,
Can ve kalbim ümmetlerinin gözaydınlığı,
“Hakk’a kul, bana ümet olan hani?”
Gerçek ümmetin sinesine koydum ben işte.

Kul Hoca Ahmet Hak sözünü söyleyip geçti,
Aynel yakın tarikatta bozlayıp geçti,
İme’l yakın şeriatı gözleyip geçti,
Hakke’l yakın hakikatından söyledim ben işte.

15. HİKMET

Muhammet'in bilin, zatı Arap'tır;
Tarikatın yolu bütün edeptir.

Hakikat bilmeyen insan değildir,
Biliniz, hiçbir şeye benzemezdir.

Bilin benzemez olur hem benzeri yok;
Ve şüphesiz, hem örneksizdir.

Kahırlansa eyler yerle bir;
Olmakta deprem yerde ve gökte.

Rahmet eylese biliniz, rahmeti var;
Verir olsa tükenmez nimeti var.

Muhammet'i tam tarif eylesem
Anasının adı bil Amine,

Babasının adı Abdullah'tır,
Anadan doğmadan ölmüştür.

Muhammet'i dedesi korumuştur,
Çıplak ve açları yoklayandır.

Dedesi biliniz Abdulmuttalip;
Gönülde saklayınız iyi bilip.

Dedesinin babası idi Hâşim;
İşitince akmakta gözde yaşım.

Biliniz dördüncüsüdür Abdulmenaf;
Onları bilse her kim, gönlüdür saf.

Resul'ün bilse her kim dört ceddini,
Kıyamette gezer sekiz cennetini.

Dedesi yedi yaşında ölmüştür,
Resul'ü amcasına vermiştir.

Ebu Talip, Ali'nin babasıdır;
Bütün Arapların büyüğüdür.

Ebu Talip olmakta iş başında,
Muhammet oturur daima karşısında

Muhammet'in yaşı on yedi oldu;
Ki o vakit Hatice onu gördü.

Muhammet'i bilin ki şahin misali,
Hatice onu görüp olmakta ağlamaklı.

Hatice gönülden onu sevmektedir,
Muhammet aşkında içi yanmaktadır.

Gece gündüz diler Allah'tan onu,
Biliniz, sonunda muradını buldu.

Görünüz Allah'ın işine,
Muhammet bakmakta iken devesine.

Resul, Hatice'ye hizmette olmuştur,
Bu yüzden bil sen, onu almıştır.

Hatice'nin Allah bahtını açmıştır,
Resul'ün başına inciler saçmıştır.

Resul'ün yaşı kırka varmıştır,
Ki sonra Allah'tan vahiy yetmiştir.

Ki ondan sonra Muhammet sultan oldu,
Resul'ün gönlünde Allah yâr oldu.

Muhammet işini Allah yazdırdı,
İnsanların hepsi iman getirdi.

Resul'ün başında oldu imame,
Kemal buldu otuz üç bin sahabe.

Resul'e hepsi hizmet eylemektedir,
Edeple yürüyüp izzet eylemektedir.

Resul önüne bir yetim gelmiştir,
"Garip ve mptelayım." deyip söylemiştir.

Rahîm eyledi Resul onun hâline,
Dileğini onun verdi eline.

Resul dedi ona: "Ben de yetimim;
Yetimlikte, gariplikte yetişmişim."

Muhammet dediler: "Her kim yetimdir,
Biliniz, o benim has mmetimdir."

"Yetimi görseniz incitmeyiniz,
Garibi görseniz dağ etmeyiniz."

Yetimler bu cihanda ezilmiştir,
Gariplerin işi zordur.

Gariplerin işi daima riyazettir,
Diri değil, garip l gibidir.

Allah'a garipler bellidir,
Garibi sabah akşam sormuştur.

Kul Hoca Ahmet bil garipliğe düşmüştür,
Resul evladına sözler katmıştır...

16. HİKMET

Hak Teala habibi, ya Mustafa Muhammet,
Dertlilerin tabibi, ya Mustafa Muhammet.

İzhar kıldı Âdem'e, Âdem'den ta Hatem'e,
Nuru doldu âleme, ya Mustafa Muhammet.

Mahbubu pak sırdan, matlubu Şah-ı merdan,
Mahdumu külli insan, ya Mustafa Muhammet.

Miraç yolunu aşan, Sidre'ye dek ulaşan,
Ümmet için çekişen, ya Mustafa Muhammet.

Yetim kaldı atadan, hem şefkatli anadan,
Takdir oldu Hüda'dan, ya Mustafa Muhammet.

Yetim başını sıvazladı Muhammet şefkat etti,
Canı cana ekledi, ya Mustafa Muhammet.

Yedi yaşında genç çocuk, inci kadrini bildi,
Altı cevize sattı, ya Mustafa Muhammet.

Şefkat oldu "Af." dedi, ümmetini diledi,
Cebrail yetişip geldi, ya Mustafa Muhammet.

Bu dünyayı sevmeydi, taze ekmeğe doymadı,
Hak kulluğunu koymadı, ya Mustafa Muhammet.

Dilemedi atasını, hem şefkatli anasını,
Kıldı ümmet duasını ya Mustafa Muhammet.

Allah'ından talepkâr, gece gündüz çok ağlar,
Oldu ümmete muhtar, ya Mustafa Muhammet.

Muhit deryasına düştü, arş-ı a'layı aştı,
Mevlasıyla razılaştı, ya Mustafa Muhammet.

Şeriati sözledi, tarikâtı izledi,
Hakikati gözledi, ya Mustafa Muhammet.

Sabreyledi kanaat, takva eyleyip ittika.
Gece-gündüz ibadet, ya Mustafa Muhammet.

İçip Kevser suyunu, koparıp cennet gülünü,
Arayıp onun yolunu, ya Mustafa Muhammet.

Kul Hoca Ahmet, kıl taat, dinmeden söyle salavat,
Resulullah olur şad, ya Mustafa Muhammet.

17. HİKMET

“El-kezzabu la ümmeti” dedi, bilin Muhammet,
Yalancılar kavmine ümmet demez Muhammet.

Doğru giden kulunu, Hakk'ın arayıp yolunu,
Doğru yürüyen kula, ümmet diyecek Muhammet.

Her kim *“Ümmetim.”* dese, Resul işini bırakmasa,
Şefaaf günü olsa mahrum bırakmaz Muhammet.

Hak Teala sözünü, Resulullah sünnetini,
İnanmayan ümmetine, ümmet demez Muhammet.

“Ümmetim.” diye yürürsün, buyruğunu yapmazsın,
Nasıl ümit tutarsın, orada sormaz Muhammet.

Müşküldür asi kul, orada ümmet demese
Rezil olur mahşerde, ümmet demez Muhammet.

Muhammet *“Ümmetim.”* der, Kul Hoca Ahmet hakkı dese,
Kıyamet kopsa sabaha, mahrum bırakmaz Muhammet.

18. HİKMET

Gördüğü zaman inanan Ebu Bekr-i Sıddık'tır.
Üstün olup dayanan Ebu Bekr-i Sıddık'tır.

Dertleşende ağlayan, kulluğa bel bağlayan,
İç bağrını dağlayan Ebu Bekr-i Sıddık'tır.

Bir sözünden dönmeyen, sırrını asla demeyen,
Gafil olup yatmayan Ebu Bekr-i Sıddık'tır.

Canı canana kavuşturan, kızını gelin veren,
El bağlayıp yalvaran Ebu Bekr-i Sıddık'tır.

Dediği sözüne yeten, nefs ve hevadan giden,
Hak Resul'ü güçlendiren Ebu Bekr-i Sıddık'tır.

Muhammet'e kayınbaba, kılmış değil hiç hata,
Boynuna örtü koyan Ebu Bekr-i Sıddık'tır.

Kul Hoca Ahmet tasdik et, mağara dostunu ayrı tut
Ariflikte bil sadık Ebu Bekr-i Sıddık'tır.

19. HİKMET

İkincisi dost olan adaletli Ömer'dir.
Müminlikte dost olan adaletli Ömer'dir.

Bilal'e ezan okutan, şeriati bildiren,
Din sözünü anlatan adaletli Ömer'dir.

Kâbe kapısını açtıran, bütün putları kırdıran,
Resul gönlünü dindiren adaletli Ömer'dir.

Şeriati gözeten, tarikati doğru tutan,
Hakikati iyi bilen adaletli Ömer'dir.

Oğlunu azarlayıp getiren, kırbaç vurup öldüren,
Adalet eyleyip yol soran adaletli Ömer'dir.

Çıra olup sönmeyen, din yolundan dönmeyen,
Haksız işi eylemeyen adaletli Ömer'dir.

Kul Hoca Ahmet eyle yâd, beyan eyle aczini,
Belki şad eyler ruhu, adaletli Ömer'dir.

20. HİKMET

Üçüncü dostu yâr olan hayâ sahibi Osman'dır.
Her nefeste yâr olan hayâ sahibi Osman'dır.

Hak Resul'ün damadı, dinimizin abadı,
Kölelerin azat eden hayâ sahibi Osman'dır.

Okuduğu hikmeti, ayet, hadis kâtibi,
Minber üstünde hatibi hayâ sahibi Osman'dır.

Münacatı Tur Dağı, iki nur aldıkları,
Tam inci dedikleri hayâ sahibi Osman'dır.

Çoklar gelip yaya, halife koymadılar,
Şehit eylediler orada, hayâ sahibi Osman'dır.

Tarif eyledin Osman'ı, Kul Hoca Ahmet sen onu,
Yoktur şüphesi, kuşkusuz, hayâ sahibi Osman'dır.

21. HİKMET

Dördüncüsü dost olan Hak Arslanı Ali'dir.
Hem Miraç'ta yâr olan Hak Arslanı Ali'dir.

Dediği sözü rahmanî, görsen yüzü nurani,
Kâfirlerin kıranı Hak Arslanı Ali'dir.

Himmet kuşağı belinde, Mevla'm yâdı dilinde,
Zülfikârı elinde Hak Arslanı Ali'dir.

Binip çıksa Düldül'e, yere düşer zelzele,
Kâfirlere velvele, Hak Arslanı Ali'dir.

Düşmanlara mukabil, oldu kâfire katil,
Kılan batılı zail Hak Arslanı Ali'dir.

Rahmet eyleye Bir ve Var, her ne kılsa gücü var,
Hoca Ahmet'e medetkâr Hak Arslanı Ali'dir.

22. HİKMET

Dünyayı sevmek hataların başıdır,
O Mustafa bizi agâh kılmadı mı?
“El-fakru fahrî” diye Allah Resulü,
Kadir’inden dervişliği almadı mı?

Koymadı Mustafa gibi nice yâran,
Ebu Bekir, Ömer, Ali, bil ki Osman.
Tahtı ile uçar idi o Süleyman,
Bu ölüm çengeline almadı mı?

Ömer idi İslam’ın yolunu açan,
Ali idi kâfirlerin boynunu koparan,
Arslan eli ile Hayber kapısını açan,
O hem ecel şarabından tatmadı mı?

“Fetübu İllallah” a eğ boynunu,
Masiyete bakma, yum gözünü,
Nasuh gibi âlem içine bırak adını,
Dilekli kul dileğini almadı mı?

“Elestü bi Rabbiküm?” denen vakitte,
Ahdeyleyip “Kalubela.” dedim Hakk’a,
Eğer sen döner olsan “el-misak” a,
Yerin senin cehennemde olmadı mı?

Kadir'im fasıklara damga vurdu,
"Üläike kel-en'âm belhüm-adâll",*
Dört ayaklı "dört-ayaklar" gibi yürür onlar,
İbretli erler bundan ibret almadı mı?

Âlemler Fahri güvercine "Secdelen." demiş,
Muhammet'in hazretinden bol dilemiş,
Öşür ve zekât ver, dese iyi görmemiş,
Dünya için dinini yele satmadı mı?

Sığmaz Kârun malı onun yaban yazı,
Âlem içinde meşhurdur onun sözü,
Dünya malını yığıp alsa doymaz gözü,
Bir avuç toprak ile doymadı mı?

Er o olur ölmeden önce malını verse,
Karundur işte şu kişi gafil dursa,
Yalnızca şumluğundan işte şu İsa,
Dördüncü gökte yalnız kalmadı mı?

Kul Hoca Ahmet, uykusuz kal taat kılıp,
İbretli günah işlerinden ibret alıp,
İnanma yiğitliğe fesat kılıp,
İbret açılıp dönüp yine sevmedi mi?

(*) "Üläike kel-en'âm belhüm-adâll": Onlar hayvanlar gibidirler,
belki de daha aşağısı... (ayet)

23. HİKMET

Hak Teala nur saldı canım tutuştu,
Gelin yığılın zakir kullar, zikir söyleyelim.
Seher vaktinde Pir-i kâmil bakıp sordu,
Gelin yığılın zakir kullar, zikir söyleyelim.

Zakirlere vaat eyledi Kadir Allah,
Kabir içinde didarını armağan eyledi,
Zakirlerin varacağı yer beka yurdu,
Gelin yığılın zakir kullar, zikir söyleyelim.

Zakir olsa, şükredici olsa yeri cennet,
Kanlar aksa gözlerinden eylemez minnet,
Ümmet olsan zikrini söylemek size sünnet,
Gelin yığılın zakir kullar, zikir söyleyelim.

Zakirlere Allah özü vaat eyledi,
“Fezkürûnî ezkürküm”* diye ayet geldi,
Firdevs adlı cennetinden mazhar geldi,
Gelin yığılın zakir kullar, zikir söyleyelim.

Zakirleri her nefeste zikrini söyler,
Tövbe eyleyip eğri yoldan doğruya döner,
Zikrini söylese yavaş yavaş şevki artar,
Gelin yığılın zakir kullar, zikir söyleyelim.

Zakirleri halka içinde nur görür,
Onun için halka içine özünü vurur,
Sevgilisini gördüğü zaman canını verir,
Gelin yığılın zakir kullar, zikir söyleyelim.

Yalan âşık sevgilisinden canını esirger,
Ahiret yolunu arkaya atıp dünyayı sever,
Hu halkasının kurulduğu yerden eyler firar,
Gelin yığılın zakir kullar, zikir söyleyelim.

“El-kezzâbu Lâ-ümmeî”** dedi Server,
Bu sözlere yol verici Hâdi, Rehber,
Yalancıya ümmet demez o Peygamber,
Gelin yığılın zakir kullar, zikir söyleyelim.

Rahman Melik'im gerçek âşığın yolunu açar,
Muhabbetin şevki ile yaşını saçar,
Allah diye nereye gitse şeytan kaçar,
Gelin yığılın zakir kullar, zikir söyleyelim.

Zakirleri zikrini deyip feryat eder,
Gözyaşını sarı yüze süs eyler,
Kırlarda gezip özünü mecnun eyler,
Gelin yığılın zakir kullar, zikir söyleyelim.

Zakir kullar Hak fermanını sağlam tutar,
İhlas ile Allah diye kanlar yutar,
Halka içine girdiği vakitte candan geçer,
Gelin yığılın zakir kullar, zikir söyleyelim.

Taharetsiz zikir söyleyene lanet yağar,
İşte o gün olan çocuk mahrum doğar,
Öleceği vakit de önce gelip şeytan bakar,
Gelin yığılın zakir kullar, zikir söyleyelim.

Taharetsiz zikrini söyleyen iman etmez,
Öleceği vakitte Hak Mustafa elini tutmaz,
Sübhan Melik'im günahımı asla bağışlamaz,
Gelin yığılın zakir kullar, zikir söyleyelim.

Mümin olsan taharetsiz zikrini söyleme,
Kerametler söyleyip halka dinini satma,
Müslümanlık iddia edip kâfir gitme,
Gelin yığılın zakir kullar, zikir söyleyelim.

Zakir olsan zikrini demeden asla yatma,
Cahil ile soysuzlara hiç söz katma,
Münafıklar hâlden sorsa bir söz deme,
Gelin yığılın zakir kullar, zikir söyleyelim.

Kul Hoca Ahmet kötülerin kötüsü sen,
Herkes buğday el tutmaya, samanı sen,
Yoldan sapan günahkârların cahili sen,
Gelin yığılın zakir kullar, zikir söyleyelim.

(*)“*Fezkürûnî ezkürküm*”: Beni anın ki sizi anayım. (ayet)

(**)“*El-kezzâbu Lâ-ümme*ti”: Yalancılar ümmetimden değildir.

24. HİKMET

Hikmet ile o yokluktan var eyledi,
On sekiz bin cümle âlem hayrandır.
“Kalu bela.” diyen kullar pay aldı,
Sükût eden kulların dini virandır.

Hak Teala iman armağan eyledi bize,
O Mustafa Hak Resülü idi bize,
Salat-selam söyleyen kuvvet verir dinimize,
Yok ise benim yaptıklarım yalandır.

Önce “Elestü bi Rabbiküm?” dedi Hüda,
“Kalu bela.” diyerek ruhlar eyledi seda;
Ağlayıp geldik eşiğine bütün kullar,
Lutfeylesen yüz bin asi sevinçlidir.

Tövbe eylesem bağışlar mı Kadir İlah,
Yok ise ne yaparım orada, ben yüzü siyah,
Sabaha varsam el ve ayak bütün tanık,
Hak önünde bütün işler kolaydır.

Ağlamayım mı, geçti ömrüm, ey sultanım!
Korkunç geldi karanlık, çıksın ayım,
Senden başka yok kurtarıcım, sığınağım;
Gece gündüz dilediğim imandır.

Ümmet için Resul daima kaygı çekti,
Dileyip ümmet günahını Hak'tan aldı,
Gece gündüz namazda durdu, Rabb'im bildi;
Dilde "Ümmetim." der, gönülde yalandır.

Ümmet olsan Mustafa'ya bağlı ol,
Dediklerini can ve gönülde sen de eyle,
Gece namazda, gündüzleri oruçlu ol,
Gerçek ümmetin rengi tıpkı samandır.

Sünnetlerini sıkı tutup ümmet ol,
Gece gündüz salat-selam söyleyip yakın ol,
Nefsi tepip mihnet yetse rahat ol,
Öyle âşık iki gözü giryandır.

Kul Hoca Ahmet, nefsten daima ayrı ol,
Kavrulup pişip derdi ile tamam ol,
Gece gündüz dinmeden ağlayıp kul ol,
Derdini çeksen Allah senden razıdır.

25. HİKMET

Aşk kırmızı sülfür, âlem dükkân değil mi?
Hak erine aşikâr, usta dükkân değil mi?
Gönlümde aşk Tur'u, düştü tecelli nuru,
Her bir adın zuhuru, cihan mumu değil mi?

Baştan başa cihana, baksa tufan belası,
Ey Nuh kavmi korkun, yöneten Hak değil mi?
Eman ağacından ki Musa'ya ateş göründü,
“İnni Enallah”* söyler, esrar-ı can değil mi?

Ruhperver İsa, ilgisini terk eyler,
Gök kürede kalender, güzel mekân değil mi?
Yahya'yı ağlayış tuttu, Âdem özünü unuttu,
Yunus'u balık yuttu, bu imtihan değil mi?

Hoş her şey Hayy ve Sübhân, hoş kudret, hoş ilhan,
Cennet içinde Rıdvan, bir bağban değil mi?
Âşık muradı dilber, zahidin meyli minber,
Sevinç kadehi ister, Hak lamekân değil mi?

Aynı seherdedir gül, çılgın bülbül misali,
Görünce onu kızıl gül, ruhsarı kan değil mi?
Sakın, ey vaaz veren, boşuna dökme cevher,
Gönül hazinesine dil, muhafız değil mi?

Mahdumu vefalı, pervazın o şahbazı,
Savaş sahibi gazi, çünkü Arslan değil mi?
Mahmur oldu kalb ve can, yandı suyu erguvan,
Sultan Satuk Buğrahan, Pir-i mugan değil mi?

Dergâhları kibriya, temiz açıp İslam'ı,
Evliyanın baş halkası, Kur'an sahibi değil mi?
Enbiya evladıdır, evliya serdarıdır,
Hak yolunun merdidir, yüce nişan değil mi?

Kul Hoca Ahmet devri, Muhammet insan iyisi,
Dünya ve dinin direği, şeriata uygun değil mi?

(*)¹*"İnni Enallab": Gerçekten Allah'im. (ayet)*

26. HİKMET

Yaratan Bir ve Var'ımın yolunu arayıp
Lanetli şeytanın yollarından dökün dostlar.
İhlas ile aşkın şarabını içip
Can ve gönülde "Hay" zikrini deyin dostlar!

"Hay" zikrini deyip şarap kadehini içenin
Yol üstünde aziz başı toprak gibi,
Allah için hâli harap, bağı kebab,
Can ve gönülde "Hay" zikrini deyin dostlar!

Eşiğine başımı koyup ağlasam,
Halka kurarak kim zikretse oraya varsam,
Zikrin deyip o sohbetten inciler dersem
Can ve gönülde "Hay" zikrini deyin dostlar!

Amel işlemeyen âlim ilmini çiğneyip yürür,
Ölüp varsa dar kabirde canı yanar,
Allah, Resul, dinin ne deyip korkuya düşer,
Can ve gönülde "Hay" zikrini deyin dostlar!

Münker-Nekir Rabb'in kim?" diye sorunca,
Zahir ilminden bir noktası kâr eylemeyince
Vah yazık amelsizler nasıl yapacak?
Can ve gönülde "Hay" zikrini deyin dostlar!

Allah diyen şeker ve bal hazırladı,
Ahirette Allah ile sevda eyledi,
Amel işleyen gerçek âlimi arif kıldı,
Can ve gönülde “Hay” zikrini deyin dostlar!

Bilgin kandil, hâlin fitil, yağı gözyaşım,
Ne kadar söylesem nasip almaz taş gönülün,
Yol üstünde toprak olsun aziz başın,
Can ve gönülde “Hay” zikrini deyin dostlar!

İlimsiz âlim amel işlemeyip yolda kalır,
Okuyup okumadan dünya malını ele alır,
Ben-benlikten essiz ömrünü harcar,
Can ve gönülde “Hay” zikrini deyin dostlar!

Zahiri bozup batını düzelten âlim olsan,
Mahşer günü elinden tuta, tanla varsan,
“Vah yazıklar pişmanım.” deyip yolda kalsan
Can ve gönülde “Hay” zikrini deyin dostlar!

Âlim odur namaz kılıp ibadet etse,
Hak'tan korkup ahiretin tatasını çekse,
Kur'an okuyup Hak'tan korkup ağlayıp inlese,
Can ve gönülde “Hay” zikrini deyin dostlar.

Öyle âlimin iki gözü yaşlı olur,
Seherlerde erken kalkıp ağlar,
Hak yolunda tutuşup yanıp biryana olur,
Can ve gönülde “Hay” zikrini deyin dostlar.

Horluk çek kâfir nefsinin başı dunsun,
Daima, sürekli bu dünyadan ağlayıp geçsin,
Toprak ol herkes seni basıp geçsin,
Can ve gönülde “Hay” zikrini deyin dostlar!

Horluk çekip Hak Mustafa “Ümmet!” dedi,
Asi, cefa edici ümmetinin tasasını çekti,
Onun için ümmetleri kuvvet aldı,
Can ve gönülde “Hay” zikrini deyin dostlar!

Ümmet için bağrında yok zerre bütün,
Ümmet dese dimağından çıkar duman,
Hak Teala kılar mı deyip bizi odun,
Can ve gönülde “Hay” zikrini deyin dostlar!

Kul Hoca Ahmet alayım desen Hak'tan hisse,
Bayezit gibi nefsinle gece gündüz vuruş,
Ey habersiz, ümmet isen budur tavır,
Can ve gönülde “Hay” zikrini deyin dostlar!

27. HİKMET

Durmadan hazretinde “Allah!” desem,
Ağlayıp inleyerek zakir olup “Rabb'im!” desem,
Kulu olup kulluğunda boyun sunsam,
Bu iş ile ya Rab, seni bulur muyum?

Zekeriyya gibi bu başıma bıçkı koysam,
Eyyüp gibi bu bedenime kurdu koysam,
Musa gibi Tur Dağı'nda ibadet eylesem,
Bu iş ile ya Rab, seni bulur muyum?

Yunus gibi deniz içinde balık olsam,
Yusuf gibi kuyu içinde gece-gündüz olsam,
Yakub gibi Yusuf için ağlayıp inlesem
Bu iş ile ya Rab, seni bulur muyum?

Şiblí gibi âşık olup sema vursam,
Bayezit gibi gece-gündüz dinmeden Kâbe'ye varsam,
Kâbeye yüzümü sürüp ağlayıp inlesem
Bu iş ile ya Rab, seni bulur muyum?

Maruf gibi iş bu yola adım atsam,
Mansur gibi candan geçip darağacına konsam,
Darağacı üzere şevklenerek “Hak!” desem,
Bu iş ile ya Rab, seni bulur muyum?

Kul Hoca Ahmet, kulluk içre sabit olsam,
Zikrini deyip, zakir olup “Rabb'im!” desem,
Zikirinde şevklenerek kavrulup yansam
Bu iş ile ya Rab, seni bulur muyum?

28. HİKMET

Niyet eyledik Kâbe'ye, razı olun dostlarım;
Ya ölürüz, geliriz, razı olun dostlarım.
Niyet kıldık Kâbe'ye, Hak Mustafa ravzasına;
Nasip kıla herkese, razı olun, dostlarım.

Nasip olsa varırız; nasip olsa geliriz
Ecel yetse ölürüz, razı olun dostlarım.
Razı olun özümnden, iyi kötü sözümnden,
Geçin benim yüzümnden, razı olun dostlarım.

Kudret olsa yürüyün, güç olmasa durun
Dua kıla görünüz, razı olun dostlarım.
Dostlar bizi yoklarlar, fasıklar çok uyurlar,
Mescit tarafına gelmezler, razı olun dostlarım.

Sırdan oldu işaret, burada eyledik imaret,
Eyleye Resul şefaata, razı olun, dostlarım.
Arslan Baba'dan beşaret, pirden dileyip icazet,
Dostlar eyleye ibadet, razı olun dostlarım.

Kâbe'ye doğru göçelim, zalimlerden kaçalım,
Oğul kızdan geçelim, razı olun dostlarım.
Dilim sorsam karar yok, garip ölse sorar yok;
Yenilenlerde helal yok, razı olun dostlarım.

Geçti kulun canından, çıktı halkın sayısından,
Dostlar gider ardından, razı olun dostlarım.
Kul Hoca Ahmet, yum gözünü, halka söyle sözünü,
Kâbe'ye sür yüzünü, razı olun dostlarım.

29. HİKMET

Dinmeden âşıklar “Hu!” derler Allah’ına yalvarıp,
Yürür onun aşkında, gece gündüz sararıp.
Çok ağlatıp âşığı aşk elinde Allah’ım,
Aşk yolunda melameti ona görür münasip.

Mansur bir gün ağladı, erenler rahmeyledi,
Kırklar şerbet içirdi Mansur’a değerini koyup
Mansur der: “Enel Hakk!” erenler işi doğru;
Mollalar der: “Doğru değil.” gönlüne kötü gelip.

Söyleme Enel Hakk, kâfir oldun Mansur.” deyip,
“Kur’an içinde budur.” deyip, öldürdüler taş atıp.
Bilmedi mollalar “Enel Hakk’ın manasını,
Zahir ehline hâl ilmini Hak görmedi münasip.

Rivayetler yazıldı, hâlini onun bilmedi,
Mansur gibi veliyi koydular darağacına asıp.
“Sapık.” deyip mollalar Şeyh Mansur’u öldürdü;
“Kâfir.” deyip öldürdüler üç yüz molla savaşıp.

Külünü göğe savurdu, atıp denize saldı,
Zevk denizi dalgalandı, aktı deniz kaynaşıp.
İşte o gün o derya eyledi feryat figan,
Âşıklara Allah’ım eyle cemalini nasip.

Rivayettir şeriat, hikmettir hakikat,
Mücevherdir tarikat, âşıklara münasip.
Alem halkı yığıldı, Mansur deyip feryat eyledi,
Mansur'un dostları kaldı orada ağlaşıp.

Tövbe eyle Kul Hoca Ahmet, ola Hak'tan inayet,
Yüz bin veli geçti sırrı sırra ekleyip.

30. HİKMET

Kahhar adlı kahrından korkup ağlar Hoca Ahmet,
Rahman adlı rahmından ümit tutar Hoca Ahmet.

Günahım çok Allah'ım, bağışlayasın günahım,
Bütün kullar içinde asi kuldur Hoca Ahmet.

Münafıklar yürürler, fık ve fücür kırlar,
Haram, şüphe yerler; korkup ağlar Hoca Ahmet.

Tarikati bilmedim, hakikate girmedim,
Pir buyruğunu tutmadım, özrü çöktür Hoca Ahmet.

Ahir zaman olmuştur, sultan zalim olmuştur,
Haram, şüphe dolmuştur, şaşkın olur Hoca Ahmet.

Pişman olmuş asi kulum, aşk yolunda bülbülüm,
Arslan Baba'ya köleyim, kölen olur Hoca Ahmet.

Kul Hoca Ahmet ibadet eyle, ağlamağı âdet eyle,
Bela gelse tahammül eyle, Hak'tan olur Hoca Ahmet.

31. HİKMET

Hoş görmemekte âlimler sizin dediğiniz Türkçeyi
Ariflerden işitsen açar gönül ülkesini.

Ayet-hadis anlamı Türkçe olsa uygundur,
Anlamına yetenler yere koyar borkünü.

Kadı, müftü, mollalar şeriatın yolunu
Arif âşık almıştır tarikatın arkını.

Amel işleyen âlimler dinimizin çırağı,
Burak biner mahşerde, eğri koyar borkünü.

Amel eylese âlimler dini ve ayın aydınlığı
Görse olur onların görklü yüzünün rengi.

Amel işlemeyip “zahir” ilmini bilmeyip kalanlar,
Arkasına yükler kırk eşeğin yükünü.

Hocayım deyip laf vurma bu dünya dayanıksız
Biliyorum diye söylemesin gönüldeki çirkinini.

Yol göstericidir Hoca Ahmet marifetin gülistanı
Sözler sözü gerçek açar gönül ülkesini.

Miskin, zayıf Kul Hoca Ahmet yedi ceddine rahmet,
Farsça dilini bilse de Türkçeyi güzel söylemekte.

32. HİKMET

Arif odur, Hak emrini yerine getirse,
Masivadan nefsinı çekip has eylese.
Şeriat hepsi beş harftir rast eylese,
Ondan sonra tarikata girmek gerek.

Tarikat hepsi beş harftir, eğer bilsen,
Açıktan bilip şartlarını eda eylesen.
Beş sokağını seyran kılıp yel gibi geçsen,
Ondan sonra hakikata girmek gerek.

O hem beş harf iyi bilse Hakk'a yeter,
Ben ve benlik zamirinden şüphesiz gider.
Bilse kılsa ibadete yoktur tehlike,
Marifetin meydanına girmek gerek.

O beş harf meydanında cevlan kılar,
Zahir batın beklemesiz ağlar.
Yedi aza gözlerini keten kılar,
Mürşit olup iradete girmek gerek.

Dört meydanın bostanında ne işler var,
Söylesen eda olmaz orada demişler var.
Her anında yüz bin şeyhten yemişler var,
Böyle nimet lezzetini bilmek gerek.

Bu yolları geçmeden mürşit olsa,
Fasık, cahil mürit olup elini alsa.
Böyle işler yarın orada reddedilse
Mahşer yeri halkının tamamı gülmek gerek.

Beş gün geçer dünya için elini alsa,
Görüp bilip nefsi için ateşe koysa,
Yol bulmayan nezrin alıp elini alsa,
“Vah hasret, ey nedametler!” demek gerek.

Kul Hoca Ahmet, bu hikmeti nasıl söyledin?
Bir harfini bilmeden özünü halka duyurdun,
Doğru yollardan batıl yola çıksa yandın,
Korku-tehdit içre nasıl etmek gerek?

33. HİKMET

Âlimi tut izzet, eyle ikram,
Âlimi Kur'an içre över, dostlar.
Âlimler açar cümle müşkülâtı,
Cahiller cehlını kim döker dostlar?

Doğru yanlış beyanını âlim bilir,
Helal-haram farkını avam nereden bilir?
Âlimlerden avamiler çok fayda olur,
Bu dünyada iyi adını edinir dostlar!

Cahil avam âlim sözünü hiç dinlemez,
Değme cahil özünü hiç anlamaz.
Âlimi Allah avama denk eylemez,
Her âlim yüz bin avama yeter dostlar!

Olmasa âlim, avam neye yarar,
Kılmaz idi yer ve gök, âlem bakar.
Kılmışı için âlim günah görür,
Gök tarafına aşmaz yerde durur dostlar!

Din ve dünya âlim ile olur hasıl,
İbadet kılsa kabul, Hakk'a vasıl.
İtikat kıl, gerek olsa temiz nesil,
Gerçek âşık bir söze baş eğer dostlar!

Avam tendir âlimdir tende can gibi,
Şah Hüseyin olsa âlim gerek hem gibi,
İns ve cinde âlim melek, cahil iblis gibi,
Tutmayın karışık, zinhar inkâr, dostlar!

Âlimleri hor görmek değildir reva,
Hor görmez o hem yine yer gök, heva.
Nice ki fakir, miskin o çaresiz,
Âlimi hor görmeyin asla dostlar!

Âlimi hor görse, o küfür ve nifak,
Ayet, hadis var, insan ve cin ittifak ile,
Âlimi seven mümin yüzü apak,
Sorgusu yok günahından inkâr dostlar!

Kul Hoca Ahmet'e ilham verdi söyle diye,
Her âlimin değerini bilsin diye,
Her kim bilse bunu amel kılsın diye,
Âlim izzetin kılan cennete girer dostlar!

34. HİKMET

Her kim eylese tarikatın davasını,
İlk adımı şeriata koymak gerek.
Şeriataın işlerini tamam eyleyip
Ondan sonra bu davayı kılmak gerek.

Şeriatsız söz etmezler tarikatta,
Tarikatsız söz etmezler hakikatta,
İş bu yolların yeri bilinir şeriatta,
Hepsini şeriattan sormak gerek.

Ondan sonra bir er gerek iradeli,
Olmuş olsa o bir erden icazetli,
Şeriatte doğru uygun kerametli,
Öyle erin eteğinden yapışmak gerek.

Kim bilmeden bu yolları “Şeyhim.” dese,
Kerametten veliliğe haber verse,
Batıldır eğer Ruhü'l Emin bile ise
Özünü öyle batılardan korumak gerek.

İradesiz, icazetsiz mürşit olmaz,
Tarikatın yollarını asla bilmez,
Müptedidir iradeye layık değil,
Böylelerinden bucak bucak kaçmak gerek.

İradeyi ver icazet ehline,
Kaim ol gece gündüz riyazete,
Sayıp onun kulluğunu ibadete,
Kulluğunda beli bağlayıp durmak gerek.

Ondan sonra mücahede elbisesini giyip,
Riyazetin potasında eriyip akıp,
Ben-benlikten geçip özünü saf kılıp,
İzzet rahatını satıp horlanmayı almak gerek.

İşte budur erenlerin yaptıkları,
Taliplere bilsin diyerek söyledikleri,
Doğrudur bu söz bilesin yoktur yalanları,
Can kulağı ile bunu bilmek gerek.

Sadakat ile her kim kabul eylese bunu,
İtikadı ile olsa gece gündüz,
Zikri ile meşgul olsa uzun geceleri,
Erenlerden himmet yarı eylemek gerek.

İradesiz bu yola girmediler,
İnabesiz yola adım koymadılar,
İcazetsiz yarım nefes almadılar,
Mürit olan bu sıfatlı olmak gerek.

Her kim girse bu yola belini bağlayıp,
Kul Hoca Ahmet gerek özünü kul eyleyip,
Niyetini Allah'ına dürüst eyleyip
Teveccühü azizlere eylemek gerek.

35. HİKMET

Şeriatta mürşit olan garip kullar,
Şeriattan onlar menzil alır olmalı,
Namazına titiz olan mümin kullar,
Cennet evini ümit edip durur olmalı.

Ölüm meleği emir ile canım alsa,
Ağabey kardeş herkes toplanıp tutuşup yansa,
Yedi adım attıktan sonra kalır olsa
Münker-Nekir girip soru sorar olmalı.

Münker-Nekir girip soru sorar olsa,
O ateşli mızrak ile vurur olsa,
Başım yanıp canım tenim ateşe yansa
İncitip canım dar kabirde yanar olmalı.

Dört yüz kırk dört peygamber, mürsel, nebi,
Kalmadı bu cihanda geçti hepsi,
“Küllî nefsin zaikatül mevt” ayeti,
Kur’an içinde ondan haber verir olmalı.

Şeriattan tarikattan beyan oldu,
Hakikattan Kur’an sözü kelam oldu,
Bu cihana Muhammet’in nuru doldu,
O nur ile iki cihan aydınlanır olmalı.

Muhabbetin pazarında dolanır,
Âşıklar sevdalanıp yürür olmalı,
Mahşer yerini bozmasın diye karıştırıp,
Allah'ına karşı çıkıp yürür olmalı.

Allah der eğer ki kulum neylerse eylesin,
Her ne eylese melekler ikram eylesin,
Aşksız adam aşk makamını görüp yürüsün,
Hak kudretini ifşa eyleyip yürür olmalı.

Gerçek âşıklar kıyamet günü sorar devleti,
Hak önünde aziz olan görür izzeti,
Huri-gılman el bağlayıp eder hürmeti,
Can ve gönlünü sevindirip yürür olmalı.

Hoş devlettir velilikte önder olsa,
Adil olup bir mümini kadı eylese,
O kadı bütün halkı razı eylese
Razılıktan cennet evini alır olmalı.

Mümin kullar namaz kılıp olsa uzak,
O kulun rengi olur böyle sarı,
O hizmeti Hak önünde olsa layık,
Huri kızları karşılayıp kucaklar olmalı.

Cahil kimse namazın kadrini nereden bilir?
Her namazda iman baştan tazelenir,
“Es-salat” dese gafil başını çevirip uyur,
Gafillikten ömrünü yele satar olmalı.

Kul Hoca Ahmet kulum desen ibadet eyle,
Kıyametin geleceğini yakın bil,
Hakk’a yakın olayım desen ibadet eyle,
İbadet eyleyen Hakk’a yakın olur olmalı.

36. HİKMET

Şeriatın şeraitini terk etmeden,
Tarikatın işlerini eda kılınsın.
Tarikatta perhiz kılıp takva kılan,
Görüp, bilip helalinden uzak kılınsın.

Hakikatın deryasından cevher alan,
Marifetin meydanında cevlan kılan,
Yanıp, pişip iç bağırını ateşe salan,
Öyle âşık elif endamını bükük kılınsın.

Kıyametin şiddetinden matem kursan,
Yeni derviş gibi halka içre özünü vursan,
Kıyametin şiddetinden nara çeksen,
Mahşer yerinde gözyaşını tanık kılınsın.

İş bu yola giren âşık candan geçer,
Candan geçip şevk şarabını doyası içer,
Ölüm seferi kılsa paçasını kefen biçer,
Feryat vurup eşiklerde seda kılınsın.

Kıyametin şiddetini bilmeyenler,
Garip, fakir görse göze ilıştirmeyenler,
Emr-i maruf, nehy-i münker kılmayanlar,
Has ulular sana ne diye dua eylesin?

Hak zikrini söyleyenleri düşman tutan,
Benlik kılıp yahşıları basıp geçen,
Helal haram farkın kılmayıp alıp yutan,
O fasıkın kalbini ne diye sefa kılsın?

Tekebbür ve benlik ile heva kılan,
Halk içinde her ne kılsa riya kılan,
Gece-gündüz dünya için sevda kılan,
O bendeyi ahirette geda kılsın.

Halk içinde tesbihi ele alıp yürüyen,
Şeyhim diye cahillere vaazın söyleyen,
Adağını alıp gelir mi deyip bakıp duran,
Pir odur ki zahir, batın sefa kılsın.

Gece gündüz Hak'tan korkup duran kişi,
Özünü bilir özge ile yoktur işi,
Ondan sonra nura dolar iç ve dışı,
Hak'tan korkup gözde yaşını revan kılsın.

Kulum diye Hak emrini kılmayanlar,
Nasihatı kulağına almayanlar,
Kâr ve ziyan olduğunu bilmeyenler,
O fasıklar Hakk'a ne diye vefa kılsın?

Hikmet işitip ağlamayan âdem değil,
Gönlü katı, gözü onun nemli değil,
Kuşkusuz bilin, dini onun sağlam değil,
Kan ağla, gözünün yaşını deva kılsın.

Ey gafil, nadan ile ülfet olma,
Cahillerin sohbetine özünü vurma,
Hak kahrından korkup ağla asla gülme,
Kul Hoca Ahmet âşıklar gibi neva kılsın.

37. HİKMET

Tarikate şeriatsız girenlerin,
Şeytan gelip imanını alır imiş.
İş bu yolu pirsiz iddia eyleyenleri,
Şaşkın olup ara yolda kalır imiş.

Tarikate siyasetli mürşit gerek,
O mürşide itikatli mürit gerek,
Hizmet kılıp pir rızasını bulmak gerek,
Böyle âşık Hak'tan pay alır imiş.

Pir rızası Hak rızası olur dostlar,
Hak Teala rahmetinden alır dostlar,
Riyazette sır sözünden bilir dostlar;
Öyle kullar Hakk'a yakın olur imiş.

İş bu yola ey kardeş pirsiz girme,
Hak yâdından bir an gafil olup yürüme,
Masivaya -akıllı isen- gönül verme,
Lanetli şeytan kendi yoluna salar imiş.

Ey dostlar, hiç bilmedim ben yolumu,
Saadete bağlamadım ben belimi,
Masivadan hiç çekmedim ben dilimi,
Cahilliğim beni rezil eyler imiş.

Şeriatı, tarikati bileyim desen,
Tarikati hakikate ulayım desen,
Bu dünyadan inci ve cevher alayım desen
Candan geçen seçkinleri alır imiş.

Âşık kullar gece gündüz asla dinmez,
Bir saati Hak yâdından gafil olmaz;
Öyle kulu Sübhan Melik'im ziyanda bırakmaz,
Dua eylese icabetli olur imiş.

Vah ne yazık, geçti ömrüm gaffet ile,
Sen başıyla günahlarımı rahmet ile,
Kul Hoca Ahmet sana yandı hasret ile,
Kendi kendisine kendisi yanıp yakılır imiş.

38. HİKMET

Marifetin minberine binmeyince
Şeriatın işlerini bilse olmaz,
Şeriatın işlerini tamam eylemeyince
Tarikatın meydanına girse olmaz.

Tarikatta türlü adabı bilmeyince,
Nefsi ile muharebe kılmayınca,
Aşk yoluna özünü layık etmeyince
Hakikatın sırlarını bilse olmaz.

Şeriatta maksat odur yola girmek,
Tarikatta maksat odur nefsten geçmek,
Hakikatta aziz canı feda eylemek,
Candan geçmeden aşk şarabını içse olmaz.

Kâmil olmadan “Şeyhim.” diye iddia eden,
Kendi yapmadan halk içinde vaaz edip söyleyen,
Sözü yalan dünya için amel işleyen
Dünyayı bırakmayınca “hâl ilmini” bilse olmaz.

Erenler bu yola adım attı,
Mücahede derdi ile amel eyledi,
Mükaşefe batın içinde malum oldu,
Böyle olmayınca dergâhına yetse olmaz.

Ne iştir erim diye iddia eylemek,
Seccadeyi halk içinde Tur'a koymak,
Kendisi bilmeden bu manaya nefsinı vurmak,
Dalgıç olmadan inci-cevherini alsa olmaz.

Vahdaniyet gemisinin sırrını bilmeden,
Aşk-sırlar sözlerinden haber almadan,
Tecrit-tefrit işlerini tamam eylemeden,
O tevhidin meyvesinden alsa olmaz.

Kul Hoca Ahmet tecrit-tefrit ümit eyle,
Mustafa'nın sözlerine amel eyle,
Tövbe diyerek geceleri görüp ağlayıp inle,
Ağlayıp inlemeden cemalini görse olmaz.

39. HİKMET

Ey dostlar, haber verip şeriattan,
Tarikatta Allah zikrini deyin dostlar!
Arif canlar haber verir hakikatten,
“Allah!” diye Hak zikrini deyin, dostlar!

Er odur, kulum diye kulluk kılsa,
Korkup Kahhar adından o ferman tutsa,
Yedi tamu alevine karşı gelse,
“Allah” dese oradan döner, bilin dostlar!

Kim ki “Allah!” dedi, onda özünü buldu,
Hakikatin sözünü sözler öleceği vakti.
Nice yıllar Şeddad, görün, uçmak yaptı,
Giremedi, ondan ibret alın dostlar!

Var mı eren, öyle işten razı olsa,
İnanmasın dünyasına Karun olsa,
Bin yaşayan Lokman Hekim ölür olsa
Yoktur ölmeden kalan burada, bilin dostlar!

Uçmak içre makam verince hangi cana,
Kim ki taat ile işleyip çıksa sabaha,
İsrafil’in suru girse hangi cana,
Biz Muhammet ümmetiyiz, bilin dostlar!

Kul Hoca Ahmet, Hak zikrini desen her an,
Rahmet yağar başın üzerine devamlı,
Erenlerin hizmetinde olsan her an,
Azat kılsa darusselama varır dostlar!

40. HİKMET

Aşk yolunda yok olayım Hak bir ve var,
Her ne eylesen âşık eyle ey Allah'ım!
Elimi açıp dua kılayım, Azim Cebbar,
Her ne eylesen âşık eyle ey Allah'ım!

Gül aşkının yurdunda bülbül oldum;
Çeşit çeşit diller ile feryat eyledim,
Bütün işlerden âşıklığı zor bildim;
Her ne eylesen âşık eyle ey Allah'ım!

Aşkı değse yakıcısı can ve bedeni,
Aşkı değse viran eyler ben-benliği,
Aşk olmasa bulup olmaz Mevla'm seni,
Her ne eylesen âşık eyle ey Allah'ım!

Aşk defteri sığmaz dostlar dergâhına;
Cümle âşık yığılıp varır bargâhına,
Yedi cehennem dayanamaz bir ahına;
Her ne eylesen âşık eyle ey Allah'ım!

Has aşkını göster bana, şükreder olayım,
“Erre” koysa, Zekeriya gibi zikreder olayım,
Eyüp gibi belasına sabreder olayım,
Her ne eylesen âşık eyle ey Allah'ım!

Cilve eyle, çılgın eyle, tutkun eyle,
Mecnun eyle, el âleme rezil eyle,
Mum gösterip pervane gibi bir yanık eyle,
Her ne eylesen âşık eyle ey Allah'ım!

Aşk derdini talep eyledim, dermanı yok;
Aşk yolunda can verenin korkusu yok,
Bu yollarda can vermese imkânı yok,
Her ne eylesen âşık eyle ey Allah'ım!

Nereden bulayım, aşkın düştü, kararım yok;
Aşk yakarışını gece gündüz bırakacağım yok,
Dergâhından başka yere varacağım yok,
Her ne eylesen âşık eyle ey Allah'ım!

Aşk pazarı ulu pazar, sevda haram,
Âşıklara senden başka kavga haram;
Aşk yoluna girenlere dünya haram,
Her ne eylesen âşık eyle ey Allah'ım!

Âşıklığı dava kılıp yürüyemedim,
Nefsten geçip ben emrini kılamadım,
Cahillikte Hak emrini bilemedim,
Her ne eylesen âşık eyle ey Allah'ım!

Kul Hoca Ahmet aşktan ağır bela olmaz;
Merhem sürme, aşk derdine deva olmaz;
Gözyaşından başka bir şey tanık olmaz,
Her ne eylesen âşık eyle ey Allah'ım!

41. HİKMET

Rahman Rabb'im rahmetini cari eyle seherde,
İsyan batağına battım, yardım et seherde.
Estağfir ve istiğfarı eyle uzak şeytandan,
Şeytan seni azdırır, selamet ver seherde.

Ümit ile gelmişim dergâhına Allah'ım,
Günahkârım, isyankâr elimi tut seherde.
Tövbe eyledim dilimde, gönlüm korkmaz Hüda'dan,
Hem rahmet ve cemali armağan eyle seherde.

Yolsuz yola yol yürüdüm, gaffette ömrüm geçti,
Ey Kadir-i zülcelal, yola sal seherde.
Sensin benim sığınağım, gazap eyleme Allah'ım,
Ey bütün hâlleri bilen, hâlimi sor seherde.

Baştan ayağa günahım iki cihana sığmaz,
Kulun asi, günahkâr, gizli eyle seherde.
Dağdan ağır günahım, özür demeye dilim yok,
Günahımı bağışlayıp yerle bir eyle seherde.

Günahımı itiraf ederim, hazırsın hem fakir,
Elimi tut ey Cebbar, yola koy seherde.
Garibim ve kimsesizim, biçareyim ve nazırsın,
Senden başka kimim var, rahmet eyle seherde.

Ben asiyim, günah dolu, hamt ve sena söylemem,
Horozları dinle gör, sena söyler seherde.
Kul Hoca Ahmet Hak'tan kork, kim korkmaz imanı yok,
Önüdedir o cehennem, hazır ol sen seherde.

42. HİKMET

Seherlerde dört darbe vurup “Rabb'im!” desem
Dergâhında Rabb'im kabul kılar mı ki?
Hasretinde baştan ayak virt eylesem
Dergâhında Rabb'im kabul kılar kılar mı ki?

Geceler kalkıp dergâhına sena kılsam,
Başımı koyup hazretine dua kılsam,
Kan yaş döküp gözlerimden, bağrım dilsem
Dergâhında Rabb'im kabul kılar kılar mı ki?

Allah için merdane gibi canım versem,
Ağlayıp inleyip zakir olup “Rabbim!” desem,
Eş çocuk, ev barkım yetim kılsam,
Dergâhında Rabb'im kabul kılar mı ki?

Mansur gibi “Enel Hakk!” deyip ağlayıp yürüsem,
Şiblî gibi âşık olup sema kılsam,
Bayezit gibi gece gündüz dinmeden Kâbe'ye varsam,
Dergâhında Rabb'im kabul kılar mı ki?

İyilerin sohbetinde kaim olsam,
Hu-Hu diye zikrini söyleyip daim olsam,
Âşıklar gibi çark vurarak canım versem,
Dergâhında Rabb'im kabul kılar mı ki?

Eyüp gibi kurt eziyetine sabir olsam,
Yahya gibi gözlerimden kan yaş döksem,
Musa gibi Tur Dağı'nda taat kılsam,
Dergâhında Rabb'im kabul kılar mı ki?

Yunus gibi derya içre balık olsam,
Yusuf gibi kuyu içre gece gündüz kalsam,
Yakub gibi Yusuf için kan ağlasam
Dergâhında Rabb'im kabul kılar mı ki?

Ey dostlar, hiç kılmadım iyi amel,
Erenlerin izin izleyip kılmayıp cedel,
Habersizim, utançlıyım ezel günü,
Dergâhında Rabb'im kabul kılar mı ki?

Ben ikinci defteri söyledim derde deva,
Toprak gibi basıp geçse beni reva,
Ağlayıp geldim eşiğine ben çaresiz,
Dergâhında Rabb'im kabul kılar mı ki?

Dili ile ümmetim deyip yalan sözler,
Vaazın söyleyip halka, dünyayı arar,
Kişi malın almak için her yan derler,
Dergâhında Rabb'im kabul kılar mı ki?

“Allah” diye sıdkım ile tövbe kılsam,
Gıybet kılan dillerimi yüz bin dilsem,
Hak’tan korkup dünya işini arkaya koysam,
Dergâhında Rabb’im kabul kılar mı ki?

Hikmet okuyup ihlas kılıp yola giren,
İyilerin izini izleyip dua alan,
Heveskârlar âşığım deyip yolda kalan,
Dergâhında Rabb’im kabul kılar mı ki?

Kul Hoca Ahmet, hikmet söyle âşıklara,
Sıdk ile yola giren sadıklara,
İhlas ile Hakk’ı diyen layıklara,
Dergâhında Rabb’im kabul kılar mı ki?

43. HİKMET

*“Allah’ı çok zikredin.”** diye ayet geldi,
Zikrin deyip ağlayıp yürüdüm ben işte.
Cemalini âşıklara vadetti,
Âşık yolunda canım verip yürüdüm ben işte.

Sağlam âşığı Allah sevip “Kulum.” dedi,
Ara yolda kalmasın deyip tasasını çekti,
“Yalancılar cemalimi görmez.” dedi,
Âşk kapısında sağlam olup durdum ben işte.

Akıllı isen kabristandan haber al,
Ben de şunlar gibi olmam deyip ibret al,
“Ölmeden önce ölünüz”e göre amel eyle,
Bu hadisi fikreyleyip öldüm ben işte.

Haber verir “Felizehu kalilen” diye,
Yine der “Veleyebku kesiran” diye,
Bu ayetini anlamına göre amel eyle diye,
Bu dünyada hiç gülmeden yürüdüm ben işte.

Amelsizler kakhahayla güler şen yürür,
Fermanına boynunu sunan gamla dolu yürür,
Gece gündüz gözleri yaş dolu yürür,
Gözyaşım derya eyleyip yürüdüm ben işte.

Nefsten geçip sağlam âşıklar “Allah!” dedi,
Seherde kalkıp dört dövünüp gözünü ovdu,
Rahmeyleyip Allah özü nazar eyledi,
Ondan sonra derya olup taşım ben işte.

Zalim nefsim hiç bırakmadan ateşe attı,
Vücudum kendi kendine tutuşup yandı,
Müşriklerin imanını şeytan aldı,
Euzu bismillah deyip yürüdüm ben işte.

Münafıklar cehennem içinde tutuşup yanınca,
İman eden halis olup yanıp çıkınca,
İmansızlar önce sonra tutuşup yanınca,
Allah’ımdan iman dileyip yürüdüm ben işte.

Nefsim benim heva kıldı çok şaştım,
Başım alıp pir-i kâmil tarafına kaçtım,
Kul Hoca Ahmet ötelere geçip aştım,
Uçan kuş gibi lamekâna aştım ben işte.

(*) “Fezkürullâhi kesîrân”: Allah’ı çok zikredin. (âyet)

44. HİKMET

Bir gün geldi Ebu Bekir Selman ile,
Hak Mustafa niyazını açtı Rahman ile,
Herkes gider bu dünyada üzüntü ile
Elin olup Hakk'a vasıl olmak için.

Azrail bir gün geldi ferman ile,
Fatıma selam verdi ikram ile,
Hak Mustafa meşgul oldu iman ile
Sıcak bedenden aziz canı vermek için.

Resul dedi: "Sahabeler sessiz olun,
Ahirete yollandık siz açık bilin,
Oruç tutun, namaz kılın, zekât verin,
Cehennemden özünü azat eylemek için."

Pazartesi günü Hak Mustafa dünyayı bıraktı,
Hak Teala fermanına boyununu sundu,
İbn-i Abbas suyunu koydu, Ali yıkadı,
Cennet içinde hulle giysisini giymek için.

"Allah!" diyerek sahabeler hareketlendiler,
Peygamberin cenazesini kaldırdılar,
O "Sidretü'l-Münteha"ya aşırıldılar,
Arş üstüne çıkararak koymak için.

Göklerdeki melekler yere indi,
Peygamberin nuru ile âlem doldu,
“Babam!..” diye Fatıma ağladı,
Babasından yetim olup kalmak için.

Kul Hoca Ahmet inci gibi hikmet söyledi,
Erenlere hizmet eyleyip nazar buldu,
Doksan dokuz bin hikmet deyip destan eyledi,
Destan eyleyip cennet bahçesi içine yürümek için.

45. HİKMET

Gelin toplanın zakir kullar, zikr söyleyelim;
Zakirleri Allah şüpheş sever imiş.
Aşksızların imanı yok ey arkadaşlar,
Tamu içinde dinmeden devamlı yanar imiş.

Muhabbetli âşıkları Allah sevdi,
Onun için dünya derdini boşadı,
Candan geçip, yaşını saçıp âşık oldu,
Mahşer günü cemalini görür imiş.

Âşıkların gerçek dostuna canı kurban,
Şevki ile onu arayıp eyler feryat,
Aşk sevdası başa düşse evi viran,
Tutkun olup, onu arayıp yürür imiş.

Âşık olsan gece gündüz dinmeden ağla,
Pir-i kâmil hizmetine belini bağla,
Yanıp pişip derdi ile göğsünü dağla,
Dağda giden visalini görür imiş.

Hakk'ı seven âşıkları buldu murat,
Sahte âşık olup yürüme, sabaha ayıp,
Kılıçtan keskin kıl köprünün adı Sırat,
Yalan dava eyleyen geçemeyip kalır imiş.

Âşık olsan yalan dava eyleme sakın,
Yalan dava eyleyenlerden Allah bizar,
Kahhar Melik'im kahr eylese adı Kahhar;
Kıyamet günü yüzü kara kalkar imiş.

Âşıkları gece ağlayıp seherde kalkar,
Sır şarabını içen âşık sırrı örter;
Her kim söğse, belki tepse, elini öper,
Öyle erenler feyiz-fetih alır imiş.

Muhabbetten haber alan canı bilmez,
Başı gitse, yâri olmadıkça canı bilmez;
Aşk kelamı, zevk yemeği, ekmeği bilmez;
“Hu, Hu” diye zikrini söyleyip yürür imiş.

Âşıkların gözü yaşlı, bağırı yanık;
Çekinmesi yok, utanması yok, yürür çıplak;
Halk gözünde topraktan değersiz, sırrı gizli,
Canı ile zikrini söyleyip yürür imiş.

Doğru yürüyen âşıklardan Allah razı,
Âşık işi kolay değil eyleme heves,
Yalancılar “Âşığım.” der, Allah Hakim,
İmanını değersiz pula satar imiş.

Âşıklıkla kolay işi, baş verme,
Mansur gibi kendinden geçip can verme,
“Mûtû kable en temûtû”* toprak olma,
Âşıkları ölmeden önce ölür imiş.

Sevda eylesen ahiretin sevdasını,
Başa alma dünyanın kavgasını,
Amel eyle cennet al masivasını,
Cennet alan cemalini görür imiş.

Allah nuru kabrinin içini aydın eyleyince,
Firdevs cenneti gülü açılıp gülşen eyleyince,
Melekler karşısından kendini bırakınca
Bu âlemin aydınlığından geçer imiş.

Bütün ruhlar toplanıp gelince mübareğe,
Vasıl olunca ebedî kutluluğa,
Dua eyleyip döndükten sonra tek kalınca
Bütün ruhlar dönüp bir bir kaçar imiş.

Yedi adım geldikten sonra Münker-Nekir,
Heybet ile girip gelince eyleyip kahır,
İki gözü ateş gibi yanıp acaip yanar,
Nurunu görüp saygı eyleyip kaçar imiş.

Kul Hoca Ahmet âşık olsan candan geç,
Ondan sonra şevk şarabını doyasıya iç,
Günahını hafif eyleyip burada uç,
Âşıkları cennet içinde uçar imiş.

(*) *“Mûtû kable en temûtû”*: Ölmeden önce ölüünüz.

46. HİKMET

Sübhan Rabb'im kuluna lutfeylese,
İçi aydınlanıp, dışı yanıp biryân olur.
Pir eteğini tutarak âşık yola girse,
Hakk'ı izleyip iki gözü giryan olur.

Candan geçmeden aşk sırrını bilse olmaz,
Maldan geçmeden ben-benliği koysa olmaz,
Utangaç olmadan yalnız kendini sevse olmaz,
Öyle âşık halk gözünden gizli olur.

Canını incitip zakkum çiğneyip âşık ol,
Yaşını döküp gözünü sulayıp sadık ol,
Ondan sonra dergâhına layık ol,
Canını versen rahmet eylese canan olur.

Saçı başı dağınık divane mi Hakk'ı bulan,
Hak kılıcını ele alıp nefsi kovalayan,
Nereye varsa gözü yumup sırrı bulan,
Öyle sırrı bulan kişi yiğit olur.

Aşk yolunda gece gündüz ağlayanlar,
Candan geçip belini sıkı bağlayanlar,
Hizmet eyleyip Hak sırrını anlayanlar,
Gece uykusunu haram eyleyip ağlar olur.

Vah ne yazık, aşk yolunda canını vermeden,
Dalgıç olup deniz içinden cevher dermeden,
Hak'tan başka gaffetleri uzaklaştırmadan,
Sabaha varsa pişmanlıklar pek çok olur.

Âşık olsan Bayezit gibi kendini sat,
Vallah billah dünya haram, kaldırıp at,
Kanlar döküp gözlerinden, geceleri don,
Bir anda şeytan mülkü viran olur.

Tan atana kadar zikrini söyle, canın ile,
Dağ ve ovayı bostan eyle, kanın ile,
Taştan katı taşa yat, yanın ile
Yoldan çıkan yüz bin gafil yiğit olur.

Taştan katı taşı süzen habersizler,
Ahiret işini geri bırakıp dünyayı arar,
Ayet, hadis beyan eylesem sert konuşur;
Dışı insan, içleri şeytan olur.

Zikrini söyle, kanlar aksın gözlerinden;
Hikmet söyle, inciler damlasın sözlerinden;
Güller bitsin, her bir bastığın izlerinden;
Güle baksan gül açılıp bostan olur.

Seherlerde erken kalkıp kanlar yut,
Kâmil mürşit eteğini sağlam tut,
Hakk'a âşık olmuşsan, candan geç,
Candan geçen gerçek âşıklar üryan olur.

Bu dünyada fakirliği âdet eyleyen,
Hakirlik çekip meşakkati rahat bilen,
Kul Hoca Ahmet, iyilere hizmet eyleyen,
Kıyamet günü öyle kişi sultan olur.

47. HİKMET

Âşıkları zikrin deyip yorulmazmış,
Gittiği yöne yiğit olur, dönmezmiş.
Halka bulsa âşık işe yorulmazmış,
Kehf iti gibi arif namından kalmazmış.

Arif namına erişenler lezzet buldu,
Lezzet bulup Hak yolunda rıza buldu.
Cisim ve canını feda edip gaza buldu,
Gerçek âşıklar vursa, çekiştirse aldırılmazmış.

Kıtmir itten ibret al âşık isen,
Aksaklanıp yoldan kalma sadık isen.
Erler sever güzel kula layık isen,
Layık olan kullar yolda kalmazmış.

Başarı dileyip erenlere yakınlaş,
Gönül çözüp alakadan soğuklaş,
Dünyayı bırakıp ahirete azıklan,
Azık alan ara yolda kalmazmış.

Âşık kullar cefa çekse kanlar yutar,
Her ne cefa değse onu rahat tutar;
Mihnet çekmeden, cefa çekmeden nasıl yeter,
Bu durumda olan âşık kalmazmış.

Âşık kullar inlerler gündüz gece dinmeden,
Zar inleyerek nara vurur bağı dolmadan,
Zakir kullar “erre” çeker daima yorulmadan,
Sohbet bulsa can oynatıp yorulmazmış.

Erişenler iyilere zayi kalmaz,
Sıdkı ile gerçek ihlaslı bulmadan kalmaz,
Gerçek yollara kadem koyan vursa dönmez,
Talip kullar matlubundan kalmazmış.

Kul Hoca Ahmet, ariflere mail ol,
Her ne dese kabullenip kail ol,
Hizmet edip yürüyüp gidip sail ol,
Hizmet eden muradına yetermiş.

48. HİKMET

Allah yâdı nurunu kime armağan eylese
Nefs, heva, ben-benlikten kalır imiş.
Kul eğer zakir olup Allah dese
Tutmuş gönül pasını giderir imiş.

“Fezkürûnî ezkürküm”* işitip nida,
Zikrini söyleyip emrini tutup müşahede,
Girip kabre çekip türlü mücadele,
Âşık canlar sır şarabını içer imiş.

Âşıklara olup Hakk'ın inayeti,
Batın içinde açılır keşif ve kerameti,
Dillerine saçıp her an Hak rahmeti,
Fani olup masivadan geçer imiş.

Sırları keşfeder olup batın gözünü açıp,
Hak âşığı bu dünyayı terk edip kaçıp,
Nefs-heva gözünü oyup boynunu kesip,
Mahvolup şeytan ondan kaçır imiş.

Bildi şimdi Kul Hoca Ahmet, aşktan anlayıp,
Candan geçip bu yola gönül bağlayıp,
Eyvah ömrüm zayi geçti diye ağlayıp,
Pişmanlığın acısından uçar imiş.

(*)“Fezkürûnî -ezkürküm-...”: *Beni anın ki sizi anayım. (ayet)*

49. HİKMET

“Allah” diyen kulun yerini cennette gördüm,
Huri ve gılman hepsini karşısında hizmette gördüm.
“Fezkürûnî”* zikrini söyleyen kullar daima,
Tamamını yoldaş olup “Adn”cennetinde gördüm.

Gece gündüz uyumadan “Hu” zikrini söyleyenler,
Melekler yoldaşı, arşın üstünde gördüm.
Hayır ve cömertlik eyleyenler, yetim gönlünü alanlar,
“Çehar-yâr”lar yoldaşı, Kevser dudağında gördüm.

Amil olan âlimler, yola giren asiler,
Öyle âlim yerini Darüsselam’da gördüm.
Kadı olan âlimler, para rüşvet yiyenler,
Öyle kadı yerini sakar ateşinde gördüm.

Müftü olan âlimler, haksız fetva verenler,
Öyle müftü yerini Sırat köprüsünde gördüm.
Zalim olup zulmeden, yetim gönlünü ağrıtan,
Kara yüzlü mahşerde, kolunu arkada gördüm.

Cemaata gitmeyip namazı terk eyleyenler,
Şeytan ile bir yerde, en dipte gördüm.
Kul Hoca Ahmet hazine açtı, inci ve cevher saçtı,
Dinlemeyen bu sözü, gaflet içinde gördüm.

(*)“Fezkürûnî -ezkürküm-...” : Beni anın ki sizi anayım. (ayet)

50. HİKMET

“La ilahe İllallah” diyen kulun ağzından,
Bir yeşil kuş olarak uçar imiş.
Kanatları dokunmuş inci yakuttan,
Kanatlanıp arştan arşa uçar imiş.

O kuşa kudret ile bin dil verince,
Bütün dillerde o kulu Hak’tan isteyince,
Rabbani çengelini vurup yolunca,
Gece gündüz “Affeyle.” deyip söyler imiş.

Ey dostlar o kuşun gerçeğini,
Ben söyleyim siz dinleyin beyanını,
Çok cahiller bilmez o kuşun değerini,
Elini tutup cennet içine girer imiş.

O kuş der asla dinmeden ben bir zaman,
Ta vermese Kadir bana emniyet yurdu,
Hiç kalmayınca bu gönülde zerre şüphe,
Ondan sonra karar bulup konar imiş.

Oruç tutup namaz kılıp tövbe eyleyen,
Seherlerde kalkıp Allah diye kulluk eyleyen,
Mürşidin hizmetini tamam eyleyen,
Öyle kullar Hak cemalini görür imiş.

Kul Hoca Ahmet hayran kalıp,
“La ilahe illallah”ı dile alıp,
Hak zikrini can ve gönlüne vasıl eyleyip
Üç kuşu lamekânda görür imiş.

51. HİKMET

Ne hoş tatlık Hak yâdı seher vakti olanda,
Baldan tatlı Hu adı seher vakti olanda.
Seher vakti kalkanlar, canı feda eyleyenler,
Aşk ateşinde yananlar seher vakti olanda.

Seher vakti hoş saat, kalkana olur rahat,
Açılır devlet, saadet seher vakti olanda.
Her gün yanar bu canım, kulluksuz yok dermanım,
Sen bağışla günahım seher vakti olanda.

İman mumunu yandırsan, ruh kuşunu tutuştursan,
Allah'ına sığınsan seher vakti olanda.
Kul Hoca Ahmet saati, bir zerre yok ibadeti,
Zikri canın rahatı, seher vakti olanda.

52. HİKMET

Gece gündüz Hak zikrini diyen âşık,
Maşuk yâdın dilden asla koymaz olur.
Horlanma, ağlama ve meşakkati rahat bilen,
Bu dünyanın izzetini sevmez olur.

Fikri ve zikri Hak Melik'imın senasıdır,
Didar talep kılıp yürüyen gedasıdır,
Hakk'ın zikri cümle derdin devasıdır,
Dünyalıktan ele zerre almaz olur.

Rahmeylesen bostan eylesin dağ ve çölü,
Ya Allah'im, affedesin cümle kulu,
Yoldan çıkan gümrahlara göster yolu,
Âşıkların izin arayıp kalmaz olur.

Ey âşık, gece gündüz Hakk'ı ara,
Zahir yürüyüp batınında arşı gözle,
Hikmet okuyup ayet hadis sözünü söyle,
Hazan benzeri kızıl yüzü solmaz olur.

Tuzaklar koyup halkı yoldan vuran,
Sahte âşık olup aldatıcı tezgah kuran,
Gece gündüz işret kılıp devran süren,
Dünya malını görüp gözü doymaz olur.

Seherleri erken kalkıp zari kılan,
Yahşilere hizmet kılıp dua alan,
Pir-i mugana doğru yürüyüp hizmet kılan,
Pir-i mugan eteğini bırakmaz olur.

Pir-i mugan, Hak Mustafa şüphesiz bilin,
Adı geçse, dürûd deyip, tazim edin,
Sünnetlerini sıkı tutup, ümmet olun,
Ümmet olan şer yolundan yanmaz olur.

Âşık olsan seherlerde dinmeden ağla,
Gariplerin izini arayıp gönlünü avla,
Dünyaperest soysuzlardan boyun çevir,
Gerçek âşıklar bu dünyada kalmaz olur.

Kul Hoca Ahmet, âşık isen gözyaşı dök,
Halka kurup kim zikr söylese oraya var,
Zikrini deyip sohbet içre inciler der,
Cevher alan asla gafil olmaz olur.

53. HİKMET

Erenler cemal görür dervişler sohbetinde,
Erenler meclisinde, nur yağar sohbetinde.
Ne dilese o olur dervişler sohbetinde,
Her sırlar açık olur dervişler sohbetinde.

Her kim sohbeta geldi, erenden pay aldı,
Yabancı geldi, biliş oldu dervişler sohbetinde.
Her kim sohbeta geldi, gönlüne sır ulaştı,
Dostlar murat buldu dervişler sohbetinde.

Sıradan kişi gelse seçkin olur; yıldız gelse ay olur;
Bakır gelse altın olur dervişler sohbetinde.
Kibir ve hasetler ölür, içine sır dolar,
Göz açıp Hakk'ı görür dervişler sohbetinde.

Resul'e vahiy geldi, başından tacını aldı,
Kalktı hizmetçilik yaptı dervişler sohbetinde.
Kul Hoca Ahmet sohbeta, dem vurur münacatta,
İşte hoş saadette dervişler sohbetinde.

54. HİKMET

Kâbe yönüne gider olduk inşaallah,
Ey yâranlar, hoşça kalın, ta görenece.
Nereye varsak Allah zikri bize yoldaş,
Ey yâranlar, hoşça kalın, ta görenece.

Gidelim, deriz ev barktan ayrı kalıp,
Çoluk çocuk, ev barktan ırak olup,
Dünya telaşını dışlayıp, bahr-ı Hüda olup,
Ey yâranlar, hoşça kalın, ta görenece.

Yola kadem koyayım, deriz Hakk'ı arayıp,
Yer ve gökte, ay ve günler Hakk'ı arayıp,
Arş ve Kürsî, Levh ve Kalem Hakk'ı arayıp,
Ey yâranlar, hoşça kalın, ta görenece.

Çoluk çocuk, ev barktan ayrı olup,
Uzak yapıp, hatunların mihrini verip,
Sefer kıldık vaslı için candan geçip,
Ey yâranlar, hoşça kalın, ta görenece.

Arş istesen mümin kulun kalbi içinde,
Aşk dilesen mümin kulun gönlü içinde,
Görür olsan mümin kulun göğsü içinde,
Ey yâranlar, hoşça kalın, ta görenece.

Ayıp etmeyin, Hakk'ı arayıp yürümedeyiz,
Keremli Kâbe tarafına varmadayız,
İyiler görüp, yolda ibret almadayız,
Ey yâranlar, hoşça kalın, ta görenece.

Şayet görsek varıp Kâbe cemalini,
Hizmet kılsak yolda sahip kemalini,
İstemedeyiz daima ulaşma ve kavuşmayı,
Ey yâranlar, hoşça kalın, ta görenece.

Mürit olsak mürşidimizi izlemek hoş,
Akşam ve seher hizmetinde bulunmak hoş,
Yetim kalan deve yavrusu gibi haykırmak hoş,
Ey yâranlar, hoşça kalın, ta görenece.

Kul Hoca Ahmet, mabuduna gönül verip,
Hak vaslını diler, daima cevlan eyleyip
Aşk yolunda benim gibi yoktur hiç kimse garip,
Ey yâranlar, hoşça kalın, ta görenece.

55. HİKMET

On sekiz bin âlemde hayran olan âşıklar,
Bulmayıp sevgilinin ışığını sersem olan âşıklar.
Her an başı dönerek, gözü halka çevrilip,
“Hu-Hu” diye kavrulup giryan olan âşıklar.

Tutuşup yanıp kül olan, aşkında bülbül olan,
Kimi görse kul olan, mert olan âşıklar.
Yol üstünde toprak olan, göğüsleri parçalanan,
Zikrini söyleyip temiz olan, ağlayan âşıklar.

Himmet kuşağını bağlayan, yürek-bağırını dağlayan,
Feryat edip ağlayan, giryan olan âşıklar.
Bazen yüzü sararıp, bazen yolunda garip,
Tesbihleri ya Habip dolaşan âşıklar.

Ahmet sen hem âşık ol, sıtkın ile sadık ol,
Dergâhına layık ol, canan olan âşıklar.

56. HİKMET

Hak kulları dervişler hakikati bilmişler,
Hakk'a âşık olanlar Hak yoluna girmişler.
Hak yoluna girenler, Allah diye yürüyenler,
Erenler izini izleyip memleketten geçmişler.

Evrenin övüncü Mustafa, öyle dedi merhaba,
Miraç gecesi deyip fakr yolunu almışlar.
Gönül vermeyip dünyaya, el uzatmayıp harama,
Hakk'ı seven âşıklar ahaliden geçmişler.

Dünya benim diyenler, cihan malını alanlar,
Kerkenez kuşu gibi olup o harama batmışlar.
Molla, müftü olanlar, yanlış fetva verenler,
Akı kara eyleyenler o cehennemde girmişler.

Kadı, imam olanlar, haksız dava eyleyenler,
O eşek gibi olarak yük altında kalmışlar.
Haram yiyen hâkimler, rüşvet alıp yiyenler,
Kendi parmağını dişleyip korkup durup kalmışlar.

Tatlı tatlı yiyenler, türlü türlü giyenler,
Altın tahta oturanlar toprak altında kalmışlar.
Mümin kullar, sadıklar, sıtkı ile duranlar,
Dünyalığını sarf edip cennet hurisini kucaklamışlar.

Kul Hoca Ahmet bilmişsin, Hak yoluna girmişsin,
Hak yoluna girenler Hak cemâlini görmüşler.

57. HİKMET

Yol üstünde oturup yolu soran dervişler;
Ahiretten haber duyup yola giren dervişler.

Asaları elinde, himmet kuşağı belinde,
Rabb'im yâdı dilinde, Allah diyen dervişler.

Hırkaları solgun cübbe, gönlünde yüz bin gerçek,
Biliniz, iki cihanı göze ilıstırmez dervişler.

Derviş Hakk'ın nazar eylediği, zikridir gül bahçesi,
Hakk'ın yâdı sırları, tam edepli dervişler.

Günahım çok yol vermez, dostlar dermanını bulmaz,
Gözde yaşını kurutmaz yaşı akan dervişler.

Sırrı ile söylerler, dile hikmet dizerler,
Aşk ile can gezerler rengi sarı dervişler.

İt nefsini öldürür, kızıl yüzünü soldurur,
Kul Hoca Ahmet köledir, satıp yesin dervişler.

58. HİKMET

Hoş gaipten yetiştı bir sesleniş dervişler,
Bâtınında Hu derler sırr-ı pinhan dervişler.

Durmadan revan yürürler dursa tekbir söylerler,
Bulsa sohbet kurarlar hoş sohbetli dervişler.

Heybeleri dolu barış tesbihleri “La ilahe illallah”,
Hizmet eder her sabah bela çekicidir dervişler.

Heybeleri solgun cübbe gönlünde yüz bin dert,
İşte bu dayanıksız dünya göze ilişti dervişler.

Heybeleri omuzunda asaları elinde,
Rabbim yâdı gönlünde “Allah!” diyen dervişler.

Aslen fakir olsalar varlık âlemini gezseler,
Zahir batın düzseler saadetli dervişler.

Şeyhler sır saklar hizmetinde ol zinhar,
Peygamberden yâdigar kalmışlardır dervişler.

Kul Hoca Ahmet miskin ol, miskinlerden mana sor,
Dervişliği bil, huzur Hu kuşudur dervişler.

59. HİKMET

Ey dostlar cahil ile yakın olup,
Bağrım yanıp candan doyup öldüm ben işte.
Doğru söylesem eğri yola boynumu çeker,
Kanlar yutup gam zehrine doydum ben işte.

Cahil ile geçen ömrüm cehennem ateşinde,
Cahil olsan cehennem ondan çekinir,
Cahil ile cehenneme doğru kılmayın sefer,
Cahiller içinde yaprak gibi soldum ben işte.

Dua edin cahillerin yüzünü görmeyim,
Hak Teala refik olsa bir dem durmayayım,
Hasta olsa cahillerin hâlini sormayayım,
Cahillerden yüz bin cefa gördüm ben işte.

Haykırsam Hak imdadıma yetişir mi ki?
Göğsümdeki paslarım gider mi ki?
Bütün cahiller bu âlemden gider mi ki?
Cahillerden yüz bin cefa gördüm ben işte.

Hak vuslatını arayıp bulamadım, şaşkınlım,
Durmadan ağlayıp gönlü harap divaneyim,
Hâlimi sorsan ben sevgilinin talibiyim,
Sevgiliyi arayıp, yok olup geldim ben işte.

Yer altına kaçıp girdim cahillerden,
Elim açıp dua isteyip mert kişilerden,
Garip canım yüz tasadduk ariflerden,
Bilge bulmayıp yer altına girdim ben işte.

Cahilleri benden sorma, göğsüm çıka,
Hak'tan korkup yas tutsam güler kahkahayla,
Ağzı açık, nefsi büyük leylek misali,
Cahillerden korkup sana geldim ben işte.

Bir şey umma cahillerden kadrini bilmez,
Karanlık içinde yol şaşırısan yola salmaz,
Boyun büküp yalvarsan elini tutmaz,
Cahilleri şikâyet ederek geldim ben işte.

Önce sonra iyiler gitti kaldım yalnız,
Cahillerden işitmedim bir güzel söz,
Bilge gitti cahiller, kaldı çektiğim üzüntü,
Yolu bulamayıp, şaşkın olup kaldım ben işte.

Ayrılık yarası ezdi bağrımı hani dert ortağı,
Bilge toprak, cahillerin göğsü yüksek,
Ayet, hadis beyan etsem beğenmez,
Göğsümü deşiniz dert ve gama doldum ben işte.

Dert ve sıkıntı azıp çoştı var mı tabip,
Arz-ı hâlim sana söyleyim sadece sevgili,
Bütün talipler pay aldı ben nasipsiz,
Pay isteyip iki büküm olup geldim ben işte.

Evini barkını terk eyleyip pay al,
Ey habersiz dünya işini geriye koy,
Allah sahi lütfunu görüp hayran kal,
Görürüm deyip, yok olup geldim ben işte.

Ben ikinci defteri dedim size yadigâr,
Ruhumdan medet isteyip okuyun zinhar,
Dua eyledim vasıl eylesin Allah,
Rahman Melik'im arz etmeye geldim ben işte.

Hikmetimden nasip alan göze sürsün,
İhlas ile göze sürüp cemal görsün,
Şartı odur riyazete boyun sunsun,
Canlar geçip sevgiliyi gördüm ben işte.

Cemal için dilenci oldum âmin deyiniz,
Ey talipler hâlimi görüp gamımı yeyiniz,
Yolda kalan Kul Ahmet'e yol veriniz,
Yolu arayıp, dilenci olup geldim ben işte.

Kul Hoca Ahmet dilenci olsan Hakk'a ol,
Başın ile erenlere hizmet kıl,
İlgi bulursan halka kurup sohbet kıl,
Halka içinde agâh olup durdum ben işte.

60. HİKMET

Şeriatın şartlarını bilen âşık,
Tarikatın makamını bilir dostlar.
Tarikat işlerini tamam eyleyip,
Hakikatın deryasına batar dostlar.

Cemalini görmek olmaz gece gündüz uyuyup,
Temiz aşkını ele almadan, olmaz yürüyüp,
Hakikatın deryasının tehlikeleri çok,
Hiç uymadan cemalini gördüm dostlar.

Ey âşık bu dünyada sıkıntı çek,
Çektiğin sıkıntı ve eziyetleri rahatlık bil,
“Hu” sohbetini kuran yere kendini vur,
Vuran âşık muradına yeter dostlar.

Bu yolların belasıdır kaygı sıkıntı,
Sıkıntı çekip cefa çeken görür rahat,
Seherlerde ağlamak güzel saadet,
“Hu-Hu’ diye bu dünyadan geçer dostlar.

Gerçek gönül ile ağlayanlar göre cemal,
Sübhan Rabb'im eyleye armağan,
Kılavuzsuz yola girmen aynı hata,
Yola giren, menzillerden geçer dostlar.

Vah ne yazık geçti ömrüm bilmeden kaldım,
Bu dünyanın sebeplerini ele aldım,
Dünyayı arayıp din işini arkaya koydum,
Bilemem hâlim nice olur dostlar.

Muhabbetin şarabından tatmayanlar,
Bayezit gibi her gün özünü satmayanlar,
Bu dünyanın izzetinden geçmeyenler,
Hayvandırılar belki ondan beter dostlar.

Âşık olsan aşk yoluna koy adımı,
Dünya kaygısını boşayıp koy Ethem gibi,
Akıllı isen dünya için yeme gam,
Kıyamet günü cezalarını verir dostlar.

Sır şarabını içen âşık kendini bilmez,
Bu dünyanın izzetlerini gözüne iştirmez,
Yüz bin bilge nasihat etse öğüt almaz,
“Maşuka” deyip kendini bilmeden yürür dostlar.

“Elest” günü Allah kendi nida eyledi,
“Kalu Bela.” deyip ruhlar cevap verdi,
Hazrete doğru ruhlar uçup karşısına geldi,
Öyle âşık Hak cemalini görür dostlar.

Kul Hoca Ahmet âşık olsan dünyayı bırak,
Ahiretin azabından kaygı çek,
Erenlerin yaptıklarını hem sen de yap,
Hizmet eyleyen sonunda murat bulur dostlar.

61. HİKMET

Bu sırrı bilmeyen cahil kişi,
Dervişlerin değerini ne zaman bilir?
Dil ucuyla “Ümmetim.” diye iddia eder,
Mustafa'nın değerini ne zaman bilir?

Tarikatın lezzetinden tadan kişi,
Dünyasını din yolunda satan kişi,
Gece gündüz gözde yaşı akan kişi,
Bu dünyanın değerini ne zaman bilir?

Gece gündüz ibadet eylese o âşık,
Bu dünyada günahından olur uzak,
Dervişleri gıybet eden o münafık,
Marifetin değerini ne zaman bilir?

Dünya malını yığıp yolu yitirenler,
Kısa ömrünü küfür içinde geçirenler,
Kılavuzsuz kırlarda yürüyenler,
Muhabbetin değerini ne zaman bilir?

Çok kişiler iddia eder nefsinin gözetip,
Yeyip içip hayvan gibi geceleri yatıp,
Oruç tutmaz, zekât vermez hem utanıp,
Hak Teala'nın değerini ne zaman bilir?

“Küllü muttaki âlimen” diye söyledi Resul,
Kul Hoca Ahmet bu hadisi eyle kabul,
Savran halkı kabul eylemeyip oldu melul,
Cahil halkı pir değerini ne zaman bilir?

62. HİKMET

Cefa veren, isyan eden kulun geldi dergâhına,
Elimi tutup yola koy “Entel Hâdi”.
Kudretli Kadir ağlayıp geldim kapına,
Elimi tutup yola koy “Entel Hâdi”.

Geceleri tan atana kadar yatmak işim,
Seherde kalkıp dua etmedi dumanlı başım,
Pişmanlıkta akar mı ki gözde yaşım,
Elimi tutup yola koy “Entel Hâdi”.

Yolsuz yola girdim dostlar, hâlîm harap;
Halktan sorsam hiç kimse vermez bana cevap,
Hâlîk’ımsın yol göster bana yüce Yaradan,
Elimi tutup yola koy “Entel Hadi”.

Utanarak korkup geldim günahımdan,
Zatı yüce bağışlayan Allah’ımdan,
Nida geldi ümitsiz bırakmayıp dergâhımdan,
Elimi tutup yola koy “Entel Hâdi”.

Ağlayıp geldim hazretine ey sultanım!
Sarıp geldi karanlık, çık gel ayım,
Sultanımsın Bir ve Var’ım tekkegâhım,
Elimi tutup yola koy “Entel Hâdi”.

Baştan ayağa oldu günah nereye gideyim?
Yolunu yitiren köpek gibi olup kimden sorayım?
Bu hâl ile cemalini nereden göreyim?
Elimi tutup yola koy “Entel Hâdi”.

Ben sıkı tutsam el ayak cümle tanık,
Rahmet edip sen affetmesen hâlim perişan,
Mahcubum, dertliyim çoktur günah,
Elimi tutup yola koy “Entel Hâdi”.

Günah derdi hasta eyledi, tabibimsin,
Sevdiğimsin, dermanımsın, sevgilimsin,
Yolda kaldım hâlimi soran yoldaşımsın,
Elimi tutup yola koy “Entel Hâdi”.

Fasık, facir rahmetinden ümitsiz değil,
Senden başka hiç kimse beni yola koymaz,
Lütfetmesen müşküllerim kolay olmaz,
Elimi tutup yola koy “Entel Hâdi”.

Hiç kimse yok yerde gökte sensin Kadir,
Şüphem yoktur bu sözümde özün tanık,
Hem teksin, bir tanesin şüphesiz hazır,
Elimi tutup yola koy “Entel Hâdi”.

Ben yolunda baş vermedim Kadir Allah,
Baş ne olsun garip canım yüzbin feda,
Dert hem özün, derman özün lütfun deva,
Elimi tutup yola koy “Entel Hâdi”.

Can ve iman gızasıdır senin zevkin
Canım verip satın alayım senin aşkını
Mahşer günü şefaatchi olsun senin şevkin
Elimi tutup yola koy “Entel Hâdi”.

“Kul huvallah sübhanallah” din kamçısı,
Oruç, namaz, tesbih, tehlil Hak elçisi,
Pir-i kâmil taliplerin yol başçısı,
Elimi tutup yola koy “Entel Hâdi”.

“Entel Hâdi Entel Hakk”ın zikrini desem,
Hadi olsa idin eğri yoldan doğruya dönsem,
Hu zikrini dile alıp nara çeksem,
Elimi tutup yola koy “Entel Hâdi”.

“Entel Hâdi Entel Hakk”ın zikri kavi,
Pir-i kâmil sözlerinden alsa fetva,
Batınları aydınlanıp olur güzel,
Elimi tutup yola koy “Entel Hâdi”.

Kul Hoca Ahmet rahmetinden ümit tutayım,
Rabbim “Benim kulum.” dese şükürünü edeyim,
Kulum demeyip yüz çevirse nasıl diyeyim,
Elimi tutup yola koy “Entel Hâdi”.

63. HİKMET

Hoş kudretli Allah, Bir ve Var'ım,
Elimi tutup yola koy "Entel Hâdi".
Zatı yüce Rahman Rabb'im hem Cebbar'ım,
Elimi tutup yola koy "Entel Hâdi".

Seher vaktinde ağlayıp döksem kanlar gözden,
Gönlüm incinip uyanık olsun güzel sözden,
Kudretine mahvolup gideyim özden,
Elimi tutup yola koy "Entel Hâdi".

Cevabı ondan dileyip eyle dua,
İhtiyacını hazır eyleyince ihtiyaç gideren,
Rahmet deryası dolup taşar yetse Fırat,
Elimi tutup yola koy "Entel Hâdi".

Ey imdada yetici, hiç ulaşmadı sana imdadım!
Yer ve göğü ağlattı bu feryadım,
Mahşer günü haykırayım mı, gel azadım,
Elimi tutup yola koy "Entel Hâdi".

Kul olsan zikrini de elini tutsun,
Yoldan sapsan rehber olup yola koysun,
Seherlerde ağla rahmeti gelsin,
Elimi tutup yola koy "Entel Hâdi".

“Entel Hâdi Entel Hak” Allah’ın zikri,
Hak zikrini söyle dinmeden olasın uyanık,
Rahîm Mevla’m nazar kılsa olur ansızın,
Elimi tutup yola koy “Entel Hâdi”.

“Entel Hâdi Entel Hak” ı kalp zikrinde,
Bilmez cahil zikrini deyip zahir dilde,
Benim diyen şimdiki şeyh su ve toprakta,
Elimi tutup yola koy “Entel Hâdi”.

“Entel Hâdi Entel Hak” ın zikri ulu,
Hak zikrini virt eyleyenin gönlü kırık,
Virt eylemeyip “Şeyhim.” dese yeri cehennem,
Elimi tutup yola koy “Entel Hâdi”.

Ey dostlar nefs elinden perişanım,
İsyân yükü belimi büktü dertliyim,
Aciz kulunum ne eylesen emrindeyim,
Elimi tutup yola koy “Entel Hâdi”.

Kul Hoca Ahmet nefsten büyük bela olmaz,
Yol üstünde toprak olsam kâfir olmaz,
Yer ve gökten yemek versem asla doymaz,
Elimi tutup yola koy “Entel Hâdi”...

64. HİKMET

Ey dostlar aşk dalgıcı olmayınca
Vahdaniyet deryasına girse olmaz,
O deryanın gevheridir Hak visali,
Candan geçip girmeyince görse olmaz.

Himmet kemerini can beline sağlam sarmayınca,
Masivanın muhabbetini özden salmayınca,
Gözyaşını niyaz eyleyip yakarışını söylemeyince,
Sırlar yolunu mertlerden bilse olmaz.

“Yuhibbuhum” şarabını içmeyince,
“Ve yuhibbunehu” libasını giymeyince,
Riyazetin boynunu boğmayınca
Hak cemalini muradınca görse olmaz.

“Lime Allah” makamına varmayınca,
“En temutu” sarayına girmeyince,
“Fenafillah” deryasına batmayınca
“Bekabillah” gevherinden alsa olmaz.

Şeriatın kisvesini giymeyince,
Tarikatın Burak'ına binmeyince,
Cezbe ve coşku âlemine gitmeyince
Hakikatın meydanına girse olmaz.

Mertlerin muradıdır Hakk'ın cemali,
Hakk'ın cemali gerek olsa ol uykusuzlardan,
Kul Hoca Ahmet seher vaktinde dök gözyaşı,
Uykusuz olmadan Hak cemalin görse olmaz.

65. HİKMET

Dostlarına açtım Rabb'im cevherini,
Kolaylık ile o cevherden alsa olmaz,
Cefa mihnet çekmeden, hizmet etmeden,
Bu pirin sarayına girse olmaz.

Âşık kullar kaftan giyip Burak biner,
Huri ve hizmetçiler sağ ve solu melekler,
O Burak'a bakıp orada hayran kalır,
Âşık olmadan o Burak'a binse olmaz.

Rahman Melik'im rahmet edip girdir yola,
Rahmetinden müjde ver asi kula,
Yoldan şaşırın kullarını koy yola,
Kılavuzsuz bu yola girse olmaz.

Muhabbetin denizine gömülüp bat,
Âşıkların sohbetine özünü kat,
Muhabbetin pazarına özünü sat,
Özünü satmadan Hak rahmetin alsa olmaz.

Erenlerin izini arayıp yola girsen,
Geç fâni dünyadan gerçek kul olsan,
Kılavuzsuz bu yola girer olsan,
Arayıp onu bulmadıkça girse olmaz.

Muhabbetin deryasına aç gözünü,
Tövbe eyleyip Hak yoluna al özünü,
Muhabbetin deryasına sal özünü,
Tövbe eylemeden bu sevdayı gütse olmaz.

Şeriatın meydanına özünü koymadan,
Tarikatın bahçesinde dolaşmadan,
Hakikatın deryasından cevher almadan,
Marifet adabını bilse olmaz.

Kul Hoca Ahmet Hak yolunda dur daima,
Âşıklara derman ver devamlı olarak,
Âşıkların arzusudur selam yurdu,
Âşık olmadan selam yurduna girse olmaz.

66. HİKMET

Cemal için canı kurban eylemedikçe
İsmail gibi cemal arzu eylemeyin dostlar.
Candan geçip tarikata girmedikçe
Âşıkım deyip yalan dava eylemeyin dostlar!

Âşıklığı ulu dava, eylesen bunu,
Mihnet ile sınar imiş Mevlâ'm seni;
Cefa ve sıkıntı ile olsan gece gündüz,
Sevgiliden gönül özge eylemeyin dostlar!

Benlik ile tarikate girmediler,
Candan geçmeyip yola adım koymadılar,
Nefsi öldürmeyip teslim, fâni olmadılar,
Ham tamahkârlık ile yola girmeyin dostlar!

İş bu aşkın yolu dilim olmaktır,
Burada ağlayıp ahirette gülmektir,
Gül renkleri zeferan gibi solmaktır,
Böyle olmadan, âşığım, deyip söylemeyin dostlar!

Mürşitlerin hizmetini eyle alışkanlık,
Kendiliğimden yola girdim, deme sakın,
İyi bilsen, tarikatın tehlikeleri var,
Kılavuzsuz iş bu yola girmeyin dostlar!

Mürşitlere hizmet eylesen nefse afet;
Değme cahil bu yollarda eyleyemez takat,
Sadık kullar bu yolları bilir rahat,
Diri ölmeden cemal arzu eylemeyin dostlar!

“El-kezzabu la ümmeti” dedi size,
O Muhammet Hak Resulü idi bize,
Yalancıya cennet yoktur, vallahi anla,
Yalan konuşup imansız olarak gitmeyin dostlar!

Ev barkını terk etmedikçe görmez cemal,
Cemal göreyim diyen âşık olur uykusuz,
Öyle âşık sonunda görecektir orada cemal,
Cemal görmeden sırdan haber duymayın dostlar!

Sırdan anlam duymayanlar yabancıdır,
O âşıkın mekânları viranedir,
Aşk yolunda can verenler sevgilidir,
Candan geçmeden candan haber bilmeyin dostlar!

Kul Hoca Ahmet, kendinden geçmeden iddia eyleme,
Halk içinde âşığım deyip dile alma,
Âşıklık ulu iştir, gafil olma,
Gafil olup Hak cemalini görmeyin dostlar!

67. HİKMET

Aşk davasını güden âşık giryan olur,
Bu dünyanın gurbetinden ölse olmaz,
Şuurunu kaybedip onun bağı yanık olur,
Hayâ gidip perdesini dürse olmaz.

Bu dünyanın eğlencesinden geçen kişi,
Başiboş yürür dinmeden akar gözden yaşı,
Âşık olup şaşkın yürür yaz ve kışı,
Vahşi gibi elden çıkar yürüse olmaz.

Gece gündüz gözde yaşı pınar eyleyen,
Feryat edip seherlerde âşık olan,
Bağrını deşip dört dövünüp feryat eden,
Böylesi erin dergâhından gitse olmaz.

Gece kalkıp yürümeden, durmadan ağlayanlar,
Aşk ateşine yürek-bağrını dağlayanlar,
Rüsva olup sırdan mana anlayanlar,
Halk içinde rüsva olup yürüse olmaz.

Allah zikrini deyip yürüyerek ağlayan,
Gözden yaşını akıtarak devam eden,
Sersem olup tanla beraber yürüyen,
Öyle erden ayrı olup yürüse olmaz.

Âşıklar her zaman devamlı, Allah'ı arar,
Zahiri bırakıp batında arşı gözler,
Taliplere ayet hadis sözlerini söyler,
Sır sözünü cahillere söylese olmaz.

Nereye gitse aşk pazarını orada kurdu,
Leyla-Mecnun bu dünyanın devrini sürdürdü,
Şeyh Mansur “Enel Hak” deyip kavga eyledi,
Vefa eyleyen erenlerden yansa olmaz.

Sırdan anlam duymayanlar yabancıdır,
O âşıklar mekânı viranedir,
Nereye gitse evdeşi sevgilidir,
Geceleri kalkmayıp âşığım deyip yürüse olmaz.

Dalgıç olmadan cevher için denize dalınmaz,
Candan geçmeden, dalmadıkça asla alınmaz,
Bir damlaya kanaat etmeden o inci olmaz,
Kanaat etmeden şevk şarabını içse olmaz.

Kul Hoca Ahmet kabir içinde makam tutmayınca,
“Fenafillah” makamından aşır geçmeyince,
Pir-i kâmilin damlasından yudum yutmadan
“Lime Allah” makamına erse olmaz.

68. HİKMET

Âşık kişiler geceleri yatmasa iyidir,
Her dert ve elem gelse feryat etmese iyidir.
Başını yarıp kana boyayıp eylese sitemler,
Vurdu bana diye zalime söz katmasa iyidir.

Derviş olarak halk içinde tesbih çevirip,
Sufi olarak âleme özünü satmasa iyidir.
Geçen sufiler halk gözünden yürümeyip kaçtı,
Hakk'ı dileyen halk içinde yürümese iyidir.

Her yerde Allah hazır ve nazır eyletirler,
Boş yere oturup Hakk'ı uzak etmese iyidir.
Sufi olarak saf ol ey Allah'ın kulu,
Sufi olup o yalan demi geçmese iyidir.

Allah dese eylese gizli sayısız bidatı,
Öyle sufiler oruç, namaz kılmasa iyidir.
Her kimi öz yolunda eyleyince tutkun,
Sevgilinin divanesini ayıp etmese iyidir.

Hakk'ı tanıyanlar özgeleri asla tanımazlar,
Allah demeyen olsa onun ölmesi iyidir.
Sufi olasın hay u heves eyleme asla,
Köpek nefsi için kullara kan tutmasa iyidir.

Rezzak dedin verdi sana rızık ve nasip,
Şeytan sözüne kul kulak asmasa iyidir.
Hak'tan işitip söyledi Kul Hoca Ahmet,
Gerçek bağlısının sinesinden gitmese iyidir.

69. HİKMET

Aşk tecelli eylese kimin vücudunda,
Yapacağını bilmez, gece gündüz şaşkın olur.
Zikri fikri Hak visali olur sürekli,
Küçük çocuk gibi iki gözü gıryan olur.

Dünya ile kalmaz onun zerre işi,
Zikrini dese nura dolar içi dışı,
“Allah” deyince revan olur gözde yaşı,
Aşk ateşinde tutuşup yanıp, bıryan olur.

Ben ve benlik, nefis ve heva, hırsı bıraksa,
Pir-i mürşit mükemmile özünü salsa.
Ethem gibi gönül mülkünü siva kılsa,
Bütün zorlu işi onun kolay olur.

Şeriattan tarikata kadem koyan,
Dünya işini terk eyleyerek Hakk'ı seven,
Hakikatin esrarından mana alan,
Marifetin meydanında üryan olur.

Böyle olan âşıkların nişanı var,
Hak zikrini gece gündüz söyleyip kılmaz karar,
Ümit etmez bu dünyadan mal ve dünya,
Ne söylese sözü onun iman olur.

Hangi âşık halka içre canın verse,
Candan geçip şehadetin giysisini giyse,
Züht eyleyerek öz nefsinin gözünü oysa
Erenlerin katarında merdan olur.

Kul Hoca Ahmet, kuş gibi bineyim desen Burak,
Cahillerden eyle sürekli özünü ırak,
Kaygı ile hicr ve mihnet, çek firak,
Firak çeken âşık, yarın sultan olur.

70. HİKMET

Âşıkları daima diler didarını,
Seherlerde gaffet ile yatmaz olur.
Nadanlardan iş bu sırrı pinhan kılıp,
Cahillere âşıkım deyip söylemez olur.

Arif, âşık dünya için gam yemedi,
Bu dünyada izzet hürmet ver demedi,
Gece gündüz göz yaşından ayrılmadı,
Gaffet ile gamlarına batmaz olur.

Ariflerin dergâhıdır cevher kaynağı,
O denizde elmas cevher yok imkânı,
Hesabını bilir orada aşk sultanı,
Âşıkların aklı ona yetmez olur.

Âşıkları dalgıç olup batsa deryaya,
Çıksa oradan ulu inciler olur peyda,
Candan geçmeden canan yüzünü görmek nerede?
Zahmet ile bulduğun elden gitmez olur.

Fâni-fena olmadan görmez fena mülkünü,
Âşık olsa, pinhan kılır varlık derdini.
Hasret tanı hasret ile geçer mi ki?
Gam dağından emek vermedikçe geçmez olur.

O engelden himmet ile aşamayasın,
Dört yüz kırk dört yaşın ile yaşamayasın,
Üç yüz altmış bendi bağını çözemeyesin,
Mihnet çekmeden rahat tanı atmaz olur.

Kul Hoca Ahmet erenlerini yâd eyleyip,
Hikmet söyleyip iş bu sözü kıldı beyan,
Dinleyiniz iş bu sözü bütün dostlar,
Yalan sözü cemaate yaymaz olur.

71. HİKMET

Âşıklara Rahman özü kılar rahmet,
Kabir içre nurunu salıp kılar şefkat,
Cennet girip, didar görüp, tok ve rahat,
Lütuf ve kerem armağan eyleyip yürür olur.

Âşıkları nereye varsa halvet ister,
Ere hacet değil, iyi olun yeter,
Hakk'ı bulmadan ağlayıp yürüyüp, olup yakınır,
Aşk bağında neva kılıp yürür olur.

Âşık yanar, candan doyar, Hakk'ı sever,
Allah için dünya, ahireti boşar,
Bağrını deşip baştan ayak kana boyar,
Âşık özü yekta olup yürür olur.

Ey yâranlar, aşk ilinin serveti yok,
Deva sormayın, aşk derdinin dermanı yok,
Bu yollarda âşık ölse, matemi yok,
Canını tenden ayırık kılıp yürür olur.

Canı ayrı ateşte yanar teni özge,
Kimi görse izin alıp sürer göze,
Hikmet okuyup, talip olup, yetse söze,
Akıl ve şuurun bilge kılıp yürür olur.

Heveskârın teni yansa canı yanmaz,
Onun için aşk kadrine yetip olmaz,
İyilerin sohbetinden behre almaz,
Rızkı dua riya kılıp yürür olur.

Bu âlemden ayrı kılan Allah özü,
Ey ümmetler, Hak Mustafa söylediği sözü,
Mahşer günü aydın olur halka yüzü,
Dillerini sefa kılıp yürür olur.

Gerçek âşıklar diri, ölmüş canı boşa,
Pervaz kılıp uçayım dese saklar Hüda,
İçmiş yemiş, talepleri dert ve bela,
Aşkın başa bela kılıp yürür olur.

Kul Hoca Ahmet, derviş olsan, bidar ol,
Cevr ve cefa, dert ve mihnet, gam iste,
Yüz bin bela başa düşse inleme,
Allah özü cefa kılıp yürür olur.

72. HİKMET

Âşıkları “kâl”i okuyup “hâl”e girse,
Hâl denizine batsa suya batık olur, dostlar.
Söz ile hâl bir gemidir, bunu bilse
Sözsüz, hâlsiz o deryadan geçmez, dostlar!

Bu hâl yolu nazik yoldur, tehlikesi var,
Âlim, sözsüz adım atsa ukbalar var,
Pir-i kâmitsiz olgunlaşmak hayal,
Söz ilmini bilen emin geçer, dostlar!

İş bu yolda rehbersizler sayısızdır,
Lanetli şeytan keşif gösterip çok azdırır,
İlimsiz âdem bu nisbete mağrurdur,
Onun için ara yolda kalır, dostlar!

Kulluk odur Kur’an okuyup amel kılsa,
Sözü okuyup, hâli özge bağlı kılsa,
Pir-i kâmil tamamlanmaya hizmet kılsa,
İki dünya چراغı deyip söyleyin, dostlar!

İlimsiz âdem şeyhlik kılsa revaç bulmaz,
Nazik yoldur, ilimsiz asla bilse olmaz,
Ey dostlarım, şeyh olmak kolay değil,
Rehber diye şeri yolda yürün, dostlar!

Pir-i kâmil her talibe vermez irşat,
Talip olsa gece uykusunu kılsa berbat,
Çok yarışta geçip gelmez her yahşi at,
Riyazeti katı çeken geçer dostlar!

Cümle talip ibadete aciz kalır,
Teheccüdün vakti ile doğrulmaz,
Gece yarısından kalkıp virdin yapmaz,
Pir-i kâmil ona ruhsat vermez dostlar!

Allah demek bendelerin inayeti,
Talebinde yürümek bende Hak rahmeti,
“Fezkürûnî ezkürküm”* Hak ayeti,
Dem ganimet, Allah zikrin söyleyin dostlar.

“Erkek ve kadına, oğul-kıza ilim farz.” dedi,
“Talebü'l-ilmi farizatün”** deyip Resul söyledi,
“Ma yecüzu bihis salat”*** ilim zaruri,
Diri varsınız, ta ölüne dek okuyun dostlar!

Molla olup, mana okuyup, kitap dese,
Yolu bulup, yaman yoldan rasta dönse,
Pir eteğini muhkem tutup hizmet etse,
Taatlı kul olsa hüsrana uğramaz dostlar!

İş bu yola riyazetli talip gerek,
Nefs-hevayı koyup taat kılmak gerek,
Cefa çekip pir nispetin tutmak gerek,
Riyazetsiz Hakk'a vasıl olmaz dostlar!

İlimsiz şeyhlik davasını kılmak olmaz,
Asa olmadan karanlıkta yürümek olmaz,
Görmez olsa çukur yeri görmek olmaz,
Kuyu içre düşen emin kalmaz dostlar!

Pir-i mürşit kılsa her an emr-i maruf,
Mürüvvetli, tatlı sözlü, yahşi huylu,
Gece gündüz riyazeti çekse o hoş,
Öyle pirin hizmetinde yürüyün dostlar!

Hakk'a âşık olup dedi Kul Hoca Ahmet,
Allah kefil derdimize, eyle ibadet,
Söz ve hâli candan çekip eyle riyazet,
Taatlı kul cemalini görür, dostlar.

(*)“Fezkürûnî ezkürküm”: Beni anın ki sizi anayım. (ayet)

(**) İlim talebi farzdır.

(***) Onunla namaza ruhsat yoktur.

73. HİKMET

Arif âşık can mülkünde elem çekse
Yedi organ takat edemeyip lerzan olur.
Aşk deryası vücut içre cuş eylese
Bilinçsiz olup girdap içre hayran olur.

Dalgıç gerek o deryaya özünü bıraksa,
Olta bırakıp büyük balıklarını avlasa,
Maksut incisini ondan sonra ele alsın,
Öyle mürşit halk içinde pinhan olur.

Tarikatın yolu uzak eylesen sefer
Kimi yeter, kimi yetmez, kime tehlike;
Arayanlar erenlere sonunda yeter,
Er nazarı değen kişi merdan olur.

Yolun bulan merdanlara hizmet eyler,
Çok cemiyet arasında halvet eyler.
Eş çocuk, mal ve mülkten uzlet eyler,
Güç işler bilmem nasıl kolay olur?

Her kim giyse melametın hırkasını,
Batınını düzeltip, viran eylese suretini;
Hiç çekmese mahlukatın minnetini,
Böyle âşık gitse orada sultan olur.

Akıllı isen doğru yola kadem vur,
Merdanların sohbetinden behre al;
Ashab-ı Kehf köpeğini* görüp, ibret al,
İbret alan has kulları canan olur.

“Yâ Rabbenâ, fağfirlenâ, zünübenâ!”,
Günahıma ikrar olup geldim ben işte.
Kahreylesen Kahir sena, Kadir sena,
Lutfeylesen yüz bin asi handan olur.

Kul Hoca Ahmet, uzak yolda hayran oldun,
Amelin yok, günden güne giryan oldun,
Erenlere yetişemedin şaşkın oldun,
Orada varsan nedametler çendan olur.

(*) *Kıtmir*.

74. HİKMET

Arif âşık can yurdunda elem çekse
On sekiz bin bütün evren gül bahçesi olur.
Gönül kuşu şevk kanadını çırpıp uçsa
Bütün varlık yâdını söyler bülbül olur.

Muhabbetin meydanına kendisini koysa,
Marifetin meydanına kendini vursa,
Sır şarabını içip âşık ruhu kansa
Meveddettin gülzarında hoş gül olur.

Erenleri Hak yâdından gafil olmaz;
“Ricalun la tulhihim”* der insanların Hâlık'ı,
Eren yolunu tutan asla yolda kalmaz;
O hazrette sır esrarı makbul olur.

“Elest” şarabını kime verse o saki
Devamlı içip saklar ölümsüz baki,
Tenini canını yakarak şevk ihrakı,
İçten yanar yıkılarak hem kül olur.

Dışını adı ile bezeyenler,
İçlerini ateşi ile düzenleyenler,
Şevk ateşini gönülün içine yerleştirenler
Masiva ile ne zaman meşgul olur?

Tarikattir bu yol, adını bilse derviş,
Marifetin mallarından alsa derviş,
Başka yollar kötülük yeli, sansa derviş,
Hakikatin meydanında er o olur.

Dayanarak Kul Hoca Ahmet, yola gir,
Kulu görsen kulu olup mana sor,
Ya İlah'ım, nasip kılsa mana al;
Mana sorup mana alan gerçek kul olur.

() "Ricârun lâ tulbihim": O adamlar ki alıkoymaz [ne ticaret ne de alışveriş Allah'ın zikrinden]. (ayet)*

75. HİKMET

Muhabbetin deryasında dalgıç olup,
Marifetin cevherini alasım gelir.
Tarikatın meydanında kanat çırpıp,
O tuba dallarına konasım gelir.

O tuba dallarını ekse yetişmez,
Allah diyen âşık kuldan hata gelmez,
Gerçek âşık eren asla yolda kalmaz,
Âşık olup Allah yâdını diyesim gelir.

Âşık kullar Hak yâdından uzak olmaz,
Gerçekten bu dünyaya meyletmez,
Gerçek âşıklar dünya derdini asla almaz,
Ben dahi bu dünyayı koyasım gelir.

Tecellinin nuru ile aklı şaşan,
Allah diye gönül bağlayıp Tur'a aşan,
Muhabbetin ateşi ile kaynayıp taşan,
Ben dahi Allah diye varasım gelir.

Allah yâdı gönülleri kıldı sevinçli,
Belh ülkesini terk edip aba giydi Ethem,
Aba giyip hidayete bastı ayak,
Hidayete onun gibi ayak basasım gelir.

Aba giyen o azizler Hakk'a yakar,
Çünkü sırları dükkân içinde Hakk'ı bulur,
Ahlarından dilim dağlar sızıp akar,
Selim olup o abayı giyesim gelir.

Selim olup saf oldu Cüneyt, Şiblî,
Nefsini tepip kahr eyledi Hasan Basri,
Halkı bırakıp yok oldu Zünnun Mısri,
Azizlere itaat edesim gelir.

Allah yâdı tekebbürün evini yıktı,
Şeyhler bu halkayı görkemli düzenledi,
Çünkü "Hu!" dedim kötülükler doğruya yöneldi,
Ben dahi o halkada olasım gelir.

Şevk şarabını içtim ise kıldı harap,
Muhabbetin ateşi ile bağrım kebab,
Cemalini nasip eylese Azim Vehhap,
Darüsselam sarayına giresim gelir.

Kul Hoca Ahmet cevher gibi hikmet söyledi,
Azizlerin methi ile sözünü yaydı,
Uzun geceyi gündüze ekleyip kıyamda durdu,
Dua okuyup durmadan hikmet söyleyesim gelir.

76. HİKMET

Muhabbetin bahçesinde binlerle destan,
Bülbülleri şakıyıp orada fiğan eyler.
Marifetin meydanında dolaşan eyleyen,
Gece gündüz gözyaşını deniz eyler.

O bülbülün feryadını işitenler,
Kibirin dağıcı kesip benzetener,
Bu dünyanın lezzetini unutanlar,
Feryat edip ağlayıp gözünü giryan eyler.

Âşık kullar bu dünyayı göze iştirmez,
Dünya aşkını zahit kullar dile almaz,
Gece gündüz mest ve hayran kendine gelmez,
Cemal dileyip göğsünü deşip giryan eyler.

Vah ne yazık geçti ömrüm, doymadan kaldım;
Rehbersiz yola girip yorulup kaldım,
Hikmet kemerin bele sağlam bağladım,
Kendini seven âşıkları perişan eyler.

Ey âşık gece gündüz dinmeden ağla,
Yanıp pişip, yürek bağrını ezip dağla,
Ecel yetse mertçesine belini bağla,
Böyle âşık varsa orada konuk eyler.

Şeyh Mansur öz başını darağacında gördü,
Nur gönderdi Hak cemalini orada gördü,
Şuursuz olup kendini bilmeden feryat eyledi,
Vaşuka diye kendini bilmeden dolaşır.

Pir Şibli âşık olup özünü bilmeden geçti,
Bayezit yetmiş yol nefsinden geçti,
Bu dünyanın izzetlerini kaldırıp attı,
Geçen vakte pişmanım diye feryat eyler.

Öyle erlerin sohbetini bulan kişi,
Mest ve hayran olup yürür yaz ve kışı,
Seherlerde dört döğünmek derviş işi,
Zahiren neşeli, batınlarını mahzun eyler.

Böyle olmadan Hak vuslatına ermek olmaz,
Rüsva olmadan sırdan mana almak olmaz,
Hu zikrini deyip daima dilden bırakmaz,
Hayali ile dillerini dolaşık eyler.

Kul Hoca Ahmet bu hikmeti kime söyledin?
Arifim diye ahaliye okuyup yaydın,
Tesir eylemez âlimlere söylediğin öğüdün,
Arif o kişidir beden ülkesini viran eyler.

77. HİKMET

Ey dostlar, tevekkülün kılıcını,
Bele bağlap yola kadem koyasım gelir.
“La taknetü”* rahmetinden ümit tutup,
Meveddetin gülzarında esesim gelir.

Âşıkları cevlan kılar o meydanda,
Yılan kamçı kılıp biner o arslana,
Sır sözünü söyleyip olmaz her cahile,
Sır sözünü bilgelere söyleyesim gelir.

Arif olup âşık olsa bilge gider,
Öyle âşık didar için canın verir,
Öyle kula tan mı atar, gün mü batır,
Gece gündüz dinmeden ağlayasım gelir.

Nişanesi odur, onun rengi sarı,
Öyle kişi bu dünyadan olur ayrı,
Masivadan çekip özünü, gönlü aydın,
Marifetler ona, damarımı satasım gelir.

Ey dostlar, tarikatta pazar gördüm,
Kazancımı bulup o pazarda dükkân kurdum;
Gafil gönlüm, özüm orada bidar oldum,
Razi verse gece gündüz sevda kılasım gelir.

Âşıkları özü ile pazar kılar,
Cahil kullar mümin gönlün rahatsız eyler;
Gafillerden Hüda, Resul bizar olur,
Hazır olup Hak zikrini söyleyesim gelir.

Sıdk ile gafil asla tövbe eylemez,
Yazık ki ömrünü gafil geçirir asla doymaz,
Fani ömrünü bin inansan baki olmaz,
Tövbe diye tövbe giysisini giyesim gelir.

Kul Hoca Ahmet, geçti ömrün, gafil olma,
Nefsin sözünü kılarak batıl yürüme,
Cehdederek gece gündüz zinhar cahil yürüme,
Hazır olup Hakk'a kulluk kılasım gelir.

78. HİKMET

Ey dostlarım, arifler halis sohbet ederler!

O sohbette marifet incilerini saçarlar.

Sohbet vakti hazır ol, erenlere nazir ol!

O hâlette erenler, ere nazar kılırlar.

Hâlet vakti erenler deryalara yüzlense

Tabanları ıslanmadan deryaları geçerler.

Mürit olsan mürşide, muhkem ol, ey talip,

Müritlerini mürşitler her konu ile sınarlar.

Himmet tutsa erenler gözü yumup açana dek,

Deryaları eğerler, dağları hem keserler.

Allah'ın sevdiği kişinin, işi onun iledir,

Her kimi Hak sevmiştir, hepsi onu severler.

Özlerinin muradını gerçek âşıklar dilemez,

Maşukunun muradını daima onlar dilerler.

Kul Hoca Ahmet, vakıf ol, feyz ve rahmet kapısını,

Zikr ve taat vaktinde, melekler açarlar.

79. HİKMET

Muhabbetin sokağını gezen arif,
İyi bilir sadıkların belirtisini,
İradeden ellerine harbe alıp,
Defin eyler zararlının selametini.

Öyle âşık ayağına başını koysa,
Bir şey bırakmadan nefs-hevanın gözünü oysa,
Şevk şarabın içip ta ki ruhu kansa
Hiç dilinden bırakmaz tövbe pişmanlığını.

Yolunu bulup batın gözü açılanlar,
Har u has gibi ayak altına serilenler,
Gül yaprağı gibi solup kuruyup saçılanlar,
Eremez o kulun melametine.

Sufi gerek batınına eylese safi,
İbadet eylese Bîşr-i Hâfi misali,
Ondan sonra vadesine olur vefalı,
Şüphesiz görür herkes keşif ve kerametini.

“Ricalün la tulhihim”* deyip söyledi Allah,
O yiğit masivadan olur ayrı,
Zikrini deyip her nefeste olsa hazır,
Bulur her zaman Gavslar gavsı celaletini.

Kabir içre mürit eğer makam tutsa,
Dervişlikte kırk dört makam ondan geçse,
“Şeyhim.” deyip ortaya çıkıp ateşi yutsa,
Meşakkatsiz bulmaz iman hoşluğunu.

Devr ayağı yetip geldi ey habersiz,
İçirir koymaz nice eğer çekinsen
Vah yazık, imanında çoktur tehlike,
Kurtulamazsın vermedikçe emanetini.

Kul Hoca Ahmet, zahir âmâsı yolu şaşırđı,
Taliplerin sohbetinden uzak kaçtı,
İhtiyarlayıp çöküp Hak yoluna aklı şaştı,
Seherle varsa görmez körün feragatini.

(*) *“Ricâlun lâ tulbihim”*: O adamlar ki alıkoymaz [*ne ticaret ne de alışveriş Allah'ın zikrinden*]. (ayet)

80. HİKMET

Aşk davasını bana kılma, sahte âşık;
Âşık olsan bağrın içinde göz kanı yok.
Muhabbetin şevki ile can vermese
Boşa geçer ömrü onun, yalanı yok.

Aşk bağına sıkıntı çekip yeşertmesen,
Hor görülse kötü nefsinı öldürmesen,
“Allah!” diyerek içe nuru doldurmasan
Vallah billah sende aşkın eseri yok.

Hak zikrini can içinden çıkarmasan,
Üç yüz altmış damarlarını kımıldatmasan,
Dört yüz kırk dört kemiklerini kul eylemesen
Yalancıdır Hakk’a âşık olduğu yok.

Nefsten geçip kanaatı huy edinen,
Her kim tepse razı olup boyun sunan,
İyilere hizmet eyleyip dua alan,
Öyle âşığın mahşer günü üzüntüsü yok.

Rahatı bırakıp can sıkıntısını hoşlayanlar,
Seherlerde canını incitip çalışanlar,
Hay u heves, ben-benliği terk edenler,
Gerçek âşıktır, asla onun yalanı yok.

Aşk derdini dertsizlere söyleyip olmaz;
Bu yolların engeli çok, geçip olmaz;
Aşk cevherini her namerde satıp olmaz,
Habersizlerin aşk kadrini bildiği yok.

Aşka düştün, ateşe düştün, yanıp öldün,
Pervane gibi candan geçip kor ateş oldun,
Derde doldun, gama soldun, meczup oldun,
Aşk derdini sorsan asla dermanı yok.

Başın gider bu yollarda, hazır ol,
Âşık yolunda ölmeden önce muhakkak öl,
Pir eteğini sıkı tutup hizmet eyle,
Hizmet eyleyenin asla yolda kaldığı yok.

Âşık değil, sevdiğine can vermese,
Köylü değil, saban koşturup ekmek vermese,
Burada ağlayıp ahirette can vermese,
Yolda kalanın Allah kokusunu aldığı yok.

Ey habersiz, aşk ehlinden beyan sorma,
Dert iste, aşk derdine derman sorma,
Âşık olsan zahitlerden nişan sorma,
Bu yollarda âşık ölse tavanı yok.

Zahit olma, âbit olma, âşık ol,
Mihnet çekip aşk yolunda sadık ol,
Nefsi tepip dergâhına layık ol,
Aşksızların hem canı yok, imanı yok.

Aşk sevdası kime düşse rezil eyler,
Nur gönderip Hak kendine tutkun eyler,
Mecnun gibi aklını alıp Leyla eyler,
Allah tanık bu sözlerin yalanı yok.

Kul Hoca Ahmet, candan geçip yola gir,
Ondan sonra erenlerin yolunu sor,
Allah diyerek Hak yolunda canını ver,
Bu yollarda can vermesen imkânı yok.

81. HİKMET

Ey gönül işledin günah, asla pişman olmadın,
Sufiyim deyip laf edip yârin talibi olmadın,
Yazık ömrün geçti bir an gıryan olmadın,
Sufi nakş oldun veli, asla Müslüman olmadın.

Sufilik öyle midir daima işin gaffet ile,
Tesbih tanesi elinde dillerin gıybet ile,
“Çilpeç sellesi” vurursun kötü nefis izzet ile
Sufi nakş oldun veli asla Müslüman olmadın.

Sufi olsan saf ol ki suç ve isyan olmasın,
İbadet-takva eyleyip gönlün perişan olmasın,
Can ve gönülde ağla ki mahşerde yalan olmasın,
Sufi nakş oldun veli, asla Müslüman olmadın.

Sufilik şartıdır geceleri kalkıp kan ağlamak,
Her cefaya sabrederek belini sağlam bağlamak,
Allah isteklisi olup her iyi sözü söylemek,
Sufi nakş oldun veli, asla Müslüman olmadın.

Ey sufi ibadet eylersin hepsi kibir ve riya,
Can ve gönül dünyaya mağrur dillerinde ah vah,
Can verirken olacağın iman nurundan ayrı,
Sufi nakş oldun veli, asla Müslüman olmadın.

Sufi olmayıp neylesin, evde yapacak işi yok,
Sufilik iddiası eder, halka vermeye aşu yok,
Ah vah derler yine gözünde damla yaşı yok,
Sufi nakş oldun veli, asla Müslüman olmadın.

Sufi olup nefis için her dem kapıya bakarsın,
Adak alıp geldi mi deyip her kişiye bakarsın,
Allah'ın lanetini boynuna her dem takarsın,
Sufi nakş oldun veli, asla Müslüman olmadın.

Sufiyim deyip söz edersin söz ve figanın hani?
Derin aşk ve gözünden akan kanlı yaşın hani?
Mükemmel mürşid-i kâmil yol göstericin hani?
Sufi nakş oldun veli, asla Müslüman olmadın.

Ey sufi gamsız yürürsün tesbih tanesi alıp,
Dünyaya mağrur olup din işini arkaya atıp,
Kork şimdi kork şimdi Allah'a yalvarıp,
Sufi nakş oldun veli, asla Müslüman olmadın.

Sufi olup mal almak için eyledin savaş,
Zahirin sufi gibidir batının uygun değil,
Ey habersiz, ey gafil mahcupsun ezelden,
Sufi nakş oldun veli, asla Müslüman olmadın.

Tesbih tanesini alıp halk gözüne iyi sufisin,
Kötü nefsin önünde tersa, cühudun birisin,
Kulluk eyle Hakk'a yoksa köpek ve baykuşsun,
Sufi nakş oldun veli, asla Müslüman olmadın.

Ey sufi öz tavrına yalnız Allah'a kulsun,
Aslına baksan eğer âlem içinde birsin,
Günahkâr ve hatalı hem asi ve mahcupsun,
Sufi nakş oldun veli, asla Müslüman olmadın.

Ey sufi kıldın muhabbet davasını divâne ol,
Mal ve mülk ev barktan geç ve ilgisiz ol,
Kim Allah diye söylese bin dönüp pervanesi ol,
Sufi nakş oldun veli, asla Müslüman olmadın.

Ey sufi aşk davasını eyle her şeyden bizar ol,
Uykuyu eyleyip haram geceleri kalkıp uyanık ol,
Derdi yok dertsizi görsen kaç ve uzak ol,
Sufi nakş oldun veli, asla Müslüman olmadın.

Kul Hoca Ahmet sufi olsan sufilik kolay değil,
Hak Resulü sufi olup dünya malını sevmiş değil,
Dünyayı seven kişi şüphesiz bilin insan değil,
Sufi nakş oldun veli, asla Müslüman olmadın.

82. HİKMET

Evliyaların dediği vade gelmiş oldu,
Kıyametin günü yakın oldu dostlar.
Akıllı kullar olduğunu bilmiş oldu,
Halk ve elden sevgi ve şevkat gitti dostlar!

Ulu küçük yâranlardan edep gitti,
Kız ve zayıf gençlerden hayâ gitti,
“Hayâ imandandır.” Resul dedi,
Hayâsız kavim acaipler oldu dostlar!

Müslüman Müslüman'ı eyledi katil,
Haksız tutup haklı işleri kıldı batıl,
Mürit pirine kılmadı yüz ve hatır,
Nasıl kötü zamanlar oldu dostlar!

Dünya ehli halkımızda cömertlik yok,
Padişahlarda vezirlerde adalet yok,
Dervişlerin duasında kabul edilme yok,
Türlü bela halk üstüne yağdı dostlar!

Ahir zaman bilginleri zalim oldu,
Hoş geldin deyciler bilgin oldu,
Hakk'ı söyleyen dervişlere düşman oldu,
Nasıl kötü zamanlar oldu dostlar!

Kıyamet günü yaklaştı kaldığı yok,
Kul Hoca Ahmet'in sözünün yalanı yok,
Kendi kendine bir nasihat eylediği yok,
Nasihatı halka söyleyip gitti dostlar!

83. HİKMET

Ey şeyh ey, taliplere yolu göster!
Şeriatın beyanını kılma mısın?
Tarikatta kılavuzsuz yola girse
Hakikatın yolların söylemez misin?

Şeyhim diye ulu tuttun özünü daim,
Gönlün kibir ve benlik ile, dilin saim,
Nefsin için uzun geceler durup kaim,
Okuyup Kur'an hiç özüne gelmez misin?

Şeyhim diye zalimlere hizmet kıldın,
Göz yumarak değerli eyleyip izzet kıldın,
Nimet verse canın ile hürmet kıldın,
Cahil olup zalim sıfat olmaz mısın?

Kur'an anlamını doğru bilmedin heva ile,
Taat kıldın halk içinde riya ile,
Pas basan gönül yoktur ziya ile,
Mana okuyup riya kemerin salmaz mısın?

Fakir olup melameti taşa kılan,
Dünya bırakır ahireti değerli kılan,
Kalp eyvanını halvet kılıp sığınak kılan,
Öyle erin hizmetinde olmaz mısın?

Kul Hoca Ahmet, kime söyledin iş bu sözü?
İyi bilirsin, hiç bilmezsin doğru yolu,
Bilir yakın yol bilici kılavuzu,
Ayak tozunu kara yüze sürmez misin?

84. HİKMET

Ahir zaman şeyhlerinden söz edeyim,
İman İslam bilmeden şeyhlik kılar imiş.
İlim öğrenmez, amel eylemez, mana anlamaz,
Ahirette kara yüzlü olur imiş.

“Şeyhim.” diye mihrap içre otururlar,
Halka içre halka zahmet yetirirler,
“Hay u Hu!” deyip sermestliğin bildirirler,
Öyle cahil nasıl şeyhlik kılar imiş.

Böyle şeyhin kıyamette yüzü kara,
Nadanlıkta şeyhlik eyler, işi riya,
Mahşer günü rezil olur, gözü âmâ
Evvel ahir delalette olur imiş.

Şeyh olmaya “Cemül-cem” en alt makam,
Hazır olup, uyanık olsan daima,
Pir hizmetini nice yıllar etse tamam,
Yok ise, şaşırın ve şaşirtan olur imiş.

Cahil şeyhler kulak, kuyruksuz eşek olur,
Himmatleri dünya malını yığar olur,
Cemaati yoldan azdırıp gider olur,
Öyle şeyhler hayvanattan beter imiş.

Özlerini halklar ara tutsa ulu,
Batınları içinde yoktur zerre bozukluk,
“Yüceyim.” deyip yürüyenlerin yeri tamu,
Cehennem içre acı azap çeker imiş.

Ayıbını dese öfkelenip çıkışrlar,
Kendini bilmeden yanlış işe yürürler,
Kara yüzlü mahşer günü duruşurlar,
Nedamette başı donup yürür imiş.

Ey müminler, işte o şeyhin beyanını,
Ben söyleyim, güzel dinleyin ayanını,
Kıyamette yüklenir mürit günahını,
Sırat üzre titreyip sallanıp durur imiş.

Böyle şeyhin aklına, deyin ahmak,
Körlükle şeyhlik eylermiş mutlak,
Batın içre ona değer daim tokmak,
Kıyamette hasret kılıp yürür imiş.

Gerçek şeyh olsa dünya malını sevmez, bilin,
Vücudu girse cehennem içre yanmaz, bilin,
“Allah!” deyip geceleri uyumaz, bilin,
Yüzünü görsen dolunay gibi olur imiş.

Elini tutsan dünya değeri gönülden gider,
Halkasında ben ve benlik hepsi gider,
Nazar eylese iki âlem işini bitirir,
Öyle mürşit lamekânda yürür imiş.

Şeyhlik adını ona eylemektir vebal,
Can verirken imanına korku ve zeval,
Ahirette ona o her dem azap,
Rahman Melik'im, böyle kuldan bizar imiş.

Âdem isen doğru yolda yürüye gör,
Peygamberin kılmışların kıla gör,
Can ve gönülde tabiatını diye gör,
Bu yolu yürüyen maksuduna yeter imiş.

Kul Hoca Ahmet eğer olsa aklın selim,
Kuru ateşe tekke kılmak büyük intikam,
Tövbe kılsan eğer kabul eyler Rahîm,
Tövbe eylesen Hüda rahmet eyler imiş.

85. HİKMET

Nafile oruç tutar, halklara şeyhlik satar,
İlmi yok âmâdan beter, ahir zaman şeyhleri.

Beline kuşak bağlar, özünü adam sanır,
Arasat'ta bırakılır ahir zaman şeyhleri.

Başına sarık vurur, ilmi yok neye yarar,
Oku yok yayını çeker, ahir zaman şeyhleri.

Alayından al eyler, muameleyi mal eyler,
Sahipsiz ömrünü yel eyler ahir zaman şeyhleri.

Şeyhlik uludur, Hazret'e ulaştıran iştir,
Aş vermez bağı taşıtır, ahir zaman şeyhleri,

Kul Hoca Ahmet neredesin, Hak yolunda ne yaparsın?
İlmin yok ne hâldesin ahir zaman şeyhleri?

86. HİKMET

Ey mümin, gir yola murat isteyip,
Can denizinden geç Rahîm Rahman için.
Günahına pişman ol sıdkın ile,
Tövbe eyle rahmedici Gufran için.

Tende canın mihmandır nice günler,
Kan ağla kaygu ile uzak geceler.
Nasıl olur hâlim deyip uzak yollar,
Belki kabul eyler, senin gibi şaşkın için.

Lütfeylese müşkül işler olur kolay,
Kadir, Azim “Kulum.” dese kalmaz emel,
Nimet verir dünya içre türlü renkli,
Bina eyledi sekiz cennet konuklar için.

Zahit kullar takva eyleyip namaz kılar,
Nasip eylese orada varıp huriler kucaklar,
Âşık kullar Mansur gibi candan geçer,
Kurban olur darağacı üstünde canan için.

Haramdır âşıklara başkası Hüda'dan,
Hatadır talep eylese her iki cihan,
Muhabbetsiz taatların heves rüzgârı,
Mağrur olma dünya, ukba, Rıdvan için.

Ey Rabb'imiz, iyi bilirsin bütün sırları,
Çoktur burada suç ve isyan, etme izhar,
Kahreleme ben asiye Azîm Cebbar,
Bağışla o Furkan hürmeti için.

Kul Hoca Ahmet, laf vurarak dedin bunu,
Laf vurursun muhabbetten, ahdin hani?
Ne erenler bu dünyadan oldu fâni,
Nefs elinde oldun hayvan misali için.

87. HİKMET

Seher vakti kalkıp ağlayıp feryat eyle;
Feryadından yer ve gökler neva eylesin.
Hakk'a sığınıp göz yaşını çağlayan eyle;
Ondan sonra Hak derdine deva eylesin.

Gerçek dertliyi Allah sevip "Kulum." dedi,
Üç yüz altmış bakıp onun gamını yedi,
Melekler yaşını alıp armağan eyledi,
Kan ağla yaşını alıp tanık eylesin.

Yüz bin günah işlendi, bilemedin,
Tövbe eyleyip dergâhına gelemedin,
Hizmet eyleyip iyi dua alamadın,
Günahlardan seni ne diye temizlesin?

Bu âlemde rezil olup kan yutmasan,
Şeriatte, tarikatte pir tutmasan,
Hakikatte candan, tenden tam geçmesen
Gafletlerden seni ne diye ayrı eylesin?

Erenlerin yaptıklarını yapamasan,
Pirsiz yürüyüp virt ve evrat bilemesen,
Yardım dileyip dua alamasan
Seçkin ulular sana ne diye dua eylesin?

Tezvir ağı koyup halkı yoldan çıkardın,
Şeyhlik kılıp riya ile pazar kurdun,
Gönül eğlendirip şeytan ile devran sürdün,
Cemaline sen ne diye layık eylesin?

Lütuf ve keremi Hak yarattı sizler için,
Can ve gönülde hizmet eyleyip sizler alçak,
Allah için bahsederim kendine gelesin,
Temiz olmayana ne diye lütfunu armağan eylesin?

Gece yatmayıp gaflet uykusunu haram eylese,
Kalp zincirini, sır zikrini tamam eylese,
Bin bir adını tesbih edip söz eylese
Kul ne diye dergâhına hata eylesin?

Emr-i maruf, nehy-i münker bilip eylese,
Yatsa kalksa bir Allah'ı hazır bilsen,
Ölene kadar Rabb'ine hizmet eylese
Kuvvet verir, onu ne diye iki büklüm eylesin?

Namazsız, ibadetsiz vermez kuvvet,
Ameli zayıf, kendisi ayıplıya vermez himmet,
Rızık noksan, kendisi soysuz olan görmeye devlet,
O fasıkın gönlünü ne diye sefa eylesin?

Yazık, insan kendi kadrini kendi bilmez;
Benlik kılıp iyileri göze iliştiirmez,
Hu sohbetini kuran yere kaçıp gelmez,
O vefasız ahde ne diye vefa eylesin?

İnsan odur, fakir olup yerde yatsa,
Toprak gibi âlem onu basıp geçse,
Yusuf gibi kardeşi köle diye satsa;
Kulun kulu, o gün ne diye heva eylesin?

Şevki, zevki muhabbetten ayan eyle,
Âşıklara aşk ateşinden beyan eyle,
Hor görülme-ağlama, meşakkatı nişan eyle;
Gerçek âşıklar ateşten ne diye çekinsin?

“Allah!” diyerek ateşe girdi Halilullah,
O ateşi bostan kıldı, görün, Allah,
Boyun büküp ağlayıp dedi: “Şeyen lillah”
Fakir, miskin orada ne diye heva eylesin?

Hakk’a âşık sadıkları yürür yalnız,
Sabaha varsa Hak önünde görür izzet,
Cennete girip cemal görür, ikram ve rahat,
Gizli yürür, halka ne diye riya eylesin?

Kul Hoca Ahmet, hâlet derdi peyda eyle,
Can ve gönlü Hak yolunda tutkun eyle,
Derdini çekip mahşer günü kavga eyle,
Dert olmasa Mevla’m kime şifa eylesin?

88. HİKMET

Erenler dipsiz derya içre pinhan,
Değme dalgıç ondan gevher aldığı yok.
Âşıkları o denize dalıp oynar,
Candan geçmeden, o gevheri aldığı yok.

Tarikatın bostanıdır hoş gülistan,
Talipleri bülbül sıfat kılır cevlan,
Müyesser olur mu deyip inci ve mercan,
İhlaslı kulun mahrum olup kaldığı yok.

Bu yolların cefalarını her kim çekse,
Taş yaslanıp, pir eşiğini bekleyip yatsa,
Sabah gibi gönül şafağı ansızın sökse
İhlaslı kulun mahrum olup kaldığı yok.

Kul Hoca Ahmet, sevda eyle pazar geçmeden,
Ecel güneşi doğup, ansızın ayı batmadan,
Mevt şarabını Azrail'den ansızın tatmadan,
İhlaslı kulun mahrum olup kaldığı yok.

89. HİKMET

Hak Resulü “Ölmeden önce ölünüz.” dedi,
Didar için ölmeden önce ölmeyim mi?
“Mûtû kable en temûtû* olun.” dedi,
Didar için ölmeden önce ölmeyim mi?

Ey dostlar, didar için eda oldum,
Bu dünyada mihnet çekip köle oldum,
Fena olup ev barktan uzak oldum,
Didar için ölmeden önce ölmeyim mi?

Muhabbetin deryasında dalıp batıp,
Dalgıç gibi o deryadan cevher bulup,
Canımı verip şevk şarabını doyası içip
Didar için ölmeden önce ölmeyim mi?

Evvel ahir iyiler gitti, kaldım yalnız,
Cahillerden işitmedim bir güzel söz,
Kalbim yoktur, dilim yoktur, kulak hem göz,
Didar için ölmeden önce ölmeyim mi?

Enbiyalar ölmeden durup diri öldü,
Bu dünyada cefa tartıp nura battı,
Kâfirlere çok melamet, cefa çekti;
Didar için ölmeden önce ölmeyim mi?

Evliyalar bu âlemde geda oldu,
Geçip eş-çocuğundan, ayrı oldu,
Candan geçip didar için, fena oldu,
Didar için ölmeden önce ölmeyim mi?

Muhabbetin pazarında sevda kılsam,
“El-fakru fahrî” melametini orada tartsam,
İki âlem sevdasını gözden salsam,
Didar için ölmeden önce ölmeyim mi?

Kul Hoca Ahmet takvasından benzi solup
“Mûtû kable en temûtû” okuyup erip,
Hak Mustafa hadisini sağlam tutup
Didar için ölmeden önce ölmeyim mi?

()Mûtû kable en temûtû: Ölmeden önce ölüünüz. (Hadis)*

90. HİKMET

Yola giren erenlerden yolu sormadan,
Ağlamayım mı, ey dostlarım, hata eyledim!
Hak zikrini gece gündüz virt etmeden,
Ey dostlarım, öz canıma cefa eyledim!

Allah yâdı gönülleri aydınlatan,
Âşıklara Allah kendisi vaat eyleyen,
Aşk rüzgârı Mustafa'ya armağan gelen,
O nedenle gözyaşımı şahit eyledim.

Allah der ki: "Âşıklarım Burak'a biner,
Hak zikrini diyenlere rahmet yağar,
Çok ağlayan cemalimi şüphesiz görür,
Mahşer günü cemalimi armağan eyledim."

Vaat eyledi âşıklara yüz bin Burak,
Âlem halkı melameti ona uzak,
Bu âlemde el gözüne yanan çıra,
Ahiret içinde yüz bin köşkler bina eyledim.

Dertsiz insan insan değil, bunu anlayın,
Aşksız insan hayvan cinsi, bunu dinleyin,
Gönlünüzde aşk olmasa bana ağlayın,
Ağlayanlara gerçek aşkıma armağan eyledim.

Kul olsan ben-benliği sakın bırak,
Seherlerde canını incitip dinmeden alış,
Yoldan sapan gnahkrları yola ynelt,
Bir nazarda gönüllerini safa eyledim.

Gerçek dertliye kendim ilaç, kendim derman;
Hem aşıkım hem maşukum, kendim canan;
Rahmet eyleyim, adım Rahman, zatım Sübhan;
Bir nazarda ilerini safa eyledim.

Tan atana kadar Hak zikrini diyen kişi,
Dağ ve l bostan eyler akan yaşi;
Allah der, başka bir Őeyle yoktur işi;
O aşıkı ahaliden ayrı eyledim.

Aşk yâdını yere koysam yer kaldırmaz,
Defter kılsam diri oldukça bitip olmaz,
Hakk'ı bilen, beyi, hanı, halkı bilmez;
O kulumu öz yolumda iki büklüm eyledim.

Mal ve pulu dert eylemez açık kişi,
Yol üstünde toprak olup aziz başi,
Ondan sonra nura dolar içi dışı,
Sabaha varsa mahşer yerinde sultan eyledim.

Hak'tan korkup mal ve parayı sevmeyeni,
Hakk'ı deyip bir an yatıp uyumayanı,
Yatsa kalksa Hak zikrini bırakmayanı,
Açtım batın gözlerini bina eyledim.

Oruç tutup halka riya eyleyenleri,
Namaz kılıp tesbih ele alanları,
Şeyhim diye başka bina koyanları,
Son anda imanından ayrı eyledim.

Hakk'a âşık olup dedi Kul Hoca Ahmet,
Sıdkı ile işitene yüz bin rahmet,
Dua eyleyim, görmeyeler sıkıntı, zahmet;
Akıllı isen bir söz ile tamam eyledim.

91. HİKMET

Şüphesiz bilin, bu dünya bütün halktan geçer ha;
İnanma malına, bir gün elden gider ha.

Ata, ana, kardeşler nereye gitti, fikir eyle,
Dört ayaklı tahta at bir gün sana yeter ha.

Dünya için gam yeme, Hak'tan başkasını deme,
Kişi malını yeme, sırat üzerinde tutar ha.

Çoluk çocuk, kardeş hiç kimse olmuyor yoldaş,
Yiğit ol garip baş, ömrün yel gibi geçer ha.

Kul Hoca Ahmet ibadet eyle, ömrün bilmem kaç yıl,
Aslını bilsen su ve toprak, yine toprağa gider ha...

92. HİKMET

Âdem oğlu ölesi, yer altına giresi,
Kim iyidir kim kötü, orada malum olası.
Burada özünü bilenler, Hakk'a kulluk kılanlar,
Hak yoluna girenler, aydınlık yüzlü olası.

Benim, kulum diyenler, yeryüzüne gelenler,
Haram şüpheli yiyenler, bir bir cevap veresi.
Burada özünü bilmeyen, nasihatı almayan,
Beş vakit namaz kılmayan, orada rüsva olası.

Eğer akıllı olsanız nasihati alsanız,
Beş vakit namaz kılsanız orada fayda olası.
Kulluk eyle kuluna, gir Hakk'ın yoluna,
Bağışlanan kuluna, melekler karşı gelesi.

Hak'tan ferman olduğunda, Azrail can aldığıında,
Sorgu sual kıldığıında, orada şaşkın kalası.
Hayran olmaz o kişi, aksa gözünün yaşı,
Hak ile olsa işi, cevap kolay olası.

Taat eyle kış ve yaz, Kul Hoca Ahmet, için için yan,
Yüzü kara namazsız, orada rezil olası.

93. HİKMET

Kudret ile ferman eyledi Mevla'm bize,
Yerde gökte canlı mahluk kalmaz imiş.
Can alıcı eyledi Azrail'i âlem üzerinde,
Aziz canı almadıkça koymaz imiş.

Yaşım benim küçük olur deyip söyler idim,
Her ne hasıl olsa az deyip söyler idim,
Türlü türlü dava işleri eyler idim,
Şimdi bildim, benim dediğim gibi olmaz imiş.

Dünya benim mülküm diyen sultanlara,
Âlem malını sayısız yığıp alanlara,
Yeme ve içme ile meşgul olanlara,
Ölüm gelse biri vefa eylemez imiş.

Mağrur olmayın, ey dostlarım, eğlenip,
Gece gündüz yalan söyleyip, boşuna yatıp,
Can alıcı gelir imiş bir gün yetip,
Böyle yerde gafil yürüse olmaz imiş.

Kul Hoca Ahmet, öleceğini bile gör,
Ahiretin hazırlığını kıla gör,
Varırım deyip yol başında yürüye gör,
Ölüm meleği gelse fırsat bırakmaz imiş.

94. HİKMET

Ey dostlar, gitmek için buraya geldik,
Gelip gitmek nedenini bildiniz mi?
Asli vatan ahiret, burada misafirsin,
Alış için gelip ticaret kıldınız mı?

Kervanbaşı haber verdi cümle cana,
Ticaret kıl deyip buyurdular her tarafa,
Alışverişte kıldı zarar çok cahile,
Kâr ve zarar kıldığını bildiniz mi?

Akıllı kullar ticareti taht eylediler,
Ticaret yapan kullar oldular bahtiyar,
Pazarını kılıp yüklerini sıkı bağladılar,
Yola koyuldu, siz de yola çıktınız mı?

Kervanbaşının serdarı kılsa haber,
Ticaret yapan, azık alan kılar sefer,
Yükünü yükleyen şad ve neşeli yola düşer,
Gayret ve cedel kılıp yükü hallettiniz mi?

Bazı cahil girdi pazara aldı dükkân,
Yoldaş oldu o cahile orada şeytan,
Ta yok olana kadar oturdular şad ve neşeli,
İşte o dükkân dünyadır, bildiniz mi?

Ticaret kılayım dese şeytan koymaz, bil,
Söyler ona, bugün bırak, yarın yaparsın.
Ömrün uzak, fırsat ganimet, eğlen,
Söyler ona, yiyip içip doydunuz mu?

Bu söz ile ömür sermayesini elden verir,
Ömrün doldu bu dükkândan çık artık, der.
“Vah yazıklar!” deyip elini dişleyip elem çeker,
Ticaret için şimdi gam yediniz mi?

Bu durumda kervan gelir emir yetişip,
Yürü deyip asıl vatan hükmünü söyleyip,
Ticaret etmeden buradan geçtin boşa yatıp
Azık almadan yola girip geçtiniz mi?

Kul Hoca Ahmet, ticaret et pazar geçmeden,
Ömrün günü bitmez, ecel günü yetişmeden.
Ansızın ecel gelip yakarı tutmadan,
Ecelin gelir vaktini, dostlar, bildiniz mi?

95. HİKMET

Ömrüm bitti gâflet ile, yel gibi geçti,
Hasretinde gözüm yaşı kan gibi gitti,
Bildim dostlar bu aklım şimdi yetti,
Seherlerde kalkıp taat eyleyesim gelir.

Seherlerde Kur'an okuyup yakarsam,
Hazretine el kaldırıp dua eylesem,
Ağlayıp bu canımı feda eylesem,
Seherlerde kalkıp taat eyleyesim gelir.

Hırs-heva-nefis yolunu bırakmak gerek,
Mansur gibi darağacı başına binmek gerek,
Bayezit gibi can acısını çekmek gerek,
Seherlerde kalkıp taat eyleyesim gelir.

“Fezkürûnî ezkürküm”* ayetinden,
İman oldu Hak Teala taatinden,
Geçmek gerek bu nefsin rahatından,
Seherlerde kalkıp taat eyleyesim gelir.

Zahitlere zühht, amel ve takva gerek,
Riyazetli âşıklara fetva gerek,
O tarikat er olana dava gerek,
Seherlerde kalkıp taat eyleyesim gelir.

Temizler gönül pasını “Hu Hu” zikri,
Âşıkların gece gündüz “Hu” muradı,
Kul Hoca Ahmet “Hu Hu” diye can veresi
Seherlerde kalkıp taat eylesim gelir.

(*) *“Fezkürûni ezkürküm.”: Beni anın ki sizi anayım. (ayet)*

96. HİKMET

Doldu ömür kadehi, ben ağlamayayım kim ağlasın?
Şeytan gönülde yerleşmiş, ben ağlamayayım kim ağlasın?

Kılmaz nasihat hiç kimse, isyan ile oldu işim,
Böyle geçip günah işim, ben ağlamayayım kim ağlasın?

Katı günah oldu işim, cehennemde oldu yerim,
Ahir gazap kılsa Kerim, ben ağlamayayım kim ağlasın?

Kur'an yazısını görmez gözüm, ayet hadis değil sözüm,
Kulum desem yalan özüm, ben ağlamayayım kim ağlasın?

Ne buradadır oruç namaz ne hayr, ihsan ve niyaz,
Yok hakikat, hayrı niyaz, ben ağlamayayım kim ağlasın?

Nefsim beni ateşe koyar, her lahza tenden can alır,
Derdim deva bulmadan kalır, ben ağlamayayım kim ağlasın?

Şeytan düşmandır bana, nasıl söyleyim "Ey Rabb'imiz!",
Ya Rab, sığınırım sana, ben ağlamayayım kim ağlasın?

Yiğitlik kuvveti gitti, ihtiyarlık nöbeti yetti,
Geldi yakın ecel derdi, ben ağlamayayım kim ağlasın?

Tutunca ölüm meyinin kadehini, ev barkı eyleyen harap,
Vah hasretlik, ilelebet, ben ağlamayayım kim ağlasın?

Eğer yüz yıl mühlet verir, ecel sonunda karşı gelir,
Cana kara günler koyar, ben ağlamayayım kim ağlasın?

Dünya işidir bir taraf, nefsimdir düşman hepsi,
Ahirettir hasret yeri, ben ağlamayayım kim ağlasın?

Eyledim hep, hata günah, ne yapayım kaldım mahrum,
Gönlümde yoktur zerre nur, ben ağlamayayım kim ağlasın?

Hak'tır Kerim ya Ekrem, Kul Hoca Ahmet yeme gam,
Perişanlık anbean, ben ağlamayayım kim ağlasın?

97. HİKMET

Ölüm elçisi geldi, hazırlığını niye yapmazsın?
Sakal saçın ağarmış, hazırlığını niye yapmazsın?

Bedeninde kalmadı kuvvet, vücudunun tamamı zahmet,
Onlardan almadan ibret, hazırlığını niye yapmazsın?

Ölümün elçisi geldi, sana şimdi haber verdi,
Sana ne oldu, gelip hazırlığını niye yapmazsın?

Kamu yâranların gitti, gösterdi kokusunu tüttü,
Gelip yer koynunda yattı, hazırlığını niye yapmazsın?

Bu dünyayı niye sevdin? Yanlış yaptın, hata kıldın,
Hani ukbaya ne kıldın, hazırlığını niye yapmazsın?

Bu tenden canın almaya, melek geldi ayırmaya,
Seni koymaz dem vurmaya, hazırlığını niye yapmazsın?

Kul Hoca Ahmet, ne iş kıldın, özünü esirgedin,
Bu dünyaya aldanıp yığıdın, hazırlığını niye yapmazsın?

98. HİKMET

Bu dünyada yaratılan mahluklara,
Şimdi bildim, dirilik olmaz imiş.
Bu ölümün şerbetidir acı şarap,
Bütün âlem içmeyip ondan kalmaz imiş.

Yola adım atsan dostlar, azık alıp,
Ecel gelse azık gelmez sakal yolup,
Bu dünyanın mallarını hazır eyleyip,
Rüşvet versen “ölüm meleği” almaz imiş.

Kervan eğer göçer olsa azık alır,
Kâr ve zarar olduğunu orada bilir,
Azıksız yola giren yolda kalır,
Yükünü yükleyip yola giren kalmaz imiş.

Yükünü yükleyip yola giren yiğit olur,
Kılavuzsuz yola giren şaşkın olur,
Yolbaşçısı, yolu gören kervan olur;
Yol görmeden kervan adım atmaz imiş.

Ecel gelse azık gelmez sakal yolsan,
Sağa sola canını parça parça versen,
Dünya için aziz ömrünü tamam eylesen
“Ölüm meleği” gelse fırsat koymaz imiş.

Bu dünyada “Padişahım.” deyip göğsünü geren,
Hem önüne kürsü koyup hayme vuran,
Nice yıllar hayl u haşem, çeri salan,
Ecel gelse biri vefa eylemez imiş.

Nice binlerle çeri yığan hanlar hani,
Bu sözlerin her birisi mana hazinesi,
Vefası yok, vefasızdır dünya, tanı;
Gafil insan görüp ibret almaz imiş.

Bu dünyada yörük ata biniciler,
Savaş gününde yiğitlik eyleyiciler,
Elmas-çelik kılıç kuşağını kuşanicılar,
Ecel gelse beğ ve hanı koymaz imiş.

Bu dünyada tabibim deyip iddia eyleyen,
İddiaları yanlışdır, sözü yalan;
Ahalinin hastalığına derman eyleyen,
Ecel gelse dermanını bilmez imiş.

Kul nice yaş yaşasa ölmesi var,
Görür göze bir gün toprak dolması var,
Bu dünyada sefer kılanın gelmesi var,
Ahirete sefer kılan gelmez imiş.

Dirilikte din nevbetini iyi vur,
Ahiretin gereğini burada hazırla,
Kul Hoca Ahmet, iman üzere sabit ol,
İman ile varan kullar ölmez imiş.

99. HİKMET

Dem bu demdir başka demi dem deme,
Dünyadan gamsız geçersin gam deme.

Yanmasa can ve gönlün hem bedenin,
Gözyaşının akması ile sen nem deme.

Kahkahayla gülse ağlasa âşık idi;
Rahat yüzünü görüp gamsız deme.

Aslın neslin erlik suyu damlası,
Hası görsen sen özünden eksik deme.

Âdem oğlunda zerre kadar mana olmasa,
Sen onu adam görüp adam deme.

Duymasa mana sırrından adam değildir,
Sen onun suretini görüp mahrem deme.

Eğer yürekte olmasa yüz dert yarası,
Sakın, kaç, onu hemdem deme.

Değse bilen abdar hançeri,
Can verir canan merhem deme.

Dostlar divane değildir her kişi,
“Azze ve Celle” den geçmese adem deme.

Derya üzerinde yürümüş hası,
“Hay, Hu” demek ile dervifş deme.

Kul Hoca Ahmet, ganimet bil her nefesi,
Yrsız geçen bir deme dem deme.

MÜNACAT

Münacat eyledi Kul Hoca Ahmet,
Allah'ım eyle kuluna rahmet!

Garip Ahmet sözü asla eskimez,
Eğer yer altına girse çürümez.

Yine mensuh olup o har olmaz,
Okuyan bağılılar hasta olmaz.

Okuyana eylerim orada şefkat,
Kıyamette eyleyim şefaaf.

Allah'ım eylese nasip bana cennet,
Okuyanlara eylerim şefaaf.

Dileği her ne olsa Allah vere,
Muhabbet şevkini gönlüne koya.

Cemalini gösterip Perverdigâr'ım,
Kendi yoluna koysun Bir ve Var'ım.

Allah'ım eylesin mahşerde sevinçli,
Kıyamet günü temiz zatına sırdaş.

Duaya katılıverse her Müslüman,
Ölür vaktinde götürür iman nuru.

Benim hikmetlerim âleme dolan,
İşitmeden her kim ölse eyler arzu.

Benim hikmetlerim dertliye derman,
Kişi pay götürmese o yolda kalan.

Benim hikmetlerim âlemde destan,
Ruhum gelse, eyler sohbeti bostan.

Benim hikmetlerim hadis hazinesidir,
Kişi pay götürmese bil habistir.

Benim hikmetlerim talibin rızkı,
Eğer binlerce olsa cürmü, fikri.

Benim hikmetlerim Sübhan'ın fermanı,
Okuyup bilsen hepsi Kur'an'ın anlamı.

Benim hikmetlerin âlemde sultan,
Eyler bir anda çözü gül bahçesi.

Benim hikmetlerim muhabbetin Şevki,
Gözünün yaşına eyleye taharet.

Namazında Resulullah imamı;
Onun soyu melekler tamamı.

Kırılmışlık ile kıldığı namazı,
Kabul olur onun Hakk'a niyazı.

Benim hikmetlerimi âşığa söyleyin,
Gönlü ayna gibi sadıka söyleyin.

Tamamı kör, sağır, batını boş;
Bütün iklimi gezdim, bulmadım saf.

Benim hikmetimi sarrafa söyleyin;
Allah'ım, Kerem sahibi Vehhab'a söyleyin.

Adalet padişahı, bir adı sadık;
Eyler bir anda vaslına layık.

Benim hikmetlerimi cahil işitmez;
Gönlü kalbi kara, öğüdümü almaz.

Hatadan habersiz, Allah'a inkârcı,
Edepsiz, hayâsız, dünyada pirsiz.

Yazısını yazsa her kim, nesir yazsın;
Nesirle yazarak maksada yetsin.

Dini, imanı yok, İslam'ı viran;
Kıyamet tanı atsa yolda kalan.

Pir-i kâmilî görmeden Şeyh-i Sanan,
Allah eylemez kabul, okusa Kur'an.

Kendini şeyh sanır, torbası boşmuş,
Yirmi beşe yetmeden onun yaşı.

Nasihatlar eyler yaşlı ve gence,
Kendisi ayırt etmeden iyi-kötüyü.

Onların sözleri zalimi saldır,
Şeriat ehli bu gibilerden utanır.

İnansın diye bunu bir nice akılsız,
Eylerler velilerden bunu nakil.

Koyup tuzağını geçitlere pirsiz,
Dili yalan ve hile, yaptığı tezvîr.

Onun hilesi olur şeytandan üstün,
Kalkar yüzü kara mahşerde tanla.

Onların görmeyin yüzünü asla,
Onun gibi lanetliden eyleyin perhiz.

Hâl dili ile ben görmezi söyledim,
Hakikat söz ile cahili çekiştirdim.

Eğer ölüm olsa, canım sadaka,
İnci ve cevher sözümü işitip anla.

İnci ve cevher sözünü âleme saçsa,
Okuyup anlasa, Hakk'ın kalamını açsa.

O âlime can kurban eylerim,
Bütün ev barkımı ihsan kılarım.

Hani âlim, hani amel işleyen dostlar?
Allah'tan söz etse, siz can veriniz.

Gerçek âlim yastığını taştan yaptı,
Ne anladı onu âleme söyledi.

Kendini bildi ise Hakk'ı bildi,
Allah'dan korktu ve insafa geldi.

Benim hikmetlerimi bilgin işitsin,
Sözümü destan eyleyip maksada yetsin.

Benim hikmetlerim fiilî veya kavli,
Kalbi gönlünde olsa Mevla'nın zikri.

Benim hikmetlerim bir pir-i kâmil,
Hangi kul Allah'a olsa mail.

Benim hikmetlerimi çok kişilere söyleyin,
Dua, tekbir eyleyip rahmete bâtın.

Benim hikmetlerim kudretli bir pir,
İşitenler olur sarhoş ve şuursuz.

Diri olsa cihanda har olmaz,
Okuyan bağılılar hasta olmaz.

Kıyamette ona yol gösterici olurum,
Eğer dertli olsa dermanı olurum.

Eğer yüz yıl gösterici olurum,
Eğer yer altına girse çürümez.

Allah eyleye onu cehennemden azat,
Ebedî cennetinde eyleye şad.

Eğer hikmet okusa insanlar,
Olur oğul bana o has talip.

İşitip hikmetimi kulağa alan,
Armağan eyler, ölür vaktinde iman.

Yesevi, hikmetini bilgin işitsin;
İşitenler bütün maksada yetsin.

Mücevher hazinesinden bir parça alsın,
İşitmeyen hepsi hasrette kalsın.

Kişi hikmet işitse canı ile,
Çıkar canı onun imanı ile.

Kulağa almazsa bu sözü cahil;
Ona insan deme, o hayvan soylu.

Allah'ım sözünden çıkan bu hikmet,
İşitene yağar rahmet yağmuru.

Benim hikmetimi kim tutsa sıkı,
Allah eyleye onu elbette gamsız.

Girer cennet içine şen şakrak,
Allah'ım eyleye sevinçli ve neşeli.

Benim hikmetlerim Hakk'ın övgüsü,
Muhabbet ehlinin derdinin devası.

Benim hikmetlerim şeker ve baldır,
Bütün sözler içinde baha biçilmezdir.

Benim hikmetlerim Allah'ın nimeti,
Seher vaktinde dese estağfurullah.

Benim hikmetlerimi dertsiz söylemeyin,
Baha biçilmez cevherimi cahile satmayın.

Lanetlenmiş şeytan tutamaz yolunu,
Muhammet Mustafa tutar elini.

Hak Resülü "Ümmetim!" deyip mehrini ister,
Allah'ım şeytanın kendisini yakalar.

Aşk küpünden kişi bir damla tadınca
Allah'ın vaslına bir yola batır.

Kul Hoca Ahmet hikmetinin değerini anla,
Aşk küpü meyinden tadıver bir damla.

KAYNAKLAR

Ahmet Yesevi, *Divân-ı Hikmet*, (Yay. Haz. Hayati Bice), Türkiye Diyanet Vakfı Yay., Ankara, 2018.

Bice, Hayati, *Pir-i Türkistan Hoca Ahmet Yesevi*, H Yay., İstanbul, 2019.

Cebecioğlu, Ethem, *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*, Anka Yay., İstanbul, 2004.

Eraslan, Kemal, “Yesevi’nin *Fakr-nâmêsi*”, İ.Ü. Edb. Fak. Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi, XXII (1977), s. 45-120.

Hakim Ata Süleymân, *Hikmetler ve Kıssâlar*, (Yay. haz. Mustafa Sever); Oba Yay., Ankara, 2006.

Hâzinî, *Cevâhirü’l-Ebrâr Min Emvâci’l-Bihâr*, (Yay. haz. Cihan Okuyucu), Büyüyen Ay Yay., İstanbul, 2015.

Hâzinî, *Menbâül-Ebhâr Fi Riyâzil-Ebrâr* (Yay. haz. Mehmet Mâhur Tulum), İstanbul, 2009.

Hemedânî Yûsuf, *Hayat Nedir?* (Yay. haz. Necdet Tosun), İnsan Yay., İstanbul, 1998.

Köprülü, M. Fuad, *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar*, Diyanet İşleri Başk. Yay., Ankara, 1966.

Nurmuhammedoğlu Na’im-Bek, *Hoca Ahmet Yesevi Türbesi* (Yay. Haz. Hayati Bice), Kültür Bak. Yay., Ankara, 1991.

Safi, Mevlana Ali İbn Hüseyin, *Reşehât min Aynül-Hayat*, (Yay. Haz. Necip Fazıl Kısakürek), Âlem Yay., 4. Baskı, İstanbul, 1998.

Tekcan, Münevver, *Hakim Ata Kitabı*, Beşir Kitabevi, İstanbul, 2007.

Tosun, Necdet, “Yeseviliğin İlk Dönemine Âid Bir Risâle: *Mir’atül-kulüb*”, İLAM Araştırma dergisi, II/2 (1997), s. 41-85.

